

PRIFYSGOL
BANGOR
UNIVERSITY

Arolwg Blynyddol a Datganiadau Ariannol

Blwyddyn yn diweddu
31 Gorffennaf 2019

CYNNWYS

- 3 Rhagair
- 4 Uchafbwyntiau 18/19
- 6 Ymchwil
- 8 Addysg
- 10 Rhyngwladoli
- 12 Cyfrwng Cymraeg
- 14 Cymuned
- 16 Ffeithiau Allweddol
- 19 Datganiadau Ariannol
- 20 Adolygiad Strategol
- 28 Datganiad Budd Cyhoeddus
- 30 Datganiad Llywodraethu Corfforaethol
- 33 Datganiad o Gyfrifoldebau'r Cyngor Mewn Perthynas â'r Datganiadau Ariannol Cyfunol
- 34 Adroddiad yr Archwilydd Annibynnol i Gyngor Prifysgol Bangor
- 36 Datganiad Cyfunol o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr
- 37 Datganiad o Newidiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn Cyfunol a Phrifysgol
- 38 Datganiad Sefyllfa Ariannol Cyfunol a Phrifysgol
- 39 Datganiad Llif Arian Cyfunol
- 40 Datganiad Prif Bolisiau Cyfrifon
- 48 Nodiadau am y Datganiadau Ariannol

Cyfathrebu a Materion Cyhoeddus

Prifysgol Bangor
Bangor
Gwynedd
LL57 2DG

01248 383298

press@bangor.ac.uk

www.bangor.ac.uk

RHAGAIR

Roedd blwyddyn academiaidd 2018/19 yn flwyddyn heriol i sector addysg uwch y Deyrnas Unedig.

Fodd bynnag, trwy gydol y cyfnod hwn, parhaodd gwasanaethau i fyfyrwyr ym Mangor i fod o'r safon uchaf, ac roedd y Brifysgol yn arbennig o falch o weld canlyniadau'r Arolwg Cenedlaethol Myfyrwyr (NSS) a osododd Fangor ymysg y 10 uchaf o brifysgolion anarbenigol y DU am y drydedd flwyddyn yn olynol.

O'r holl brifysgolion sy'n cynnig amrywiaeth eang o bynciau, gosododd yr NSS Fangor yn y 9fed safle yn y DU, gyda chyfradd bodddhad cyffredinol o 88%. Mae hyn yn uwch na chyfartaledd y DU o 84%, a chyfartaledd Cymru o 85%.

Bu datblygiadau o bwys hefyd yn ystod y flwyddyn, gan gynnwys y cyhoeddiad y bydd myfyrwyr

meddygol yn gallu cwblhau eu holl hyfforddiant meddygol yng ngogledd Cymru am y tro cyntaf fel rhan o fenter newydd a gyflwynir trwy'r Ysgol Gwyddorau Meddygol ym Mhrifysgol Bangor.

Mae Bangor yn benderfynol o weld addysg feddygol yn tyfu yng ngogledd Cymru, ac mae'n debygol mai hwn yw'r cam mawr cyntaf ar daith a fydd yn gweld y ddarpariaeth yn tyfu'n sylweddol dros y blynyddoedd i ddod.

Bu hefyd yn flwyddyn o drosglwyddo'r awenau wrth i'r Athro John G Hughes ymddeol fel Is-ganghellor ym mis Rhagfyr, ac olynwyd ef dros dro gan Yr Athro Graham Upton. Hoffai'r Brifysgol ddiolch i'r ddau am eu gwasanaeth.

Ym mis Mai, penododd Cyngor y Brifysgol Yr Athro Iwan Davies yn Is-ganghellor nesaf y Brifysgol. Wrth

ddechrau yn ei swydd ym mis Medi 2019, Yr Athro Davies yw dim ond yr wythfed Is-ganghellor neu Brifathro ers sefydlu'r Brifysgol 135 o flynyddoedd yn ôl.

Yn dilyn ei benodiad, amlinellodd Yr Athro Davies ei weledigaeth ar gyfer Bangor fel Prifysgol Ddinesig gref a hyderus sydd, yn ogystal â gwasanaethu Bangor a'r rhanbarth, hefyd yn wirioneddol amlwg o ran trawsnewid Cymru a'r byd.

Yn yr adolygiad hwn fe welwch enghreifftiau o weithgareddau amrywiol y brifysgol yn ystod y flwyddyn 2018-19, ynghyd â'r cyfrifon archwiliedig llawn.

Mae mwy o wybodaeth am y Brifysgol i'w chael ar ein gwefan:

www.bangor.ac.uk

UCHAFBWYNTIAU

PENODI IS-GANGHELLOR NEWYDD

Penodwyd Yr Athro Iwan Davies FLSW yn Is-ganghellor newydd y Brifysgol gan Gyngor Prifysgol Bangor. Ef yw dim ond yr wythfed Is-ganghellor neu Brifathro yn hanes y Brifysgol ers ei sefydlu 135 mlynedd yn ôl.

Mae'r Athro Davies yn awdurdod blaenllaw ar gyfraith fasnachol ryngwladol ac mae ganddo ddiddordeb penodol ym maes cyllid asedau, eiddo deallusol a chyfraith eiddo personol.

BANGOR YN ENNILL VARSITY

Am y pumed tro'n olynol enillodd Prifysgol Bangor Varsity yn erbyn Prifysgol Aberystwyth gyda'r sgôr derfynol yn gorffen 28-15. Mae'r digwyddiad blynyddol yn cynnwys amrywiaeth o ddiwyddiadau chwaraeon, gan gynnwys athletau, pêl-droed, nofio, marchogaeth, tenis, pêl-foeli, rygbi, snwcer a rhwyfo dan do.

Meddai Louise Fell, Llywydd yr Undeb Athletau: "Dwi ar ben fy nigon ac mor falch o'n Byddin Werdd ac Aur. Does dim amser gwell na hyn i fod yn Llywydd yr Undeb Athletau."

CANOLFAN YMCHWIL BIOTECHNOLEG NEWYDD

Mae agor y Ganolfan Biotechnoleg Amgylcheddol (CEB) newydd yn gosod Prifysgol Bangor ar flaen y gad o ran ymchwil i sut y gellir defnyddio micro-organebau anarferol sy'n byw mewn amgylcheddau eithafol (a elwir yn "eithafofilau") i wneud prosesau a chynhyrchion diwydiannol yn "wyrddach". Bydd y CEB yn darparu offer o'r radd flaenaf ac arbenigedd gyda'r gorau yn y byd ar gyfer adnabod ac ynysu ensymau oddi wrth eithafofilau.

CYMRODYR ER ANRHYDEDD

Yn ystod yr Wythnos Raddio, dyfarnwyd Cymrodoriaethau er Anrhydedd i unigolion sydd wedi gwneud cyfraniad sylweddol yn eu dewis faes ac sy'n gweithio yng Nghymru neu sydd â chysylltiad â'r Brifysgol (gweler lluniau 1-10).

ARCHWILIADAU GWYDDONIAETH AC ARLOESI YN Y DU

Bangor oedd yr unig brifysgol yn y DU a fu'n rhan o dri Archwiliad Gwyddoniaeth ac Arloesi o bwys gan Lywodraeth y DU, sy'n tystio i'r ymchwil o'r radd flaenaf a gynhaliwyd yn y Brifysgol. Y tri archwiliad a oedd yn cynnwys Bangor oedd: Consortiwm Arc Niwclear y Gogledd Orllewin (dan arweiniad Prifysgol Bangor gyda chefnogaeth Lywodraeth Cymru, Sefydliad Niwclear Dalton, NNL a LEPs Gogledd Orllewin Lloegr); Partneriaeth Arc Arfordirol y Gogledd Orllewin ar gyfer Twf Glân a Chynaliadwy, a Crwsibl De Cymru.

GWOBRAU CENEDLAETHOL TAI MYFYRWYR

Mae Prifysgol Bangor wedi ennill gwobrau am y rheolaeth amgylcheddol orau a'r rhyngwrwyd gorau i fyfyrwyr yn y Gwobrau Cenedlaethol Tai Myfyrwyr (*National Student Housing Awards*). Mae'r gwobrau'n seiliedig yn gyfan gwbl ar sylwadau gan ddegau o filoedd o fyfyrwyr yn y DU i arolwg a luniwyd gan *Red Brick Research*.

Dyfarnwyd marc ansawdd llety rhyngwladol i'r Brifysgol hefyd. Rhoddir y marc safon hwn i unrhyw ddarparwr llety sy'n llwyddo i sicrhau lefelau bodlonrwydd o 90% neu uwch gyda myfyrwyr rhyngwladol.

YMRWYMO I DDOD Â LLYGREDD PLASTIG I BEN

Fel rhan o ymrwymiad parhaus y Brifysgol i gynaliadwyedd, mae Prifysgol Bangor yn un o lofnodwyr yr Ymrwymiad Byd-eang i Economi Plastigau Newydd, dan arweiniad Sefydliad Ellen MacArthur, mewn cydweithrediad ag Amgylchedd y Cenhedloedd Unedig. Fe'i lansiodd yn 'Cynhadledd Ein Cefnforoedd' yn Bali. Mae Prifysgol Bangor yn un o 40 prifysgol ledled y byd sydd wedi gwneud yr ymrwymiad hwn. Mae'r Brifysgol eisoes yn gweithio i roi cynaliadwyedd a lles cenedlaethau'r dyfodol wrth wraidd ei haddysgu, dysgu, ymchwil ac arloesi.

LLWYDDIANT JMJ YN YR URDD

Cafodd Aelwyd JMJ, o neuadd breswyl cyfrwng Cymraeg Prifysgol Bangor, lwyddiant rhagorol yn Eisteddfod yr Urdd, gyda'r aelodau'n cipio buddugoliaethau yn y prif gystadlaethau corawl.

Mae'r dydd Sadwrn olaf yn nodedig am ei safonau uchel o gystadlu rhwng gwahanol aelwydydd ac roedd presenoldeb Aelwyd JMJ yn amlwg wrth iddynt lwyddo i ennill medalau mewn chwech o'r cystadlaethau lleisiol i grwpiau, partïon neu gorau.

M-SPARC YN DOD I'R BRIG

Enillodd M-SParc, un o gwmnïau Prifysgol Bangor a Pharc Gwyddoniaeth penodedig cyntaf Cymru, a agorodd ar 1 Mawrth 2018, Broiect Adeiladu Digidol y Flwyddyn 2018 yn y Gwobrau Cenedlaethol Rhagoriaeth mewn Adeiladu. Mae hefyd wedi sicrhau contract newydd i sefydlu Canolbwynt Menter mewn partneriaeth â Menter Môn, a threfnodd a chynhaliodd yr Uwchgynhadledd Ynni gyntaf i ogledd orllewin Cymru i ddathlu llwyddiant cwmnïau ynni yn y rhanbarth.

CLYBIAU A CHYMDEITHASAU GORAU YN Y DEYRNAS UNEDIG

Dewiswyd Prifysgol Bangor fel yr orau yn y DU am Glybiau a Chymdeithasau Undeb y Myfyrwyr yn y *WhatUni.com Student Choice Awards* yn 2019. Roedd y Brifysgol hefyd yn drydydd yn y DU yn y categori llety ac yn drydydd yn y DU am y wobwr ryngwladol.

LLUNIAU

1. Y Fon. Elan Closs Stephens DBE
2. Y Llywydd Liao
3. Angela Gardner
4. Dr Rhian Davies
5. Yr Athro Karin Lochte
6. Yr Athro Gareth Wyn Jones
7. Catrin Stevens
8. Y Barnwr Meleri Tudur
9. Chris Roberts
10. Edward (Johnny) Johnston
11. Yr Athro Iwan Davies
12. Aelodau Aelwyd JMJ yn Eisteddfod yr Urdd.
13. Louise Fell, Llywydd yr UA a'r deiliad nesaf, Henry Williams gyda'r gwpan Varsity - y 5^{ed} flwyddyn yn olynol i Fangor ei hennill.

LLUNIAU

1. Mae academyddion o Fangor wedi taflu goleuni ar effaith profiadau niweidiol yn ystod plentyndod.
2. Mae rhagolygon paill mwy manwl a fydd yn helpu miliynau sy'n dioddef o asthma a chlefyd y gwair gam yn agosach yn dilyn ymchwil ym Mhrifysgol Bangor.
3. Wyn Thomas gyda'r Athro Pwyll ap Siôn yn lansiad *Cydymaith i Gerddoriaeth Cymru*.

YMCHWIL

MAE PROFIADAU NIWEIDIOL YN YSTOD PLENTYNDOD YN PARA AM OES

Mae ymchwil newydd yn taflu goleuni ar yr effaith y gall profiadau niweidiol yn ystod plentynod (*Adverse Childhood Experiences - ACEs*) ei chael ar gyflawniadau ac ansawdd bywyd unigolyn gydol ei oes.

Cyfrannodd yr ymchwil gan y Brifysgol, ar y cyd ag Iechyd Cyhoeddus Cymru, at ddau ganfyddiad pwysig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Datgelodd un astudiaeth, a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr, fod yfwyr trymach a oedd hefyd wedi dioddef lefelau uchel o brofiadau niweidiol yn ystod plentynod yn llawer mwy tebygol o ymwneud â thrais.

Dangosodd yr ymchwil fod y cysylltiad rhwng ACEs, alcohol a thrais yn arbennig o amlwg ymhlith dynion ifanc (18-29 oed), gyda 62% o'r rhai â lefelau uchel o ACEs sy'n yfwyr trymach wedi taro rhywun yn ystod y 12 mis blaenorol. Mae hyn yn cymharu â 13.5% mewn yfwyr trymach heb unrhyw ACEs.

Cyhoeddwyd yr astudiaeth o 12,669 o oedolion ledled Cymru a Lloegr yn y cyfnodolyn meddygol, *BMJ Open*.

Datgelodd ymchwil bellach ym mis Ebrill 2019 fod carcharorion gwrywaidd yn llawer mwy tebygol na dynion yn y boblogaeth ehangach o fod wedi dioddef trallodion yn ystod eu plentynod, megis cael eu cam-drin eu hunain neu fyw mewn cartref lle roedd trais yn digwydd.

Canfu'r adroddiad hefyd fod carcharorion a oedd wedi cael sawl profiad niweidiol yn ystod plentynod (pedwar neu fwy) bedair gwaith yn fwy tebygol o fod wedi treulio amser mewn sefydliad i droseddwr ifanc na rhai nad oeddent wedi cael profiadau o'r fath.

Mae'r canfyddiadau'n awgrymu y gall gweithredu ataliol ac ymyrraeth gynnar i fynd i'r afael â phrofiadau niweidiol yn ystod plentynod atal troseddau a lleihau costau i'r system cyfiawnder troseddol.

CYFRANNU AT DDAU DESTUN PWYSIG AR DDIWYLLIANT CYMRU

Mae staff o Goleg y Celfyddydau, Dyniaethau a Busnes wedi cyfrannu at ddau lyfr cyfeiriadol nodedig sy'n ymwneud â Chymru yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Mae *Cydymaith i Gerddoriaeth Cymru* yn wyddoniadur awdurdodol sy'n ymdrin â phob agwedd ar gerddoriaeth yng Nghymru o'r chweched ganrif hyd heddiw ac mae'n ffrwyth project ar y cyd rhwng yr Ysgol Cerddoriaeth a'r Cyfryngau ym Mhrifysgol Bangor a'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol.

Golygyddion y gyfrol oedd Yr Athro Pwyll ap Siôn a Wyn Thomas o Ysgol Cerddoriaeth a'r Cyfryngau Prifysgol Bangor. Fe wnaethant gomisiynu a golygu dros 500 o ysgrifau unigol, yn amrywio o gerddoriaeth Gymreig gynnar i'r sîn gyfoes, o gantorion gwerin i gerddorfeidd, ac o 'Aberjaber' i 'Zabrinski'.

Cyfrannodd ysgolheigion Bangor hefyd at gyfrol newydd helaeth ar lenyddiaeth Cymru, o'i gwreiddiau cynnar hyd heddiw.

Disgrifir *The Cambridge History of Welsh Literature* (Gwasg Prifysgol Caergrawnt, 2019) fel "hanes mwyaf llenyddiaeth Gymraeg a Chymreig a gyhoeddwyd erioed" ac mae'n ganllaw cronolegol i bymtheg canrif o lenyddiaeth Gymraeg ac ysgrifennu Cymreig yn Saesneg.

Mae arbenigedd o Goleg Celfyddydau, Dyniaethau a Busnes Prifysgol Bangor yn cael lle amlwg yn y gyfrol newydd, gydag erthyglau gan Yr Athro Angharad Price o Ysgol y Gymraeg ac Astudiaethau Celtaidd; Dr Euryrn Roberts, Dr Mari Wiliam a Seán Martin o'r Ysgol Hanes, Athroniaeth a Gwyddorau Cymdeithas; a Dr Andy Webb o'r Ysgol Ieithoedd, Llenyddiaethau ac Ieithyddiaeth. Mae'r pynciau'n amrywio o Brydain yn y seithfed ganrif; disgrifiadau o genedlgarwch yng Nghymru ar ôl y rhyfel; a gweithiau 'diwylliannol ddwyieithog' R.S. Thomas ac Emyr Humphreys.

DADANSODDIAD PAILL I HELPŪ DIODDEFWYR ASTHMA A CHLEFYD Y GWAIR

Mae darparu rhagolygon manwl-gywir ynghylch paill gam yn nes i'r 25% o boblogaeth y Deyrnas Unedig sy'n dioddef naill ai o asthma neu glefyd y gwair. Mae hyn yn dilyn canlyniadau cyntaf project mawr a gynhaliwyd dros dair blynedd mewn nifer o ganolfannau i ddadansoddi paill glaswellt yn yr awyr. Arweinydd y project oedd Yr Athro Simon Creer o'r Ysgol Gwyddorau Naturiol.

Datgelodd y canlyniadau cyntaf, a gyhoeddwyd yn *Nature Ecology & Evolution*, nad y 'llwyth' cyffredinol o baill glaswellt yn yr awyr a allai achosi'r dyddiau arbennig o wael hynny i ddiodefwyr asthma a chlefyd y gwair. Gallai dyddiau lle gwelir cynnydd mewn pyliau o asthma neu glefyd y gwair difrifol fod yn gysylltiedig â rhyddhau paill o rywogaethau penodol o laswellt.

Mae dulliau presennol o 'gyfrif' paill a darparu rhagolygon paill yn asesu'r llwyth cyfan o baill sydd yn yr awyr. Er y gellir adnabod paill a gaiff ei greu gan rywogaethau unigol o goed a chwyn, mae wedi bod bron yn amhosibl adnabod yn weledol wahanol fathau o baill glaswellt. Am y tro cyntaf, dadansoddiad paill glaswellt a gasglwyd dros un tymor gan ddefnyddio metabarcodio, dull uwch-dechnoleg, sy'n galluogi gwyddonwyr i adnabod yn awtomatig unrhyw ddarnau o ddeunydd sy'n cael ei ddal mewn sampl o aer, dŵr neu bridd, trwy adnabod a pharu ei 'god bar' DNA unigryw.

Y dasg nawr yw datblygu darlun cliriach o ble mae'r paill yn dod, sut mae'n symud trwy'r awyr, a chymharu gollyngiadau paill glaswellt yn erbyn setiau data ar gleffion a dderbynnir i ysbytai a phresgripsiynau gan feddygon teulu am rai nwyddau fferyllol. Bydd hyn yn galluogi ymchwilwyr i weld cyberthynas rhwng data gofal iechyd a chynnydd mewn mathau penodol o baill glaswellt.

ADDYSG

HYFFORDDIANT MEDDYGOL YN DOD I OGLEDD CYMRU

Am y tro cyntaf bydd myfyrwyr meddygaeth yn gallu cwblhau eu holl hyfforddiant meddygol yng ngogledd Cymru. Mae hyn yn rhan o fenter newydd gyda Phrifysgol Caerdydd sy'n golygu gall myfyrwyr astudio'r rhaglen Meddygaeth MBCh (C21) drwy'r Ysgol Gwyddorau Meddygol ym Mhrifysgol Bangor.

Mae myfyrwyr meddygaeth wedi elwa ar leoliadau gwaith yng ngogledd Cymru ers amser hir, ac mae'r fenter hon bellach yn eu galluogi i ddewis cwblhau eu rhaglen hyfforddi meddygol i gyd yng ngogledd Cymru.

Mae'r bartneriaeth newydd hon yn ymateb i'r heriau y mae'r proffesiynau iechyd a gofal cymdeithasol yn eu hwynebu yng Nghymru ac i'r angen i addysgu rhagor o weithwyr iechyd proffesiynol o Gymru yn ogystal ag yng Nghymru.

Bydd yn sefydlu rhaglen Meddygaeth arloesol amser llawn yng ngogledd Cymru ac yn cynhyrchu meddygon ardderchog sy'n barod ar gyfer anghenion newidiol cymunedau Cymru, ac sydd â dealltwriaeth ddofn o ogledd Cymru yn enwedig.

Dyweddodd yr Athro Dean Williams, Pennaeth yr Ysgol Meddygaeth ym Mhrifysgol Bangor: "Mae Bangor wedi creu enw i'w hun fel darparwr addysg ac ymchwil o safon yn y gwyddorau bywyd. Bydd y myfyrwyr newydd yn elwa o'r dysgu a'r addysgu arobryn a ddarperir gan ein staff.

"Bydd y cyfuniad o addysgu gwyddonol o safon ym Mhrifysgol Bangor a lleoliadau clinigol sefydledig ar draws gogledd Cymru'n rhoi profiad dysgu cyffrous a gwobrwyol i fyfyrwyr."

£9 MILIWN O GYLLID I EHANGU CYNLLUN YMCHWIL

Cyhoeddodd Jeremy Miles AC, Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog Brexit, y bydd project ymchwil ac arloesi mawr sy'n dod â myfyrwyr ôl-raddedig a busnesau yng Nghymru at ei gilydd yn ehangu ar ôl derbyn dros £9m o gyllid ychwanegol gan yr Undeb Ewropeaidd.

O dan arweiniad Prifysgol Bangor, mae'r Cynllun Ysgoloriaethau Sgiliau'r Economi Wybodaeth (KESS II) wedi bod yn gweithredu yng Ngogledd Cymru, Gorllewin Cymru a Chymoedd De Cymru dros y tair blynedd diwethaf, ac mae'n cysylltu partneriaid busnes â myfyrwyr ymchwil ôl-raddedig i ddatblygu ymchwil arloesol sydd â'r nod o ysgogi twf busnes.

Bydd y £9m ychwanegol o gyllid gan yr UE yn gweld y cynllun yn cael ei ehangu i gynnwys Cymru gyfan, a bydd yn cefnogi gwaith ymchwil cydweithredol yn sectorau allweddol economi Cymru, gan gynnwys y Gwyddorau Bywyd, Uwch Beirianneg a Deunyddiau, Ynni Carbon Isel, TGCh a'r Economi Ddigidol.

Bydd yr ehangu hefyd yn galluogi 260 o fyfyrwyr ôl-raddedig eraill i elwa ar gyfleoedd i ddatblygu fel ymchwilwyr proffesiynol, fel rhan o raglenni ymchwil graddau meistri a PhD sy'n cael eu hariannu'r drwy'r cynllun.

Dyweddodd Jeremy Miles AC, sy'n gyfrifol am brojectau yng Nghymru sy'n derbyn cyllid gan yr UE: "Mae'n newyddion gwych y bydd cannoedd mwy o fusnesau'n elwa ar gydweithio â'n prifysgolion ar brojectau ymchwil a datblygu, ac y bydd pobl ifanc dalentog yng Nghymru yn cael cyfleoedd i ddatblygu sgiliau ac arbenigedd lefel uwch.

"Bydd y buddsoddiad hwn yn helpu i alinio ymchwil ag anghenion busnesau bach ac ysgogi lefelau uwch o sgiliau yng Nghymru yn ystod y blynyddoedd nesaf. Mae'n enghraifft arall o sut mae Cymru yn elwa ar gyllid yr UE, ac mae'n hanfodol bod Llywodraeth y DU yn cadw ei haddewid i roi cyllid arall ar waith yn lle'r cyllid a gollir ar ôl Brexit."

Ers iddo gael ei lansio yn 2016, mae cynllun KESS II eisoes wedi cefnogi gwaith ymchwil a datblygu cydweithredol mewn dros 400 o fusnesau yng Nghymru.

CYDNABOD ADDYSGU RHAGOROL

Gwobrwywyd Dr Teresa Crew gyda Gwobr *Outstanding Teaching in Social Policy* gan y *Social Policy Association*.

Hefyd, yn ystod Seremoniau Graddio'r Brifysgol, fe ddyfarnwyd Cymrodoriaeth Dysgu'r Brifysgol i Teresa, sydd yn Gydlynnydd y Flwyddyn Gyntaf (Gwyddorau Cymdeithas) yn yr Ysgol Hanes, Athroniaeth a Gwyddorau Cymdeithas.

Meddai Dr Crew: "Rwyf wrth fy modd o gael derbyn y gwobrau hyn; mae'n teimlo fel ddoe yn unig pan y des i i Brifysgol Bangor ar gyfer fy ngradd. Rwy'n sicr na fyddwn wedi derbyn y gwobrau hyn heb gefnogaeth fy nghydweithwyr Gwyddorau Cymdeithas gwych!

"Mae gen i gefnogaeth mor dda, ond mae'n rhaid dweud mai fy mhrofiadau gyda fy myfyrwyr sydd yn gwneud y swydd yn un arbennig. Mae'r myfyrwyr yn chwilfrydig ac yn agored i ddysgu ac mae'n bleser cydweithio â nhw."

Anrhydeddwyd Dr Crew gyda Chymrodoriaeth yr *Higher Education Academy (FHEA)* yn 2017. Bu hefyd yn gweithio fel aelod o Grŵp Tasg a Chwblhau y *British Sociological Association* i greu cwricwlwm cenedlaethol ar gyfer Cymdeithaseg Gymhwysol.

Prif ganolbwynt diddordebau dysgu ac ymchwil Dr Crew yw anghydraddoldeb cymdeithasol, Addysg Uwch a maes eang rhyw. Enillodd ei Doethuriaeth gydag astudiaeth ar anghydraddoldebau mewn perthynas â dosbarth, rhyw a lleoliad, a gyllidwyd gan gyngor ymchwil cenedlaethol yr *Economic and Social Research Council* yn 2014.

Ysgoloriaethau Sgiliau Economi Gwybodaeth
Knowledge Economy Skills Scholarships

LLUNIAU

1. Yr Athro Colin Riordan, Is-ganghellor Prifysgol Caerdydd (chwith) a'r Athro Graham Upton, Is-ganghellor dros-dro Prifysgol Bangor, yn lansio'r fenter feddygaeth newydd.
2. Dr Teresa Crew, Darlithydd mewn Polisi Cymdeithasol, yn derbyn Cymrodoriaeth Dysgu yn ystod yr Wythnos Raddio.

1

2

3

RHYNGWLADOLI

CARFAN GYNTAF MYFYRWYR 'COLEG RHYNGWLADOL PRIFYSGOL BANGOR' YN GRADDIO

Yn Rhagfyr 2018, fe wnaeth carfan gyntaf myfyrwyr Coleg Rhyngwladol Prifysgol Bangor raddio o Brifysgol Bangor.

Lansiwyd Coleg Rhyngwladol Prifysgol Bangor yn swyddogol ym mis Tachwedd 2017 gan Brifysgol Bangor a'r *Oxford International Education Group*. Mae'n goleg sydd wedi'i leoli ar gampws Prifysgol Bangor, lle mae myfyrwyr yn cyflawni rhan gyntaf rhaglen radd estynedig sy'n cyfuno sgiliau academaidd, sgiliau astudio ac iaith Saesneg.

Meddai Angharad Thomas, Cyfarwyddwr Recriwtio a Datblygu Rhyngwladol Prifysgol Bangor: "Mae hon yn garreg filltir allweddol i'r bartneriaeth ac mae llwyddiannau'r myfyrwyr yn adlewyrchiad o'r bartneriaeth addysgol ar y cyd effeithiol hon. Rydym wedi cael y fraint o fod yn rhan o ddatblygiad personol y myfyrwyr hyn sydd o gefndiroedd addysgol rhyngwladol amrywiol. Rydym yn eu llongyfarch yn wresog ar eu llwyddiannau ac yn edrych ymlaen at gadw mewn cysylltiad â hwy wrth iddynt ddatblygu eu gyrfaedd yn y dyfodol."

Mae Coleg Rhyngwladol Prifysgol Bangor yn cyflwyno camau cyntaf y cyrsiau Baglor Corfforedig Rhyngwladol a Meistr Corfforedig Rhyngwladol mewn pynciau yn cynnwys Busnes, Rheolaeth, Cyllid, Bancio Buddsoddi, Peirianeg Electronig, Cyfrifiadureg, y Gyfraith, y Cyfryngau, Seicoleg a Gwyddorau Cymdeithas. Ar ôl cwblhau Rhan 1 yn llwyddiannus yng Ngholeg Rhyngwladol Prifysgol Bangor, mae myfyrwyr yn parhau â'u hastudiaethau yn Rhan 2 yn uniongyrchol ym Mhrifysgol Bangor.

YMWELIAD LLYSGENHADAETH BAHRAIN Â BANGOR

Roedd yn bleser gan Brifysgol Bangor groesawu cynrychiolwyr o Lysgenhadaeth Bahrain yn Llundain, Mr AlManea, Ymgynghorydd Addysg a Mr Emad Fam, Ymgynghorydd Academaidd, i Fangor ym mis Medi.

Mae gan Brifysgol Bangor hanes hir o bartneriaethau â Bahrain, yn enwedig gyda Sefydliad Bancio a Chyllid Bahrain (BIBF). Rhaglen Prifysgol Bangor yn BIBF yw un o'r rhaglenni israddedig mwyaf llwyddiannus yn y wlad.

Yn ystod ymweliad â Bangor ym mis Mawrth, llofnodwyd cytundeb a fydd yn parhau am bum mlynedd arall y bartneriaeth faith, gref ac effeithiol rhwng y ddau sefydliad. Bydd hyn yn cynnwys dilysu rhaglenni diploma mewn Cyfrifeg, Bancio a Chyllid Islamaidd a gyflwynir yn Bahrain.

Bydd elfen newydd o'r cytundeb yn galluogi myfyrwyr, ar ôl iddynt gwblhau'r diploma yn Bahrain, i naill ai symud ymlaen i radd yn Bahrain a ddilyswyd gan Fangor, neu drosglwyddo i Ysgol Busnes Bangor i gwblhau'r radd mewn naill ai Cyfrifeg a Chyllid neu Fancio a Chyllid.

Mae Sefydliad Bancio a Chyllid Bahrain yn darparu addysg a hyfforddiant i'r sector bancio a chyllid yn Bahrain. Mae ei fwrdd cyfarwyddwyr yn cynnwys Llywodraethwr Banc Canolog Bahrain a chadeiryddion a phrif weithredwyr sefydliadau bancio a chyllid.

GALA UN BYD

Cynhaliodd Prifysgol Bangor ei chyngerdd Gala Un Byd blynyddol ym mis Mawrth, lle bu myfyrwyr a pherfformwyr o'r gymuned leol yn arddangos eu diwylliannau neilltuoel drwy gân, dawns ac offerynnau.

Cafwyd ugain o berfformiadau gan fyfyrwyr o Tsieina, Japan, Singapore, Affrica, Fietnam, India, Indonesia, De Corea a Chymru mewn achlysur sydd bellach wedi dod yn ddatblygiad blynyddol bywiog a lliwgar o'r amrywiaeth a geir ym Mangor.

Roedd prif neuadd y Brifysgol yn llawn o fyfyrwyr, staff ac aelodau o'r gymuned leol. Mwynhawyd y noson yn fawr gan bawb a chasglwyd bron i £700 at elusen leol.

Mae'r Gala Un Byd yn ddigwyddiad blynyddol a drefnir gan y Swyddfa Cefnogi Myfyrwyr Rhyngwladol i ddathlu a hyrwyddo'r amrywiaeth ddiwylliannol a geir ym Mhrifysgol Bangor a'r gymuned leol. Mae'n rhoi cyfle i fyfyrwyr o bob cwr o'r byd arddangos eu hunaniaethau diwylliannol a thraddodiadol i fyfyrwyr eraill a thrigolion Bangor.

Meddai Angharad Thomas, Cyfarwyddwr Recriwtio a Datblygu Rhyngwladol: "Mae'r Gala Un Byd wedi dod yn uchafbwynt cyson yng nghalendr cymdeithasol y Brifysgol. Mae'n arddangos doniau ein myfyrwyr rhyngwladol, a'u balchder yn eu diwylliannau cenedlaethol. Mae'r ystod o ganeuon, dawnsiau ac offerynnau'n dangos yr amrywiaeth sydd gennym yma ym Mhrifysgol Bangor ac yn ein hatgoffa pa mor bwysig ydyw i ni fawrygu a chofleidio diwylliannau ein gilydd, yn enwedig ar adegau o gythrwfl mewn rhannau eraill o'r byd."

LLUNIAU

1. Rhai o'r garfan gyntaf o fyfyrwyr Coleg Rhyngwladol Prifysgol Bangor yn graddio ym Mangor yn Rhagfyr 2018.
2. Yr Athro Oliver Turnbull, Dirprwy Is-ganghellor gyda Dr Ahmed Al Shaikh, Sefydliad Bancio a Chyllid Bahrain, yn ystod ymweliad â Fangor.
3. Myfyrwyr rhyngwladol yn perfformio yng nghyngerdd Gala Un Byd.

CYFRWNG CYMRAEG

CREADIGRWYDD HYNOD – CYHOEDDI CHWE LLYFR MEWN TRI MIS!

Cyhoeddodd staff a myfyrwyr Ysgol y Gymraeg ac Astudiaethau Celtaidd gyfanswm o chwe chyfrol o fewn cyfnod o dri mis ysgrifennu creadigol gan ychwanegu at enw da'r Ysgol ym maes ysgrifennu creadigol.

Lansiwyd casgliad Sian Northey, *Celwydd Oll*, sy'n gyfrol o storïau byrion am fywydau unigolion y gorffennol. Enillodd Sian radd doethur mewn Ysgrifennu Creadigol ym Mhrifysgol Bangor yn 2018.

Siani Flewog yw teitl ail nofel Ruth Richards, sy'n fyfyrwraig PhD yn Ysgol y Gymraeg. Mae'r nofel yn adrodd hanes pumed Marcwis Môn.

Cyfrol gyntaf Gareth Evans-Jones yw *Eira Llwyd*, sy'n adrodd hanes criw o Iddewon yn ystod erchyllterau'r Holocaust. Yn gyn-fyfyriwr BA, MA a PhD yn Ysgol y Gymraeg ac Astudiaethau Celtaidd, mae Gareth bellach yn Ddarlithydd mewn Crefydd a Diwinyddiaeth yn yr Ysgol Hanes, Athroniaeth a Gwyddorau Cymdeithas.

Mae Mareid Lewis, myfyrwraig ôl-raddedig, yn awdur adnabyddus ac uchel ei pharch. Ym mis Tachwedd, cyhoeddwyd ei hail nofel i ddysgwyr fel rhan o gyfres 'Amdani' Gwasg Gomer, *Llywybrau Cul*, sy'n adrodd stori llawn dirgelwch a chyfrinachau yng nghefn gwlad Cymru.

Cyhoeddwyd *Cardiau Post*, cyfrol ddiweddaraf yr Athro Gerwyn Williams o farddoniaeth a lansiwyd *Ynys Fadog*, nofel swmpus gan yr Athro Jerry Hunter.

Dyweddodd yr Athro Angharad Price, Pennaeth Ysgol y Gymraeg ac Astudiaethau Celtaidd sydd hefyd yn gyfrifol am nifer o fodiwlau ysgrifennu creadigol:

"Hyfryd ydi medru dathlu a thrafod llenyddiaeth Gymraeg trwy ein darlithoedd a'n seminarau academiaidd, ac yna ychwanegu at y cyfoeth hwnnw trwy ein holl weithgarwch creadigol."

RHANNU TECHNOLEGAU IAITH Y GYMRAEG Â GWEDDILL Y BYD

Daeth ymchwilwyr academiaidd, datblygwyr lleol a chynrychiolwyr rhai o gwmnïau mawr y sector digidol at ei gilydd ym Mangor i drafod a rhannu arferion da ym maes technolegau iaith, a hynny yng Nghynhadledd Technoleg a'r Gymraeg 2019. Dyma'r drydedd gynhadledd i'w chynnal gan Uned Technolegau Iaith Canolfan Bedwyr, sef Canolfan Gwasanaethau, Technoleg ac Ymchwil Cymraeg Prifysgol Bangor.

Agorwyd y gynhadledd gan Eluned Morgan AC, Gweinidog y Gymraeg a Chysylltiadau Rhyngwladol, a gyflwynodd Gynllun Gweithredu Technoleg Cymraeg Llywodraeth Cymru, sef cynllun uchelgeisiol gan y Llywodraeth i sicrhau defnydd cyflawn o dechnoleg yn ei nod o sicrhau bod miliwn o siaradwyr y Gymraeg erbyn 2050.

Yn ogystal â thrafod y Cynllun Gweithredu, cafwyd cyflwyniadau ar strategaethau digidol ar gyfer adfywio ieithoedd, technoleg adnabod lleferydd ar gyfer y Gymraeg a thrafodaethau ar sut y gall technolegau iaith fod yn yrrwr i'r economi. Yn ogystal, rhoddyd sylw i ieithoedd lleiafrifol eraill a lle thechnoleg yng nghyd-destun hyfywedd yr ieithoedd hynny.

Wrth gloriannu cynhadledd 2019, meddai Pennaeth yr Uned Technolegau Iaith, Delyth Prys:

"Mae'r Gymraeg yn rhan o deulu o ieithoedd bach ar draws y byd sy'n awyddus i lwyddo yn y byd technolegol a digidol newydd, ac mae cyfleoedd fel hyn i rannu syniadau a datblygiadau arloesol yn bwysig i ni i gyd. Gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru, mae Cymru yn flaengar wrth ddefnyddio technolegau iaith i adfywio a diogelu ein hiaith, ac rydyn ni'n falch o fedru rhannu'r datblygiadau yma gyda'r gymuned ryngwladol ehangach."

CERDDORIAETH I GYSURO SIARADWYR CYMRAEG SY'N BYW GYDA DEMENTIA

Erbyn hyn, gall siaradwyr Cymraeg sy'n byw gyda dementia fwynhau caneuon o'u gorffennol yn Gymraeg, diolch i fenter gan Brifysgol Bangor a Merched y Wawr a gefnogwyd gan Lywodraeth Cymru i helpu staff gofal Cymru i wella bywydau preswylwyr Cymraeg eu hiaith.

Fel rhan o'r fenter bydd CD a rhestr chwarae newydd o gerddoriaeth sydd wedi'i churadu'n arbennig yn cael ei dosbarthu i gartrefi gofal ar draws Cymru.

Mae'r casgliad o ganeuon yn deillio o waith gan Alister O'Mahoney, sydd wedi graddio mewn Cerddoriaeth, fel rhan o'i interniaeth gyda Dr Catrin Hedd Jones.

Yn ôl ymchwilwyr o Brifysgol Bangor, mae cerddoriaeth yn gallu lleddfu iselder a difaterwch a chyfrannu at well ansawdd bywyd i unigolion sy'n byw gyda dementia. Er bod llawer o staff gofal yn cydnabod hyn, mae'r rhan fwyaf o weithgareddau cerddorol mewn cartrefi gofal yn digwydd yn Saesneg, sy'n gallu arwain at golli cyfleoedd i breswylwyr sydd ag atgofion cryf sy'n gysylltiedig â cherddoriaeth Gymraeg.

Mae'r ddisg 20 trac, sydd hefyd ar gael i'w lawrlwytho, yn cynnwys cerddoriaeth o sawl degawd. Mae'n broiect ar y cyd rhwng Prifysgol Bangor, Merched y Wawr, y Ganolfan Ymchwil Heneiddio a Dementia, cwmni recordiau Sain a Dydd Miwsig Cymru.

Meddai Vaughan Gething AC, y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol:

"Rwy'n croesawu'r adnodd gwerthfawr yma a fydd yn helpu siaradwyr Cymraeg sydd â dementia i deimlo'n ddibryder. Drwy fframwaith *Mwy na Geiriau...*, mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod pwysigrwydd darparu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn Gymraeg. Mae iaith a gofal yn mynd law yn llaw, ac mae cyfathrebu â phobl yn eu hiaith gyntaf yn elfen allweddol o ddarparu gofal o ansawdd."

Prifysgol Bangor yw'r prif ddarparwr addysg uwch cyfrwng Cymraeg gan hefyd osod y safon i'r sector ar gyfer gwasanaethau a chefnogaeth iaith Gymraeg.

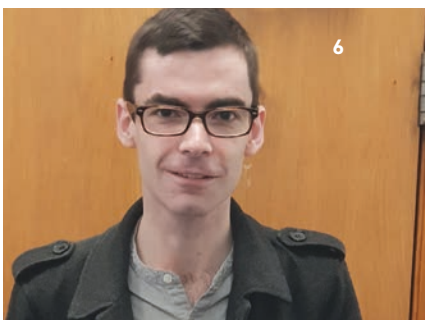
Mae bron i hanner yr holl fyfyrwyr sy'n astudio gradd trwy gyfrwng y Gymraeg yn gwneud hynny ym Mangor, ac mae mwy o gredydau'n cael eu hastudio trwy gyfrwng y Gymraeg ym Mangor nag yn unrhyw Brifysgol arall.

Bellach, mae'n bosibl astudio elfennau o bob pwnc academiaidd a gynigir ym Mangor drwy'r Gymraeg – o fodiwlau sengl i raglenni gradd llawn. Yn ogystal, mae'r nifer fwyaf o ddarlithwyr sy'n dysgu trwy gyfrwng Cymraeg i'w cael yma.

LLUNIAU

1. Alistair O'Mahoney, a fu'n gweithio ar y CD *Cân y Gân*.
2. Lansiad CD *Cân y Gân* gyda Dr Catrin Hedd Jones, Prifysgol Bangor (dde) ac aelodau Merched y Mawr gyda'u Cyfarwyddwr Cenedlaethol, Tegwen Morris (4^{ydd} o'r dde)
3. Siân Northey
4. Yr Athro Jerry Hunter
5. Mared Lewis
6. Dr Gareth Evans-Jones
7. Yr Athro Gerwyn Williams
8. Ruth Richards

LLUNIAU:

1. Staff, myfyrwyr a'r gymuned leol gyda'i gilydd mewn rali hinsawdd.
2. Dr Daniel Roberts yn arwain gweithdy.
3. Mynychwyr *Blas ar Iaith Llwybrau at Ieithoedd / Cymru*.

CYMUNED

DATGAN ARGYFWNG HINSAWDD

Ymunodd Prifysgol Bangor â nifer o sefydliadau ledled y byd sydd wedi datgan argyfwng hinsawdd, a galw am weithredu brys er mwyn mynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd.

Mae'r Brifysgol, sy'n wythfed yn y byd am ei hymrwymiad i gynaliadwyedd yn ôl tabl cynghrair rhyngwladol o sefydliadau amgylcheddol-gyfeillgar (*UI Green Metric*), yn galw ar Lywodraethau ledled y byd i ymateb yn gyflym i'r argyfwng hinsawdd byd-eang.

Dywedodd y Dirprwy Is-Ganghellor dros Ymchwil, yr Athro David Thomas, sydd yn arbenigwr blaenllaw ym maes gwyddorau eigion a'r amgylchedd:

"Rydym yn gefnogol iawn o'r rhai sy'n galw am weithredu i ddelio â'r argyfwng yn yr hinsawdd. Ym Mangor, mae gennym rai o wyddonwyr mwyaf blaenllaw y byd sy'n cynnal ymchwil amgylcheddol ar dir ac yn y moroedd. Gyda'n gilydd, fel grŵp, rydym yn cael ein herio i fynd i'r afael â'r materion sy'n bwysig i gymdeithas mewn hinsawdd sy'n newid.

"Fel gwyddonydd sydd wedi gweithio'n rheolaidd yn rhanbarthau'r Arctig, rwyf wedi gweld dros fy hun y newidiadau dramatig sydd wedi digwydd dros y degawd diwethaf. Does dim amheuaeth bod y sefyllfa bellach yn argyfyngus.

"Nid yn unig y mae myfyrwyr a phobl ifanc yn pryderu am yr amgylchedd, maent hefyd wedi llwyddo i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd ac rydym yn falch o'u cefnogi trwy ddatgan argyfwng yn yr hinsawdd," ychwanegodd yr Athro Thomas.

Dywedodd Mark Barrow, Llywydd Undeb Bangor:

"Rwy'n ddiolchgar iawn i'r Brifysgol am ddangos eu cefnogaeth, oherwydd mae newid yn yr hinsawdd yn destun pryder mawr i fyfyrwyr ym Mangor.

"Mae llawer o'm cyd-fyfyrwyr yn y Brifysgol yn gweld drostynt eu hunain y dinistr sy'n cael ei achosi ledled y byd o ganlyniad i'r sychder a'r stormydd sydd wedi deillio o newid yn yr hinsawdd. Mae angen gweithredu ar frys i atal y sefyllfa rhag gwaethgu ymhellach."

GRANT GAN ACADEMI FRENHINOL AR GYFER Y 'PHOTO-ELECTRIC LIGHT ORCHESTRA'

Mae project arloesol gan Ysgol Cyfrifiadureg a Pheirianneg Electronig Prifysgol Bangor mewn partneriaeth â Chanolfan Ehangu Mynediad y Brifysgol wedi sicrhau grant gwerth £30,000 gan y *Royal Academy of Engineering* fel rhan o raglen 'Ingenious' yr Academi - rhaglen sy'n mynd ati i ymgysylltu'r cyhoedd gyda pheirianneg.

Bydd project y 'Photo-Electric Light Orchestra' yn ysbrydoli plant rhwng 9-13 oed yn y rhanbarth i ddylunio eu hofferynnau cerdd eu hunain trwy roi sgiliau codio ar waith a thrwy ddefnyddio ffootoneg, y gwyddor o astudio golau mewn technoleg, i greu darn o gerddoriaeth a fydd yn cael ei berfformio yn Pontio, Canolfan Celfyddydau ac Arloesi y Brifysgol ar derfyn y project yn 2020.

Dan arweiniad Dr Daniel Roberts, Darlithydd gyda'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol mewn Peirianneg Electronig yn yr Ysgol, bydd y project yn cael ei gyflwyno i ddisgyblion o 8 ysgol prif ffrwd ac arbennig yn y rhanbarth a bydd y cam cyntaf yn cyflwyno sgiliau codio i'r disgyblion er mwyn iddynt ddylunio ac argraffu mewn 3D offerynnau cerdd arloesol. Yna, trwy ddefnyddio grym goleuni trwy gyfrwng lasersau neu LEDs, bydd yr offerynnau hyn yn creu nodau cerddorol a fydd yn y pen draw yn cael eu hychwanegu at gyfansoddiad unigryw y gerddorfa.

Mae project 'Ingenious' y *Royal Society of Engineering* wedi ariannu dros 200 o brojectau hyd yma, gan ddarparu cyfleoedd i bron i 6,000 o beirianwyr i gymryd rhan mewn gweithgareddau ymgysylltu â'r cyhoedd, i ddatblygu sgiliau cyfathrebu a helpu i ddod â maes peirianneg i brif lwyfan cymdeithas.

Lansiwyd y project ar stondin y Brifysgol yn yr Eisteddfod Genedlaethol ym mis Awst.

BLAS AR IAITH

Cynhaliwyd 'Blas ar iaith' *Llwybrau at Ieithoedd / Cymru* gan Brifysgol Bangor gyda chefnogaeth sawl Llysgennad iaith o blith myfyrwyr y Brifysgol, ynghyd â grŵp o Lysgenhadon iaith Blwyddyn 8 Ysgol Friars. Cymerodd pedair ysgol gynradd o ogledd Cymru ran yn y digwyddiad (Ysgol Sarn Bach, Ysgol St. Brigid's, Ysgol Abererch ac Ysgol Tudweiliog) a bu 74 o ddisgyblion blynyddoedd 5 a 6 yn gwledda ar raglen lawn o weithgareddau yn ystod y dydd.

Roedd y digwyddiad yn seiliedig ar brofiad bwyty, gyda phob gweithdy naill ai'n gwrs cyntaf, yn brif gwrs neu'n bwdin ac roedd y gwirfoddolwyr ar y diwrnod wedi'u gwisgo fel cogyddion neu weinyddion ac yn arwain y 'cwsmeriaid' at y byrddau.

Roedd bwydlen y dydd yn cynnwys sesiynau blasu Ffrangeg, Almaeneg, Mandarin a Sbaeneg; dosbarthiadau a oedd yn archwilio diwylliannau tramor fel y sesiwn caligraffi Tsieinaidd a gynhaliwyd gan aelodau o Sefydliad Confucius; a hyd yn oed seminarau yn archwilio effaith ehangach dysgu ieithoedd modern, er enghraifft, sesiwn 'Byd o gyfleoedd' gan Y Cyngor Prydeinig, Cymru.

Mae *Llwybrau at Ieithoedd / Cymru* yn broject sy'n canolbwyntio ar ddisgyblion ysgol, gyda'r amcan o gynyddu nifer y bobl ifanc sy'n dysgu ieithoedd tramor modern.

Dywedodd Rubén Chapela-Orri, o'r Ysgol Ieithoedd, Llenyddiaethau ac Ieithyddiaeth, a chydydd *Llwybrau at Ieithoedd / Cymru* yn y gogledd: "Mae'n allweddol bod disgyblion yng Nghymru yn gwireddu'r potensial sydd o ddysgu am ieithoedd a diwylliannau yn ifanc, yn enwedig nawr gyda chwricwlwm newydd Cymru yn cael ei weithredu. Mae'n ysbrydoliaeth i bob un ohonom weld pa mor awyddus ydynt i fod yn ddinasyddion byd-eang!"

FFEITHIAU ALLWEDDOL

Mae gan Prifysgol Bangor dros **11,000 o fyfyrwyr** o dros **70 o wahanol wledydd**.

Mae hyn yn ein gwneud yn brifysgol wirioneddol ryngwladol. Astudiodd **2,000** o fyfyrwyr o du allan i'r DU ym Mangor yn 2018/19.

Mae cymuned o dros **2,500 o fyfyrwyr ôl-raddedig** yma.

Ceir dros **2,000 o aelodau staff** yma gyda dau o bob tri o'n academyddion hefyd yn ymchwilyr gweithredol.

Bob blwyddyn ers 2016 mae Prifysgol Bangor wedi bod yn y **10 uchaf ymhlith prifysgolion y DU am Fodddhad Myfyrwyr**.

Heddiw, mae Prifysgol Bangor yn ymwneud â grantiau gwerth **£84.5 miliwn** ar ôl **cynyddu ei hincwm ymchwil 24%** ers 2015/16.

Yr unig brifysgol yng Nghymru sydd â **llety a Chanolfan Gynadledda 4*** sy'n gysylltiedig â'i Hysgol Fusnes.

Yn y Fframwaith Rhagoriaeth Ymchwil diweddaraf dyfarnwyd bod **75% o ymchwil** Bangor naill ai gyda'r **orau yn y byd** neu'n rhagorol yn rhyngwladol.

Rydym wedi **gostwng ein hallyriadau carbon fwy na 48%** ers 2010 a daw 100% o'r trydan a ddefnyddiwn o ffynonellau adnewyddadwy sicr.

Yn y **2019 WhatUni Student Choice Awards** cafodd ein clybiau a'n cymdeithasau eu dyfarnu'n orau yn y DU am y drydedd flwyddyn yn olynol.

FfRhA Aur Fframwaith Rhagoriaeth Addysgu

Dyfarnwyd **safon Aur** i'r Brifysgol yn arolwg Fframwaith Rhagoriaeth Addysgu Llywodraeth y DU, sy'n golygu bod ein haddysgu o'r ansawdd uchaf a geir yn y DU.

Mae **Pontio, ein Canolfan Celfyddydau ac Arloesi**, gwerth £50m, yn arddangos y gorau o ddiwylliant lleol a rhyngwladol yn ei manau perfformio a'i sinema, a dyma oedd lleoliad y Gynhadledd Geltaidd Ryngwladol yn ddiweddar. Mae hefyd yn gartref i Arloesi Pontio, gyda'i fannau pwrpasol i wneuthurwyr ddatblygu pethau newydd, a'r FABLabs, sy'n galluogi'r boblogaeth leol i fanteisio ar y dechnoleg ddiweddaraf, arbenigeddau staff a chaledwedd arbenigol.

Mae'r **Ganolfan Ynni Effeithiol a Chlyfar** yn ganolfan ymchwil ryngddisgyblaethol gwerth £7M sy'n delio â 'big data' ac sy'n rhoi sylw i flaenoriaethau mewn gwyddoniaeth ynni carbon isel.

Prifysgol Bangor sy'n arwain a rheoli **SEACAMS2, project gwerth £17 miliwn** sy'n cefnogi gwneud defnydd masnachol o ymchwil ym meysydd ynni môr, newid hinsawdd a defnyddio adnoddau môr yng Nghymru mewn ffordd gynaliadwy.

Mae **Canolfan Ymchwil Gofal Sylfaenol Gogledd Cymru**, sydd wedi'i lleoli yn Wrecsam ac yn rhan o'r Ysgol Gwyddorau Gofal Iechyd, wedi derbyn cyllid gan Ymchwil Canser Cymru yn ddiweddar i dreialu pecyn offer sydd newydd ei ddatblygu i'w ddefnyddio mewn meddygfeydd. Bwriad hwn yw helpu i adnabod yn well gleifion sy'n debygol o gael canser, gan arwain at ddiagnosis cynharach.

Mae **44%** o'n staff yn siaradwyr Cymraeg rhugl, gyda 25% arall yn medru siarad rhywfaint o Gymraeg. Rydym yn cyflwyno cyrsiau 'Cymraeg yn y Gweithle' yn rheolaidd i oddeutu 130 o aelodau staff bob blwyddyn, a ddarperir gan dîm penodedig o diwtoriaid llawn-amser.

MAE 50% O'R HOLL FYFYRWYR YNG NGHYMRU SY'N ASTUDIO O LEIAF 80 CREDYD O'U CYRSIAU TRWY GYFRWNG Y GYMRAEG YN GWNEUD HYNNY YM MANGOR.

Mae'r 'Ap Geiriaduron' dwyieithog a ddatblygwyd gan yr Uned Technolegau Iaith, wedi'i lawrlwytho dros

150,000+ O WEITHIAU.

MAE EIN GWEITHGAREDDAU'N CEFNOGI BRON I 3000 O SWYDDI YNG NGWYNEDD, GYDA 400 ARALL AR YNYS MÔN.

Rydym yn bartner allweddol ym **Margen Dwf Gogledd Cymru**, gyda phrojectau gwerth £27 miliwn a fydd yn datblygu isadeiledd digidol gogledd Cymru ac yn gosod yr agenda ôl-garbon i Gymru a'r DU.

Mae'r **Sefydliad Confucius** ym Mhrifysgol Bangor yn sefydliad cydweithredol rhyngwladol rhwng Prifysgol Bangor, Prifysgol Gwyddor Gwleidyddiaeth a Chyfraith Tsieina yn Beijing, a Swyddfa Cyngor Rhyngwladol yr Iaith Tsieinëeg (Hanban). Mae'n ganolfan aml-ddisgyblaethol gyda'r nod o roi cyfle i bobl Gogledd Cymru brofi a dysgu mwy am iaith a diwylliant Tsieina.

Mae Bangor wedi cael ei galw'r 'brifysgol fwyaf Cymreig a'r **fwyaf rhyngwladol yn ei golygon**'.

Mae gennym goleg ar y campws sy'n cynnig rhaglenni paratoi i astudio am radd i fyfyrwyr rhyngwladol, campws **ar y cyd yn Tsieina** a phrojectau partneriaeth o bwys yn **Bahrain, Singapore, Malaysia ac Uzbekistan**, yn ogystal â rhwydwaith o fyfyrwyr rhyngwladol sy'n astudio trwy raglenni cyfunol a dysgu o bell.

Mae ein Rhaglen Profiad Rhyngwladol yn rhoi hyd at flwyddyn dramor i'n myfyrwyr ar ben eu gradd, gan alluogi iddynt ddod i gysylltiad â gwahanol ddiwylliannau ac ieithoedd a rhoi cyfleoedd pellach iddynt ddatblygu sgiliau newydd ac ehangu eu gorwelion. Mae pob un o'r elfennau hyn yn ychwanegu at eu cyflogadwyedd fel graddedigion Bangor.

Mae data diweddaraf yr Asiantaeth Ystadegau Addysg Uwch yn dangos bod Prifysgol Bangor wedi cyflwyno Datblygu Proffesiynol Parhaus sy'n werth dros **48,000** o ddiwrnodau dysgwyr - 20% o gyfanswm Cymru.

1/3 Rydym wedi lleihau allyriadau carbon sy'n gysylltiedig ag ynni **32% yn y 5 mlynedd ddiwethaf.**

Cafwyd canmoliaeth gan yr **Asiantaeth Sicrhau Ansawdd** am y ffordd y mae dwyieithrwydd wedi ei wreiddio yn rhan annatod o holl weithgareddau'r Brifysgol ac yn cael dylanwad cadarnhaol ar brofiad myfyriwr.

Llwyddwyd i ddal gafael ar **95%** o'r israddedigion llawn amser - gan berfformio'n well na chyfartaledd Cymru a'r Deyrnas Unedig am 4 blynedd o'r bron.

Roedd **14.5%** o ymgeiswyr ifanc israddedig llawn amser yn dod o gymdogaethau cyfranogiad isel - sy'n uwch na chyfartaledd Cymru a'r Deyrnas Unedig.

Datganiadau Ariannol

Blwyddyn yn diweddu
31 Gorffennaf 2019

ADOLYGIAD STRATEGOL

EIN CENHADAETH

Sefydliad cryf a hyderus a gydnabyddir yn rhanbarthol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol fel canolfan ragoriaeth am ei bortffolio amrywiol o addysgu ac ymchwil, ac am y profiad unigryw, amlddiwylliannol a chynhwysol y mae'n ei roi i'w staff a'i fyfyrwyr.

Y BRIFYSGOL MEWN CYD-DESTUN

Mae Prifysgol Bangor yn parhau i ragori ar adeg pan mae Addysg Uwch yng Nghymru a'r Deyrnas Unedig yn wynebu cyfnod heriol. Rydym wedi ymrwymo i adeiladu ar lwyddiannau diweddar, gan weithio gyda chymunedau amrywiol a nodedig i fod "y gorau y gallwn fod" o ran addysgu, ysgolheictod ac ymchwil, gan gadw ein pwyslais cryf ar gyfraniad nodedig a gwerthfawr ein myfyrwyr a pharhau'n ffyddlon i'n cyd-destun dwyieithog a diwylliannol unigryw.

Mae gwelliannau parhaus o ran boddhad myfyrwyr a safonau addysgu wedi golygu ein bod wedi bod ymhlith y 15 uchaf ers chwe blynedd o'r bron yn Arolwg Cenedlaethol Myfyrwyr 2019. Ar ben hynny cafwyd nifer o lwyddiannau nodedig yng ngwobrau *WhatUni.com* 2019.

Ym maes Ymchwil, mae'r cyfraniad mawr yr ydym yn ei wneud i wella gofal iechyd a lles, dwyieithrwydd a gwarchod yr amgylchedd, yn ei gwneud yn amlwg bod yr ymchwil sy'n cael ei wneud gan academyddion Prifysgol Bangor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi ac ar fywydau pobl ledled y byd.

Gan edrych ymlaen at Fframwaith Rhagoriaeth Ymchwil 2021, rydym yn parhau i adeiladu ar ein rhagoriaeth ymchwil, i ddarparu amgylchedd lle gall y gymuned ymchwil ffynnu, gan gefnogi'r meysydd presennol o gryfder ymchwil, meithrin meysydd ymchwil newydd ar draws yr holl ddisgyblaethau, a bod yn sail i addysgu sy'n cael ei lywio gan ymchwil sef yr hyn sy'n gefn i'r addysgu o ansawdd uchel a'r profiad a gaiff ein myfyrwyr. Byddwn yn gweithio gyda busnesau, llywodraethau a chyn-fyfyrwyr i sicrhau bod Prifysgol Bangor yn parhau'n berthnasol i'w hanghenion ac i anghenion egin-farchnadoedd, gan sicrhau ein bod yn uchafu ein cyfraniad cadarnhaol i'r economi leol a rhanbarthol.

Rydym yn parhau i lunio'r strategaeth orau posibl ar gyfer ein hystad, a chefnogir y gwaith hwnnw gan gyllid o Fanc Buddsoddi Ewrop. Yn ddiweddar rydym wedi buddsoddi mewn nifer o ddatblygiadau newydd, sy'n cynnwys llety myfyrwyr yn ogystal â manau ar gyfer addysgu ac ymchwil ac ymwneud â'r gymuned. Maent yn cynnwys datblygiadau lle'r ydym yn adeiladu o'r newydd a datblygiadau ym mhrif adeilad hanesyddol y Brifysgol, er mwyn sicrhau y bydd myfyrwyr y dyfodol yn elwa o gael cyfleusterau academiaidd rhagorol a phrofiad penigamp fel myfyrwyr.

Mae'r Brifysgol yn parhau i fod wedi ymrwymo i ffurfio cysylltiadau strategol manteisiol yn y rhanbarth. Yn benodol, cryfhau ymhellach y berthynas â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr fel llwyfan i adeiladu cryfder cydweithredol pellach mewn ymchwil ac addysg sy'n ymwneud ag iechyd a meddygaeth.

CYNLLUN STRATEGOL 2015 - 2020

Mae cynllun strategol y Brifysgol am y cyfnod 2015-2020 yn gosod cyfeiriad strategol i Brifysgol Bangor fel prifysgol hyderus a llwyddiannus, sy'n gallu meddwl yn wahanol i adnabod heriau, risgiau a chyfleoedd ym mhob maes o'n busnes. Mae gwaith yn mynd rhagddo yn awr i ddiweddarau'r cynllun strategol, ar gyfer y cyfnod nesaf yn natblygiad y Brifysgol a bydd yn cael ei lansio yn 2020.

GWLEDIGAETH

Bod yn brifysgol flaengar gydag enw da yn rhyngwladol am addysgu ac ymchwil, sy'n meithrin datblygiad deallusol a phersonol ei myfyrwyr a'i staff, yn darparu amgylchedd amlddiwylliannol cefnogol, yn hyrwyddo ehangu mynediad a chynwysoldeb, ac yn sicrhau y bydd ein gweithgareddau'n arwain at fudd amgylcheddol a chynnydd cymdeithasol o fewn economi gadarn.

Ein nod yw dod yn 'Brifysgol Gynaliadwy' ym mhob agwedd ar ein gwaith. Mae ein huchelgais yn cynnwys nid yn unig isadeiledd a gweithrediad safleoedd y Brifysgol, ond hefyd sut mae'r Brifysgol yn cynllunio ar gyfer twf, yn ogystal â'n swyddogaeth ar gyfer Cymru a thu hwnt.

RECRIWTIO MYFYRWYR

Mae recriwtio myfyrwyr yn parhau i fod yn farchnad gystadleuol iawn, a does dim cap go iawn wedi ei roi ar niferoedd Sefydliadau Addysg Uwch yn Lloegr nac yng Nghymru. Gyda niferoedd cymharol sefydlog yn gefnlen i ni dros y 7 neu 8 mlynedd flaenorol, roeddem yn disgwyl lefel debyg o recriwtio ym mis Medi 2018, er gwaethaf gostyngiad cymedrol yn nifer y ceisiadau a gawsom. Beth bynnag, roedd nifer y derbyniadau'n is na'r hyn yr oeddem wedi ei ddisgwyl yn achos israddedigion cartref / o'r Undeb Ewropeaidd ac yn achos myfyrwyr rhyngwladol, ac ôl-raddedigion yn enwedig. Arweiniodd y diffyg hwn hefyd at lai o fyfyrwyr yn byw yn neuaddau preswyl y Brifysgol, gan leihau incwm cyffredinol y flwyddyn ymhellach. Cafodd y diffygion hyn eu gwrthbwysio'n rhannol gan niferoedd uwch ar yr ystod o raglenni gofal iechyd yr ydym yn eu rhedeg o dan gytundebau â Llywodraeth Cymru.

Ym mis Medi 2018 newidiodd y cyllid ar gyfer addysgu a'r ffioedd a delir gan israddedigion, ac mae system sydd wedi'i seilio ar fenthyciadau bellach yn cael ei gweithredu i israddedigion o Gymru a Lloegr, tra bo israddedigion o Gymru hefyd yn manteisio ar Grant Cynhaliad o rhwng £1,000 a mymryn dros £10,000 a hynny'n seiliedig ar brawf modd.

Mewn ymateb i'r farchnad newydd hon, gwelwyd cynnydd mewn myfyrwyr yn ehangu eu gorwelion daearyddol ac mae pob sefydliad yn y Deyrnas Unedig wedi cynyddu eu gweithgarwch o ran marchnata a throsi ceisiadau'n dderbyniadau pendant. Rydym yn parhau i fonitro ein marchnata ac yn parhau i ddatblygu dulliau arloesol o farchnata a byddwn yn parhau i ddatblygu rhaglenni traddodiadol a chyfoes mewn meysydd y mae galw amdanynt gan fyfyrwyr neu gyflogwyr, yn lleol ac yn fyd-eang, er mwyn sicrhau bod Prifysgol Bangor yn parhau'n gystadleuol yn y farchnad newydd.

Mae HEFCW wedi cytuno ar gynllun ffioedd, sy'n cynnwys ffioedd o £9,000 i Israddedigion Cartref a myfyrwyr TAR am y blynyddoedd hyd at 2020/21. Mae'r cynllun ffioedd yn cynnwys nifer cynyddol o fuddsoddiadau i gefnogi ehangu mynediad, profiad myfyrwyr, darpariaeth cyfrwng Cymraeg a chyflogadwyedd, gan gynnwys rhoi mynediad am ddim i'r holl glybiau chwaraeon, cymdeithasau a gweithgareddau gwirfoddoli yn Undeb y Myfyrwyr, a rhoi gwell darpariaeth llyfrgell a chwaraeon. Mae'r buddsoddiadau hyn yn cyfateb i oddeutu £1,500 y myfyrwr a byddant yn sicrhau parhad o ran cyfraddau boddhad uchel holl fyfyrwyr Bangor. Mae'r boddhad cyffredinol o 88% a gofnodwyd yn Arolwg Cenedlaethol Myfyrwyr 2019 yn cynnal llwyddiannau diweddar ac yn ein rhoi'n 9fed o blith 120+ o sefydliadau anarbenigol yn y Deyrnas Unedig.

Mae cynyddu niferoedd myfyrwyr ôl-radd a rhyngwladol yn bwysig hefyd, a byddwn yn sicrhau bod y cyrsiau a gynigiwn yn gynaliadwy ac yn ddeniadol, gan adeiladu ar brofiad myfyrwyr heb ei ail, a chryfhau brand y Brifysgol gartref a thramor. Mae datblygu cysylltiadau agosach gyda nifer o bartneriaid rhyngwladol, yn ogystal â pharhau i ddatblygu Coleg Bangor yn Tsieina, yn gamau allweddol i ddatblygu llif cyson o fyfyrwyr i'r Deyrnas Unedig, yn ogystal ag ehangu ôl-troed ein haddysgu a'r manau y daw ein myfyrwyr ohonynt.

DATBLYGIADAU CYFALAF

Mae adolygiad o'n Strategaeth Ystadau ar y gweill ar hyn o bryd, er mwyn sicrhau bod gennym y gallu i ddarparu'n effeithiol ar gyfer ystod eang o weithgarwch addysgu ac ymchwil ar draws portffolio eang o ddisgyblaethau. Bydd hyn yn ystyried tueddiadau newydd a thueddiadau sy'n cael eu rhagweld ar gyfer manau gwaith ac amgylcheddau addysgu a dysgu, gan ystyried hefyd yr angen am fannau dysgu cymdeithasol ochr yn ochr ag ystafelloedd addysgu mwy ffurfiol.

Un elfen greiddiol yn ein cynlluniau ar gyfer yr Ystâd fydd sicrhau ein bod yn ymgorffori cynaliadwyedd yn rhan o unrhyw broiectau adeiladu newydd o'r cychwyn cyntaf. Bydd y dull hwn yn cyd-fynd â rhaglen gyfredol ReFit Cymru sydd bron â dirwyn i ben. Mae'r project hwn wedi golygu llawer iawn o waith cynllunio er mwyn nodi cyfleoedd i sicrhau effeithlonrwydd ynni mewn tua 30 adeilad ar draws ystâd Prifysgol Bangor a fydd yn rhoi adenillion gwarantiedig ar gost y buddsoddiad o fewn 8 mlynedd. Bydd yr holl ynni sy'n cael ei arbed y tu hwnt i'r pwynt hwnnw'n cyfrannu at ein targedau o ran parhau i ostwng ein hôl-troed carbon, sydd wedi bod yn gostwng yn gyson ers nifer o flynyddoedd bellach.

Y buddsoddiad mawr a wnaethom yn 2017/18 oedd cwblhau ac agor Parc Gwyddoniaeth Menai gwerth £20m yng Ngaerwen ar Ynys Môn, gyda chefnogaeth cyllid grant cyfalaf gan Lywodraeth Cymru a chronfeydd strwythurol yr Undeb Ewropeaidd. Mae'r project, ar safle 15 erw, yn darparu cyfleusterau o'r radd flaenaf i fusnesau newydd a busnesau lleol sy'n ehangu yn ogystal â chwmnïau corfforaethol mawr, ac mae ffocws ar y busnesau hynny sy'n cefnogi marchnadoedd carbon isel a marchnadoedd cysylltiedig. Cwblhawyd y gwaith adeiladu yn unol â'r rhaglen a'r gyllideb, a dathlwyd y pen-blwydd cyntaf ar Ddydd Gŵyl Dewi ar y 1^{af} o Fawrth 2019. Bryd hynny roedd lefel deiliadaeth yr adeilad yn 70%, ac mae eisoes wedi gwneud cyfraniad sylweddol i'r economi leol, yn ogystal â chyfrannu at brofiad dysgu a phrofiad gwaith llawer o'n myfyrwyr.

PRIF RISGIAU AC ANSICRWYDD

Mae'r Brifysgol yn cydnabod bod risgiau ac ansicrwydd cynhenid yn gysylltiedig â sawl agwedd ar ei gweithrediadau. Mae'n anelu at adnabod, rheoli a lliniaru'r risgiau hynny lle bynnag y bo modd a hyrwyddo diwylliant o reoli risgiau drwy'r Brifysgol gyfan. Caiff y gofrestr risg sefydliadol ei hadolygu'n ffurfiol gan y Grŵp Tasg Rheoli Risg a'r Pwyllgor Gweithredu'n rheolaidd a rhoddir adroddiad ar y mater yn achlysurol i'r Pwyllgor Archwilio a Risg. Mae'r broses hon, ynghyd ag ystyriaethau eraill, yn llywio'r cynllun archwilio mewnol ar gyfer y flwyddyn i ddod, yn ogystal â galluogi'r Pwyllgor Archwilio a Risg i roi sicrwydd i'r Cyngor trwy gyfrwng yr Adroddiad Blynnyddol.

Ymysg y risgiau allweddol o bwysigrwydd neilltuol i'r Brifysgol ar hyn o bryd mae'r canlynol:

- Effaith 'Brexit' ar lefelau'r dyfodol o ran cyllid ymchwil, cydweithredu ar grantiau a recriwtio/cyfnewid myfyrwyr ynghyd â statws staff sy'n wladolion yr Undeb Ewropeaidd yn y dyfodol;
- Methu â chynnal iechyd ariannol y sefydliad, a chynnal hylifedd, ar adeg o gyfyngiadau economaidd sylweddol a chystadleuaeth gynyddol.
- Methu ag ymateb yn ddigonol i farchnad gynyddol gystadleuol, gan gynnwys ein gallu i gyflawni rhagolygon recriwtio myfyrwyr, o ystyried diwygiadau a wnaed i drefn cyllido myfyrwyr a chynnydd mewn buddsoddi ym maes marchnata gan sefydliadau sy'n cystadlu â ni; a
- Effaith bosibl y cynnydd parhaus o ran cost darparu pensiynau â buddion wedi'u diffinio ac, yn achos yr USS, gwasanaethu'r diffyg sylweddol. Er cytuno ar Gynllun Adfer is wedi diwedd y flwyddyn, bydd yn destun pwysau parhaus gan symudiadau'r farchnad cyn y Prisiad nesaf.

Mae risgiau eraill y mae'r Brifysgol yn eu rheoli ar sail barhaus. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Sicrhau bod ystâd y Brifysgol yn cydymffurfio ac yn addas i'r diben;
- Sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaeth a rheoliadau e.e. diogelwch data, rheoliadau'n ymwneud â fisas;
- Sicrhau ein bod yn parhau i gynnal profiad o ansawdd uchel i fyfyrwyr; a
- Sicrhau bod cyfamodau benthyciadau banc yn cael eu bodloni.

PERFFORMIAD GWEITHREDU - Y FLWYDDYN YN DIWEDDU 31 GORFFENNAF 2019

Fel yr amlinellwyd yn flaenorol, nid yw'r diffyg gweithredu am y flwyddyn yr adroddir amdano o £20.1m yn gynrychioliadol o'r ffactorau y mae gan y rheolwyr reolaeth drostynt. Mewn gwirionedd, mae'r dull o ddefnyddio EBITDA (Enillion cyn llog, treth, dibrisiant ac amorteiddio) neu Warged/Diffyg Net fel mesurau cymharol o berfformiad ariannol wedi lleihau'n sylweddol o dan FRS102. Gall data a yrrir gan brisiad dyddiad y fantolen gael dylanwad materol berthnasol ar y mesurau hyn, yn ogystal â derbyniadau megis grantiau cyfalaf na fyddai'r Brifysgol yn ystyried eu bod yn adlewyrchiad o berfformiad rheolaidd.

Mae'r Brifysgol, felly, wedi mabwysiadu mesur ychwanegol sef cynaliadwyedd ariannol, wedi ei seilio ar addasu canlyniadau ar gyfer symudiadau blynyddol anghylchol, yn unol â methodoleg a ddatblygwyd i'w defnyddio ar draws y sector Addysg Uwch. Mae'r mesur a fabwysiadwyd yn seiliedig ar EBITDA, ond yna tynnir effaith addasiadau anghylchol sy'n bresennol yn y ffigyrau cyhoeddedig; mae hyn yn caniatáu cymharu, mewn modd mwy realistig ac ystyrlon, berfformiad rhwng blynyddoedd, neu hyd yn oed rhwng sefydliadau.

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r canlyniadau a geir wrth ddefnyddio methodoleg 'EBITDA Addasedig Addysg Uwch':

	2018/19 £m	2017/18 £m	Newid £m
Gwarged/ (Diffyg) cyn Treth	(19.8)	19.9	(39.7)
<i>Ychwanegu yn ôl</i>			
Dibrisiad	12.6	12.5	0.1
Llog	5.7	5.9	(0.2)
EBITDA	(1.8)	38.3	(39.9)
<i>Addasiadau</i>			
Buddsoddiadau a gwaredu enillion asedau sefydlog a mentrau ar y cyd	(0.2)	(0.3)	0.1
Addasiad Pensiwn	18.8	(1.0)	19.8
Grantiau cyfalaf	(2.2)	(20.8)	18.6
Gwaddolion newydd	-	(0.2)	0.2
Costau ailstrwythuro	1.4	(1.0)	2.4
EBITDA Addasedig	16.1	15.0	(1.1)

Mae EBITDA Addasedig AU 2018/19 o £16.1m yn cynrychioli canlyniad cadarnhaol mewn blwyddyn heriol, ac mae ychydig yn uwch na'r hyn a adroddwyd y llynedd sef £15m, ar sail gymharol. Mae hyn yn adlewyrchu cam bach arall yn y symudiad tuag at darged dros dro o £20m ac roedd yn gyflawniad arbennig o glodwii yng ngoleuni'r gostyngiad mewn incwm ffioedd o £4.5m y soniwyd amdano yn gynharach. Cydnabyddir fodd bynnag bod gwaith sylweddol i'w wneud o hyd i symud i sefyllfa o gynaliadwyedd ariannol tymor hir.

O edrych ar y gostyngiad incwm rhwng blynyddoedd o c£18.5m, y prif faterion oedd Incwm Ffioedd fel y trafodwyd uchod ac nad yw'r grant cyfalaf mawr o £17m a gafodd ei ryddhau'r llynedd yn cael ei ailadrodd. Roedd llinellau incwm eraill yn weddol wastad, er bod cynnydd bach yng nghyllid HEFCW wrth i'r symudiad tuag at strwythur benthyciadau/cyllid grant diwygiedig ar gyfer myfyrwyr Cymru ddechrau cael ei adlewyrchu yn y 'Difidend Diamond'. Roedd incwm ymchwil yn sefydlog iawn, o ran cwantwm cyffredinol a ffynhonnell y cyllid. Cafodd y gorswm ar Grantiau a Chontractau Ymchwil ei leihau'n sylweddol eleni, unwaith bod effaith grantiau cyfalaf wedi cael ei hystyried, gan adlewyrchu'r pwysau parhaus ar gyllidwyr i gyfyngu ar adennill costau uniongyrchol a chostau gorbenion/cymorth sefydliadol.

O ran costau, cafwyd gostyngiad sylfaenol bychan mewn costau cyflog rheolaidd (o £82.7m i £81.6m), yn deillio o lefel staffio is o 1,667 CALL eleni o gymharu â 1,685 CALL yn 2017/18. Mae'r gostyngiad hwn yn adlewyrchu canlyniad y newidiadau sefydliadol pellach a wnaed yn ystod y flwyddyn, fel y gwna'r gost o £1.35m a gafwyd mewn perthynas â'r ailstrwythuro. Mae cyfanswm costau staff yn cynnwys y cynnydd sylweddol yn y darpariaethau pensiwn a drafodir yn ddiweddarach, dangoswyd y rhain ar wahân er mwyn osgoi ystumio'r ffigyrau cymharol, ac mae'r elfen addasu wedi'i hepgor o'r metrig cymhareb % cost staff a ddangosir yn ein Dangosyddion Perfformiad Allweddol; mae hyn wedi gostwng ychydig o 57.4% i 56.6% eleni.

Mae costau heblaw cyflogau'n parhau i gael eu rheoli'n llym tra aeth costau dibrisiant i fyny o ychydig o ganlyniad i fuddsoddiad parhaus mewn offer ac isadeiledd sy'n gweithio trwodd.

Ar ôl gweld gwelliant bychan mewn perfformiad gweithredu sylfaenol, mae'n siomedig bod yn rhaid cydnabod costau ychwanegol sylweddol mewn perthynas â'r ddau gynllun pensiwn â buddion wedi'u diffinio yr ydym yn eu gweithredu ym mlwyddyn ariannol 2018/19. Yn achos yr USS (gweler isod) mae hyn yn adlewyrchu canlyniad terfynol Prisiad 2017 a gymeradwywyd gan yr Ymddiriedolwr a'r cyflogwyr ym mis Ionawr 2019. Yn achos y cynllun pensiwn BUPAS lleol, mae a wnelo'r cynnydd â chanlyniad achos cyfreithiol a ddatgelwyd yn flaenorol a oedd yn ymwneud â sut y mae angen ailasesu'r rhwymedigaeth o dan ddarpariaethau'r Isafswm Pensiwn Gwarantiedig. Mae hyn yn arwain at gynnydd o £1.2m yn y rhwymedigaethau a godir yn ystod y flwyddyn ar gyfer cynllun BUPAS, ond yna caiff hyn ei wrthdroi ar waelod y Datganiad Incwm Cynhwysfawr gan fod y cynllun yn parhau i fod mewn sefyllfa o fod â gwarged nad yw'n cael ei gydnabod gan FRS102 sydd i bob pwrpas wedi amsugno'r cynnydd hwnnw.

Cymharol ychydig yw'r materion sy'n werth sylw mewn perthynas â'r Fantolen. Mae gwariant cyfalaf eleni wedi bod yn gyfyngedig, a dim ond yn rhannol y mae'n gwrthbwysu'r tâl dibrisiad, ac felly esbonio pam fod gostyngiad mewn asedau anghyfreddol. Mae'n amlwg bod gwelliant mewn asedau cyfreddol net oherwydd bod gostyngiad o ran credydwy'r a chroniadau er gwaethaf gostyngiad bach yn y balansau arian parod cyffredinol ar ddiwedd y flwyddyn (ar ôl caniatáu ar gyfer dal rhywfaint o arian parod fel Buddsoddiadau mewn adneuo'n dros dri mis ar ddiwedd y flwyddyn).

Mae ad-dalu mwy na £5m o ddyled wedi'i wrthbwysu gan fenthyciad Salix di-log newydd ar gyfer gwneud gwaith gwella ynni dros y 18 mis diwethaf. Bu cynnydd mawr ym maint darpariaeth pensiwn yr USS, i fyny o £12.5m i ychydig dros £30m o ganlyniad i Brisiad 2017, fel yr eglurir ymhellach isod. Mae asedau net cyffredinol ar ddiwedd y flwyddyn yn £219m, i lawr o £238m, a hynny bron yn gyfan gwbl oherwydd y symudiad yn y darpariaeth pensiwn. Yn olaf, mewn perthynas â llif arian, mae cynhyrchu arian gweithredol ychydig yn is eleni o gymharu â'r llynedd, gan adlewyrchu'r symudiad mewn cyfalaf gweithio sy'n cael ei amlinellu yn ddiweddarach yn yr adroddiad hwn.

CYNLLUNIAU PENSIWYN

Cwblhawyd prisiad tair blynedd 'Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor' (BUPAS) 2017 yn ystod 2017/18, a chytunwyd ar Atodlen Cyfraniadau newydd gyda'r Ymddiriedolwyr ym mis Gorffennaf 2018. Mae'r ffigurau sy'n sail i'r prisiad hwnnw wedi darparu'r sail ar gyfer ffigyrau prisiad 31 Gorffennaf 2019 sydd wedi ei gynnwys yn y cyfrifon hyn. Fel y nodwyd y llynedd, ar sail FRS102 symudodd y cynllun i fod â gwarged ym mis Gorffennaf 2018, ac mae'r sefyllfa honno'n parhau yn 2019, er bod gostyngiad bach ym maint y diffyg nad yw'n cael ei gydnabod o £9.6m i £6.6m ar ôl amsugno'r lwfans newydd o £1.2m ar gyfer rhwymedigaethau'r Isafswm Pensiwn Gwarantedig, sy'n deillio o'r dyfarniad cyfreithiol diweddar ar y mater hwnnw. O edrych ar lefel cyllid, mae hyn wedi symud o oddeutu 107% ar ddechrau'r flwyddyn i lawr i 104% ar ddiwedd y flwyddyn. Mae hyn yn adlewyrchu'r adenillion ar asedau twf o £14.5m sy'n parhau i fod yn uwch na'r hyn a gynlluniwyd, sydd yn lliniaru'r rhan fwyaf o'r cynnydd yng nghyfanswm y rhwymedigaethau o £17.6m, o ganlyniad i'r strategaeth ymddiogelu hynod effeithiol - Buddsoddi ar sail Rhwymedigaethau - a fabwysiadwyd gan yr Ymddiriedolwyr. Ar nodyn llai cadarnhaol, mae cost cronni buddion y cynllun at y dyfodol yn parhau i godi i lefelau uwch nag erioed oherwydd ffactorau'r farchnad.

Mae'n bryder mawr i'r Brifysgol, ac i'r sector, bod y cynllun cenedlaethol i staff academiaidd a chysylltiedig (USS) wedi wynebu diffygion cynyddol yn ystod y blyneddoddi diwethaf. Fel y nodir yn yr adroddiad y llynedd, mae'r cyllido ym Mawrth 2018 bellach wedi gwella o 77% i 88% ar sail FRS102. Er mwyn gallu cymeradwyo Prisiad 2017, cytunwyd y byddai Prisiad pellach yn cael ei gynhyrchu yn seiliedig ar ddata 2018, gan gynnwys mabwysiadu rhai newidiadau o ran tybiaethau a methodoleg a nodwyd yn adroddiad y Cyd-banel Arbenigol a gomisiynwyd ar y cyd gan y Cyflogwyr a'r Undebau Llafur i asesu'r fethodoleg a fabwysiadodd yr Ymddiriedolwyr i gynhyrchu ffigyrau 2017. Ym mis Ionawr 2019 y cadarnhawyd yn derfynol yr Atodlen Cyfraniadau, ynghyd â'r Cynllun Adfer Diffyg cysylltiedig ar gyfer canlyniad Prisiad 2017 a daeth y ffigyrau hyn i rym o 1 Ebrill 2019, gan arwain at gyfraniadau uwch gan gyflogwyr a staff.

Felly defnyddiwyd y sail hon hefyd ar gyfer cyfrifo'r darpariaethau ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Gorffennaf 2019, gan mai dyna'r sail gyfreithiol gyffredinol yr oedd yn ofynnol i bob cyflogwr ei dilyn wrth wneud cyfraniadau o'r dyddiad hwnnw ymlaen. Mae'r ffaith bod Atodlen Cyfraniadau newydd sy'n seiliedig ar Brisiad 2018 wedi'i chytuno a'i llofnodi wedi hynny ym mis Medi 2019 wedi'i datgelu fel 'Digwyddiad ar ôl Dyddiad y Fantolen' NAD yw'n cael ei adlewyrchu yng nghyfrifon y flwyddyn gyfredol gan nad oedd yn bod ar ddyddiad y Fantolen. Amcangyfrifir y byddai lefel ddiwygiedig y ddarpariaeth USS ar 31 Gorffennaf 2019 wedi bod oddeutu c£18m pe bai'r sail newydd wedi'i mabwysiadu, o gymharu â'r ffigwr o c£30m sydd wedi ei ddatgelu ar hyn o bryd. Yn ddarostyngedig i unrhyw newidiadau pellach i'r cytundeb Atodlen Cyfraniadau, ac i amodau'r farchnad ym mis Gorffennaf 2020, mae'n rhesymol disgwyl y bydd credyd mawr yn ymddangos y flwyddyn nesaf yng Nghyfrifon 2019/20 wrth i'r eitem hon gael ei hadlewyrchu.

POLISIÂU AC AMCANION Y TRYSORLYS

Mae gan y Brifysgol nifer o gronfeydd yn deillio o gymynroddion a rhoddion eraill, sy'n cael eu cydnabod yn y cyfrifon hyn fel naill ai gwaddolion neu roddion gyda neu heb gyfyngiadau. Bu'r cronfeydd hyn yn cael eu buddsoddi ar sail gyfun a'u rheoli gan UBS yn unol â pholisi buddsoddi cynaliadwy'r Brifysgol. Yn ystod y flwyddyn, perfformiodd y cronfeydd yn foddhaol yn erbyn y meincnodau ond cynhyrchwyd adenillion negyddol o £34k ochr yn ochr ag incwm o £217k, a chyfanswm gwerth y cronfeydd a fuddsoddiwyd ar ddiwedd y flwyddyn oedd £6.068m (2017/18 £6.021m).

Buddsoddir adnau hylifedd tymor byr y Brifysgol naill ai gyda'n bancwyr perthynas, Santander, hyd at derfyn credyd penodedig, a thu hwnt i hynny fe'u rheolir gan y Royal London Asset Management Group sy'n buddsoddi'r cronfeydd mewn cronfeydd cyfun â graddfa uchel a dyddiadau byr. Eleni, roedd rhai o'r adneuen am gyfnodau hwy na 3 mis ac felly cânt eu dosbarthu fel Buddsoddiadau yn hytrach nag Arian Parod o fewn yr asedau cyfredol. Fel cyfanswm bu gostyngiad o ychydig llai na £4m yn y daliadau, o £32.448m i £28.675m, gan adlewyrchu balans y symudiadau rhwng dyled net a newidiadau cyfalaf gweithio a ddiwyddodd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, fel yr amlinellwyd yn y Datganiad Llif Arian Cyfunol ac fel y nodir ymhellach yn y crynodeb ar y dudalen nesaf.

LLIF ARIAN A HYLIFEDD

Yn unol â disgwyliadau'r rheolwyr fe wnaeth sefyllfa llif arian a hylifedd y Brifysgol gau mewn sefyllfa resymol, er bod hynny yn is na'r sefyllfa yn y flwyddyn flaenorol, gydag Asedau Cyfredol Net yn uwch ar £18.601m (2017/18 £16.268m) a Chymhareb Dyddiau Asedau Hylif Net a Chyfanswm Gwariant o 82 diwrnod (2017/18 91 diwrnod).

Mae'r sefyllfa hylifedd ar ddiwedd y flwyddyn yn cynrychioli lefel 'normal' ar gyfer yr adeg hon o'r flwyddyn, ac fe'i cyfnerthir gan Gyfleuster Credyd Cylchol gyda Santander na chafodd ei ddefnyddio yn ystod 2018/19 ond yr ydym yn dal gafael ynddo i gefnogi anwadalarwydd mewn lliffoedd arian yn ystod y flwyddyn, sydd i'w briodoli i raddau helaeth i'r proffil incwm ffioedd a dderbynnir gan y Cwmni Benthyciadau Myfyrwyr.

ARIAN CYFALAF

Gwariwyd £6.310m ar broiectau cyfalaf yn 2018/19 (2017/18 £14.257m) ac fe'u harianwyd yn rhannol drwy fenthyciad effeithlonrwydd ynni Salix newydd. Mae'r elfen hon o'r buddsoddiad yn cynrychioli rhan o gynllun ReFit Cymru a warantir gan Lywodraeth Cymru sy'n sicrhau bod cyllid ar gael ar gyfer cynlluniau sy'n dangos ad-daliad mewn arbedion o fewn 8 mlynedd trwy fuddsoddi mewn proiectau sy'n lleihau'r defnydd o ynni ar draws y campws, gan gynnwys adeiladau lle mae addysgu ac ymchwil yn digwydd a llety myfyrwyr. Ar wahân i'r project hwnnw, gwnaed buddsoddiad arall gyda'r bwriad o uwchraddio isadeiledd ac asedau er mwyn cynnal adeiladwaith yr isadeiledd sy'n cefnogi ein gweithgarwch ar draws holl ystod safleoedd y Brifysgol.

BUSNES HYFYW

Paratwir y datganiadau ariannol ar sail busnes hyfyw. Cred y Cyngor fod hyn yn ddull priodol am y rhesymau canlynol: Mae'r Grŵp yn cyflawni ei ofynion o ran cyfalaf gweithio o ddydd i ddydd drwy falansau arian parod anghyfyngedig presennol, sy'n ddigonol i gwrdd â rhwymedigaethau fel y dônt yn ddyledus yn y dyfodol agos. Mae'r Cyngor wedi paratwir gwybodaeth fanwl am lif arian fesul mis ar gyfer 2019/20 a 2020/21. Ar sail yr wybodaeth hon am y llif arian, mae'r Cyngor o'r farn y bydd y Grŵp yn parhau â hylifedd digonol ar gyfer y dyfodol rhagweladwy.

Wrth baratwir cyfrifon a'r rhagamcaniadau ar gyfer y dyfodol, rhoddwyd sylw dyledus i lefel ddiggyffelyb y gystadleuaeth a'r ansicrwydd sy'n bodoli ar hyn o bryd yn y sector Addysg Uwch ac nid yw'r ffactorau hynny'n debygol o ddiplannu'n fuan. Mae'r Brifysgol wedi ymateb i hyn trwy barhau i fonitro ei pherfformiad ariannol yn fisol a thrwy fuddsoddi'n sylweddol mewn datblygu rhaglenni ar gyfer y dyfodol a marchnata gan barhau i ganolbwyntio ar gyfyngu ar gostau. Cydnabyddir bod gwireddu'r rhagamcaniadau ariannol yn allweddol er mwyn parhau i gydymffurfio â chyfamodau banc, yn ogystal â darparu'r sail ariannol i barhau â'r buddsoddiad cyfalaf pellach a gynlluniwyd. Yn seiliedig ar yr hyn a nodir uchod, mae'r Cyngor yn credu ei bod yn parhau i fod yn briodol paratwir datganiadau ariannol ar sail busnes hyfyw.

Syr Paul Lambert

Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid ac Adnoddau

DATGANIAD BUDD CYHOEDDUS

Y FLWYDDYN YN DIWEDDU 31 GORFFENAF 2019

Mae Prifysgol Bangor yn Elusen Gofrestredig (rhif 1141565) yn unol â thelerau Deddf Elusennau 2011. Wrth bennu ac adolygu amcanion a gweithgareddau'r Brifysgol, mae'r Brifysgol wedi ystyried cyfarwyddyd y Comisiwn Elusennau ar adrodd ar fudd cyhoeddus, ac yn arbennig ei gyfarwyddyd atodol ynglŷn â budd cyhoeddus ar hyrwyddo addysg.

Mae Prifysgol Bangor yn sefydliad cryf a hyderus a gaiff ei gydnabod yn rhanbarthol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol fel canolfan ragoriaeth am ei bortffolio amrywiol o addysgu ac ymchwil, ac am y profiad unigryw, amlddiwylliannol a chynhwysol y mae'n ei roi i staff a myfyrwyr. Sefydlwyd y Brifysgol o ganlyniad uniongyrchol i ymgyrch gan gymunedau yng ngogledd Cymru am ddarpariaeth addysg uwch i'r rhanbarth. Wedi'i sefydlu gan gefnogaeth leol sylweddol, yn ariannol ac fel arall, mae'r Brifysgol yn parhau i ymfalchïo yn ein swyddogaeth fel aelod o'r gymuned ac yn ein treftadaeth ddwyieithog.

ADDYSG A PHROFIAD RHAGOROL I FYFYRWYR

Mae'r Brifysgol yn rhoi addysg uwch i fwy na 11,000 o fyfyrwyr mewn ystod eang o ddisgyblaethau yn y celfyddydau a'r dyniaethau, gwyddorau cymdeithas, gwyddorau naturiol, gwyddorau ffisegol, iechyd ac addysg.

Mae'r Brifysgol yn derbyn myfyrwyr a all ddangos eu gallu i fanteisio ar addysg uwch – beth bynnag fo eu cefndir ariannol, cymdeithasol, crefyddol neu ethnig. Rydym yn diogelu mynediad teg ac yn dal gafael ar ragor o fyfyrwyr drwy ddarparu bwrsariaethau, ysgoloriaethau a chynlluniau caledi i rai sy'n gadael gofal ac i'r digartref.

Mae'r Brifysgol yn gweithio gydag ysgolion i godi dyheadau addysgol ac ymwybyddiaeth grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol; trwy adnabod unigolion sydd â photensial, a datblygu sgiliau i baratoi myfyrwyr ar gyfer Addysg Uwch.

Mae gweithgareddau allgyrsiol a gwirfoddoli yn datblygu unigolion, yn gwella eu cyflogadwyedd, ac yn hyrwyddo ymwneud â'r gymuned. Mae'r Brifysgol yn caniatáu i'w myfyrwyr ymuno am ddim â'r holl glybiau chwaraeon, cymdeithasau a

gweithgareddau gwirfoddoli, waeth beth fo gallu'r myfyrwr i dalu.

Ym maes addysgu a dysgu, mae'r Brifysgol yn darparu cwricwlwm deniadol sy'n addas i'r diben gyda rhaglenni academiaidd o ansawdd uchel, cyfleusterau addysgu rhagorol ac ystod eang o wasanaethau cefnogi (gan gynnwys cyngor academiaidd, ariannol, bugeiliol, ysbrydol a gyrfaedd). Mae ein rhaglenni'n adlewyrchu ein hymrwymiad i sicrhau bod ein myfyrwyr yn ddinasyddion byd-eang.

GWELLA LLWYDDIANT YMCHWIL

Mae'r ymchwil a wneir ym Mhrifysgol Bangor yn cael effaith sylweddol ar yr economi ac ar fywydau pobl ledled y byd. Mae ein hymchwil yn cael ei lleadaenu drwy gyhoeddi llyfrau a phapurau, a thrwy ddarlithoedd a chyflwyniadau mewn cynadleddau.

Mae cyfleoedd i wneud astudiaethau ac ymchwil ôl-radd (gan gynnwys darparu efrydiaethau) ar gael ym mhob ysgol academiaidd.

Mae'r Brifysgol hefyd yn darparu gwasanaethau i ddiwydiant a masnach, trwy gefnogi mentrau (er enghraifft, Partneriaethau Trosglwyddo Gwybodaeth – ceir bron 100 ohonynt – gyda gwahanol fusnesau yng ngogledd Cymru a thu hwnt), cymorth gyda datblygu cynnyrch newydd, hyrwyddo a chefnogi cwmnïau deilliadedig, masnacheiddio syniadau ac ecsbloetio eiddo deallusol.

PRIFYSGOL RYNGWLADOL I'R RHANBARTH

Caiff Prifysgol Bangor ei rhestru ymysg 200 o'r prifysgolion mwyaf rhyngwladol yn fyd-eang a hi yw'r fwyaf rhyngwladol yng Nghymru. Mae'r Brifysgol yn darparu cymuned ryngwladol lewyrchus ac yn estyn croeso i staff a myfyrwyr o fwy na 100 o wledydd ledled y byd, gan ddarparu profiad unigryw Bangor i fyfyrwyr rhyngwladol. Mae'r Brifysgol yn gweithio gyda phartneriaid ledled y byd, gan gynnwys sefydlu Coleg Bangor yn Tsieina yn ddiweddar.

Caiff cyflogadwyedd a dinasyddiaeth fyd-eang eu cryfhau gan gwricwlwm rhyngwladol y Brifysgol a thrwy hyrwyddo a chefnogi myfyrwyr i ehangu eu gorwelion daearyddol, gan ganiatáu

i bob myfyrwr gael profi cyfnod dramor fel rhan o'u rhaglen academiaidd.

YR IAITH A'R DIWYLLIANT CYMRAEG AC YMWNEUD Â'R CYHOEDD

Mae'r Brifysgol yn arwain ym maes darpariaeth addysg uwch cyfrwng Cymraeg. Mae'r Brifysgol yn mynd ati i annog myfyrwyr cyfrwng Cymraeg i ddilyn eu cyrsiau trwy gyfrwng y Gymraeg ac yn hyrwyddo defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle.

Ceir Llyfrgell helaeth ac mae gan yr adran Archifau statws 'Man Cadw Cofnodion Cyhoeddus'. Rhennir llyfrau a chasgliadau'r Llyfrgell â'r cyhoedd oddi allan i'r Brifysgol trwy gynlluniau megis 'Linc y Gogledd', sy'n golygu bod adnoddau Llyfrgell y Brifysgol ar gael mewn llyfrgelloedd cyhoeddus lleol yng ngogledd Cymru.

Yn ogystal, mae'r Brifysgol yn hyrwyddo datblygiadau diwylliannol drwy ei rhaglen o Ddarlithoedd Cyhoeddus, rhaglen o gerddoriaeth a drama, Amgueddfa ac Oriol Gelf, ynghyd â chasgliad celf o bwys, a chasgliadau unigryw yn cynnwys cerameg, offerynnau cerdd a sbesimenau o fyd natur.

Mae Pontio, Canolfan Celfyddydau ac Arloesi newydd, gwerth £50m, yn cynnwys theatr, theatr stiwdio, sinema, darlithfeydd mawr a chanolfan arloesi, man perfformio awyr agored, yn ogystal â chaffis, bariau a chynteddau sy'n agored i'r cyhoedd. Mae'n gwneud cyfraniad enfawr i ddatblygiad diwylliannol, economaidd a chymdeithasol. Mae'r Brifysgol hefyd yn darparu dosbarthiadau a chyfleusterau chwaraeon o ansawdd uchel i'r gymuned leol.

Mae ystad y Brifysgol yn cynnwys bron i 150 o adeiladau, yn cynnwys 14 o adeiladau rhestredig (gydag un ohonynt yn adeilad rhestredig gradd 1 sydd o bwysigrwydd hanesyddol).

YMRWYMIAD I GYNALIADWYEDD A'R AMGYLCHEDD

Mae'r Brifysgol wedi ymrwmo i gynaliadwyedd nid yn unig yng nghydestun ein hamgylchedd naturiol cyfoethog, ond hefyd o ran cydlyniant cymdeithasol, sefydlogrwydd ariannol ac effeithlonrwydd adnoddau. Mae cynaliadwyedd yn un o'n galluogwyr strategol ac rydym yn cyfrannu at nodau Llywodraeth Cymru o ran llesiant cenedlaethau'r dyfodol a nodau Datblygu Cynaliadwy'r Cenhedloedd Unedig.

Adlewyrchir ymrwymiad Bangor i gynaliadwyedd yn ei pholisi amgylcheddol, sy'n datgan "*Byddwn nid yn unig yn ceisio diogelu ein hamgylchedd naturiol, ond hefyd yn mynd ati i geisio cyfleoedd i'w wella, gan hyrwyddo diwylliant o fod yn stiwardiaid yr amgylchedd ymysg ein staff a'n myfyrwyr a gweithio tuag at nodau datblygu cynaliadwy.*"

Rydym wedi cynnal ein System Rheoli Amgylcheddol ISO14001.2015. Dangosodd yr uwch reolwr arweinyddiaeth ac ymrwymiad mewn perthynas â'r System Rheoli Amgylcheddol trwy benodi Ysgrifennydd y Brifysgol, ar ran y Pwyllgor Gweithredu, i gadeirio'r Grŵp Tasg Cynaliadwyedd, sy'n gosod cyfeiriad strategol ac yn atebol am effeithiolrwydd y system rheoli amgylcheddol trwy graffu ar yr Adroddiad Amgylcheddol Blynyddol. Yn y flwyddyn adrodd, roedd Rheoli Gwastraff yn parhau i

fod yn ffocws i'r Lab Cynaliadwyedd ac i dîm Perfformiad Amgylcheddol y Campws. Cynhelir sesiynau hyfforddi, cyflwyniadau a gweithdai i fyfyrwyr drwy gydol y flwyddyn ac mae'r Wythnos Ymwybyddiaeth Gwastraff, a gynhaliwyd ym mis Hydref 2018, bellach yn ddigwyddiad blynyddol. Bu gostyngiad o 2% yng nghyfanswm y gwastraff a gynhyrchwyd, cynnydd o 14% yn y deunydd a gafodd ei ailgylchu a chynnydd o 47% mewn rhoddion i'r *British Heart Foundation*.

Nid yw'r Brifysgol yn anfon unrhyw wastraff i safleoedd tirlenwi. Bu gostyngiad o 5.5% yng nghyfanswm yr ynni a ddefnyddiwyd a gostyngiad o 9% o ran defnydd fesul m2 a fesul CALL (myfyrwyr a staff). Cynhyrchwyd mwy na 87,000kWh o drydan gan baneli solar a bu gostyngiad o 8% o ran yr allyriadau nwyon Tŷ Gwydr y mae'n rhaid adrodd yn eu cylch. Gweithiodd y tîm gyda llawer o gydweithredwyr yn fewnol ac yn allanol gyda Chyngor Gwynedd, Sefydliad Siartredig Rheoli Gwastraff a'r *British Heart Foundation*.

Mae bioamrywiaeth yn ffocws arall. Mae gan gynefinoedd ar ein tiroedd werth addysgol, cymdeithasol, diwylliannol, hamdden ac amgylcheddol i fyfyrwyr, staff a'r gymuned ehangach. Mae'r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth newydd yn ceisio hyrwyddo bioamrywiaeth ym mhob cynefin ar y campws ac integreiddio bioamrywiaeth yn rhan o'n dulliau gweithredu wrth i ni gynnal ein busnes. Mae'r gwaith estyn

allan yng Ngardd Fotaneg Treborth yn parhau.

YMRWYMIAD I GYNALIADWYEDD DRWY EIN POLISI BUDDSODDI

Mae'r Brifysgol, drwy is-bwyllgor o'r Pwyllgor Cyllid ac Adnoddau, wedi cynnal adolygiad blynyddol o'r Polisi Buddsoddi Cynaliadwy sy'n berthnasol i'r cronfeydd gwaddol sy'n cael eu rheoli ar ei rhan gan UBS. Mae'r polisi'n sicrhau bod y Brifysgol yn gwneud y gorau o'i hadenillion buddsoddi heb gyfaddawdu ein hymrwymiad i gynaliadwyedd a llesiant cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Mae hyn yn golygu cynnal sgrinio cadarnhaol a negyddol ar bob cwmni i weld a ydynt yn cydymffurfio â safonau moesegol a chymdeithasol gyfrifol, gan gynnwys osgoi gweithgareddau sy'n niweidiol i'r amgylchedd neu i les eu gweithlu. Mae eithriadau penodol hefyd ar gyfer meysydd megis arfau, alcohol, gamblo, tybaco ac ati. Nid yw'r Brifysgol yn buddsoddi mewn tanwyddau ffosil echdynnol. Gellir dod o hyd i gopi o'r polisi yn:

www.bangor.ac.uk/finance/pl/documents/SIPBU-Cym

DATGANIAD LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL

Y FLWYDDYN YN DIWEDDU 31 GORFFENAF 2019

Mae'r Brifysgol yn gorfforaeth annibynnol y mae ei statws cyfreithiol yn deillio o Siarter Frenhinol a ddyfarnwyd yn wreiddiol yn 1885. Fe'i cofrestrwyd fel elusen (rhif 1141565) yn 2011. Pennir ei hamcanion, ei phwerau a fframwaith ei threfn lywodraethu yn y Siarter a'r Statudau ategol, y cymeradwyir diwygiadau iddynt gan y Cyfrin Gyngor o bryd i'w gilydd.

O dan y Siarter a'r Statudau mae'n rhaid i'r Brifysgol fod â thri chorff ar wahân, pob un â'i swyddogaethau a'i gyfrifoldebau wedi eu diffinio'n glir, i oruchwylio a rheoli ei gweithgareddau, fel a ganlyn:

Y Cyngor yw'r corff llywodraethu sy'n gyfrifol am gyllid, eiddo, buddsoddiadau a busnes cyffredinol y Brifysgol, ac am bennu cyfeiriad strategol cyffredinol y sefydliad.

Mae'r Cyngor yn ceisio cynnal ei fusnes yn unol â'r saith egwyddor a nodwyd gan y Pwyllgor Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus (anhunanoldeb, uniondeb, gwrthrychedd, atebolrwydd, bod yn agored, gonestrwydd ac arweinyddiaeth).

Mae'r Cyngor wedi nodi'r Cod Ymarfer ar Lywodraethu a geir yn y Cod Llywodraethu Addysg Uwch (Rhagfyr 2014) a luniwyd gan y Pwyllgor Cadeiryddion Prifysgol (CUC) ac, yn dilyn archwiliad diweddar, mae'r Cyngor o'r farn ei fod yn cydymffurfio â'r Cod.

Mae'r Cyngor yn defnyddio dull gwelliannau parhaus wrth lywodraethu ac yn adolygu effeithiolrwydd y drefn lywodraethu'n rheolaidd. Cynhaliwyd adolygiad ffurfiol o effeithiolrwydd y drefn lywodraethu yn 2018/19 ac mae cynllun gweithredu ar waith.

Pennir y materion a neilltuir yn arbennig i'w penderfynu gan y Cyngor yn Statudau'r Brifysgol, trwy arfer ac o dan y Memorandwm Sicrwydd ac Atebolrwydd gyda Chyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru.

Mae swyddogaethau'r Canghellor, Cadeirydd y Cyngor, y Dirprwy

Ganghellor a'r Trysorydd yn rhai ar wahân i swyddogaeth Prif Weithredwr y Brifysgol, sef yr Is-ganghellor. Daw mwyafrif aelodau'r Cyngor o'r tu allan i'r Brifysgol (disgrifir hwy fel aelodau lleyg). Rhaid dewis Cadeirydd y Cyngor o blith yr aelodau lleyg. Hefyd ymhlith ei aelodau mae cynrychiolwyr o blith staff y Brifysgol ac o blith y myfyrwyr.

Mae'r Brifysgol wedi ymrwymo i hyrwyddo cydraddoldeb ac amrywiaeth a chaiff pob hysbyseb am aelodau lleyg eu hysbysebu'n allanol a chroesawir ceisiadau'n arbennig o grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol. Ystyrir ceisiadau gan y Pwyllgor Enwebiadau a Llywodraethu a chânt eu hystyried yn erbyn yn y matrices sgiliau cyfredol. Nid oes yr un o'r aelodau lleyg yn derbyn unrhyw dâl, ac eithrio ad-daliad treuliau, am y gwaith a wnânt i'r Brifysgol. Mae'r holl aelodau a benodir i'r Cyngor yn gwasanaethu am gyfnod o 4 blynedd, ond gellir eu hailbenodi am gyfnod o 8 mlynedd fan bellaf.

Y Senedd yw awdurdod academiaidd y Brifysgol a daw ei haelodaeth yn gyfan gwbl o blith staff academiaidd a myfyrwyr y sefydliad. Mae aelodaeth y Senedd wedi cael ei hadolygu a'i hehangu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Corff mawr, ffurfiol at ei gilydd yw'r **Llys** (sydd yn bur debyg i gyfarfod cyfranddalwyr cwmni cyhoeddus mawr). Mae'n gyfrwng lle gall y buddiannau ehangach a wasanaethir gan y Brifysgol gael eu cysylltu â'r sefydliad, ac mae'n fforwm cyhoeddus lle gall aelodau'r Llys godi unrhyw faterion yn ymwneud â'r Brifysgol. Fel rheol mae'r Llys yn cyfarfod unwaith y flwyddyn i dderbyn Adroddiad Blynnyddol a Chyfrifon y Brifysgol. Yn ogystal mae angen i'r Llys gymeradwyo unrhyw newidiadau o bwys i Siarter neu Statudau'r Brifysgol cyn y gellir eu cyflwyno i'r Cyfrin Gyngor.

Daw mwyafrif aelodau'r Llys o'r tu allan i'r Brifysgol, gan gynrychioli cymuned Gogledd Cymru a chyrrff penodol eraill

sydd â diddordeb yng ngwaith y Brifysgol, ond mae'r aelodaeth hefyd yn cynnwys cynrychiolwyr o blith staff y Brifysgol (academaidd ac anacademaidd) ac o blith y myfyrwyr.

Cyfarfu'r Cyngor chwe gwaith yn ystod 2018-19 ond ymdrinnir â llawer o'i waith manwl i ddechrau gan bwyllgorau sefydlog y Cyngor. Mae'r holl Bwyllgorau wedi'u cyfansoddi'n ffurfiol gyda chylch gorchwyl ac aelodaeth sy'n cynnwys aelodau lleyg o'r Cyngor.

Mae'r **Pwyllgor Cyllid ac Adnoddau** yn cyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn ac mae'n gyfrifol am fonitro pob agwedd ar reoli'n ymwneud ag adnoddau ffisegol ac ariannol y Brifysgol.

Mae'r **Pwyllgor Enwebiadau a Llywodraethu** yn ystyried enwebiadau ar gyfer seddi gwag yn aelodaeth y Cyngor o dan y Statud berthnasol, a materion llywodraethu eraill. Penodir rhai aelodau lleyg gan gyrff allanol.

Mae'r **Pwyllgor Taliadau** yn pennu cyflogau'r aelodau staff uchaf, gan gynnwys yr Is-ganghellor. Mae Cyngor y Brifysgol wedi mabwysiadu egwyddorion Cod Taliadau'r Pwyllgor Cadeiryddion Prifysgol. Mae cylch gorchwyl ac aelodaeth y Pwyllgor Taliadau yn cael eu hadolygu ar hyn o bryd er mwyn adlewyrchu'r Cod mewn Cylch Gorchwyl newydd.

Ffurfir y **Pwyllgor Archwilio a Risg**, sy'n cyfarfod bob chwarter, o dri aelod lleyg o'r Cyngor a dau aelod allanol wedi eu cyfethol. Mae archwilwyr mewnol ac allanol y Brifysgol yn mynychu pob cyfarfod. Mae'r Pwyllgor yn ystyried adroddiadau ac argymhellion ar gyfer gwella systemau rheoli mewnol y Brifysgol, ynghyd ag ymatebion y rheolwyr a chynlluniau gweithredu. Er bod yr uwch swyddogion gweithredol yn mynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a Risg fel bo angen, nid ydynt yn aelodau o'r Pwyllgor, ac mae'r Pwyllgor yn cyfarfod yn rheolaidd (cyn pob cyfarfod o'r Pwyllgor) â'r archwilwyr mewnol ac allanol ar eu pennau eu hunain i gael trafodaethau annibynnol. Mae'r Pwyllgor yn cynghori'r Cyngor ar benodi a thalu'r archwilwyr mewnol ac allanol.

Yn unol â Pholisi Rheoli Risg y Brifysgol mae gan y Grŵp Tasg Rheoli Risg brosesau ffurfiol ar waith i werthuso a rheoli risgiau arwyddocaol sy'n wynebu'r sefydliad. Bydd yn derbyn adroddiadau sy'n nodi dangosyddion perfformiad a risg allweddol ac yn ystyried materion posibl yn ymwneud â chamau rheoli y tynnir sylw atynt gan fecanweithiau rhybuddio cynnar sydd wedi eu seilio o fewn yr unedau gweithredol ac a atgyfnerthir gan hyfforddiant ymwybyddiaeth risg. Mae'r pwyslais ar gael mesur perthnasol o sicrwydd ac nid ar adrodd yn ôl eithriadau yn unig. Mae'r Pwyllgor Archwilio a Risg yn ystyried dogfennau gan y Grŵp Tasg Rheoli Risg ac o'r archwiliad mewnol, ac yn ystyried y pethau a ddigwyddodd ers diwedd y flwyddyn flaenorol. Mae'n adrodd i'r Cyngor ar Reoli Risg.

Rheolir y Brifysgol o ddydd i ddydd gan **Bwyllgor Gweithredu**, sy'n cynnwys yr Is-ganghellor, y Dirprwy Is-ganghellorion, Deoniaid y Colegau, y Cyfarwyddwr Cyllid, Ysgrifennydd y Brifysgol a Phenaethiaid rhai o'r Gwasanaethau Canolog.

Mae gan aelodau'r grŵp awdurdod gweithredol dros eu cyfryw bortffolios. Mae'r Pwyllgor Gweithredu'n cyfarfod fel arfer bob wythnos ac fe'i cynorthwyir yn ei waith gan Grwpiau Tasg, a sefydlir o bryd i'w gilydd i ystyried themâu penodol. Mae'n atebol i'r Cyngor.

Prif swyddog academiaidd a gweinyddol y Brifysgol yw'r Is-ganghellor, sydd â chyfrifoldeb cyffredinol i'r Cyngor dros gynnal a hyrwyddo effeithlonrwydd a threfn dda y Brifysgol. O dan delerau'r Memorandwm Sicrwydd ac Atebolrwydd ffurfiol rhwng y Brifysgol a Chyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru, yr Is-ganghellor yw swyddog dynodedig y Brifysgol ac yn y swyddogaeth honno gellir galw arno i ymddangos o flaen Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

RISG A CHAMAU RHEOLI MEWNOL

Mae Cyngor y Brifysgol yn gyfrifol am system camau rheoli mewnol y Brifysgol sy'n cefnogi'r gwaith o gyflawni nodau ac amcanion y Brifysgol, gan ddiogelu cyllid cyhoeddus a chyllid arall.

Cynlluniwyd y systemau camau rheoli hyn i reoli, yn hytrach na dileu, risgiau sylweddol sy'n bygwth amcanion busnes y Brifysgol; felly dim ond sicrwydd rhesymol yn hytrach na sicrwydd absoliwt a geir rhag camddatganiad neu

gollod faterol berthnasol.

Mae'r Cyngor yn derbyn adroddiad blynyddol ar waith yr archwiliwr mewnol gan y Pwyllgor Archwilio a Risg. Mae hyn yn darparu sicrwydd ynglŷn ag effeithlonrwydd system camau rheoli mewnol a phrosesau rheoli risg a llywodraethu'r Brifysgol.

Ar gyfer y flwyddyn yn gorffen 31 Gorffennaf 2019 mae'r adroddiad yn mynegi barn foddhaol bod gan y Brifysgol fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risgiau, llywodraethu, camau rheoli a darbodaeth fewnol, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd, yn amodol ar nodi gwelliannau pellach i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn ddigonol ac yn effeithiol. Mae'r Cyngor yn fodlon y bu hyn ar waith yn y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Cyfrifon a'r Adroddiad Blynyddol, ei fod yn unol â chanllawiau HEFCW; a'i fod yn cael ei adolygu'n rheolaidd gan y Pwyllgor Archwilio a Risg ar ran y Cyngor. Ni chafodd unrhyw wendidau sylweddol eu nodi mewn perthynas â chamau rheoli yn y cyfnod.

Mae'r Cyngor yn fodlon bod gan y Brifysgol brosesau llywodraethu a chamau rheoli digonol ac effeithiol ar waith mewn perthynas â rheoli risgiau, rheolaeth a llywodraethu; darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd; a rheoli a sicrhau ansawdd y data a gyflwynir i gyrff statudol - gan gofio na all unrhyw system reolaeth fewnol ond darparu sicrwydd rhesymol, eithr nid diamod, rhag camddatganiad neu gollod.

Mae elfennau allweddol system reoli gyllidol fewnol y Brifysgol, a gynlluniwyd i gyflawni'r cyfrifoldebau a nodwyd uchod, yn cynnwys y canlynol:

- diffiniadau eglur o gyfrifoldebau penaethiaid adrannau academiaidd a gweinyddol a'r awdurdod a ddirprwywyd iddynt;
- proses gynllunio gynhwysfawr tymor canolig a byr, wedi ei hategu â chyllidebau incwm, gwariant a chyfalaf blynyddol manwl;
- adolygiadau rheolaidd o berfformiad academiaidd ac adolygiadau chwarterol o ganlyniadau ariannol gan gynnwys adrodd ar amrywiant a diweddarau canlyniadau a ragwelwyd;
- gofynion a ddiffiniwyd ac a ffurfiolwyd yn eglur ar gyfer cymeradwyo a rheoli gwariant, gyda'r penderfyniadau buddsoddi sy'n cynnwys gwariant cyfalaf neu

refeniw yn cael eu gwerthuso'n ffurfiol ac yn fanwl a'u hadolygu yn unol â lefelau cymeradwyo a bennir gan y Cyngor;

- Rheoliadau Ariannol cynhwysfawr, yn nodi manylion am gamau rheoli a gweithdrefnau ariannol, wedi eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio a Risg a'r Pwyllgor Adnoddau;
- swyddogaeth Archwilio Mewnol broffesiynol allanol y caiff ei rhaglen flynyddol ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio a Risg.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU'R CYNGOR MEWN PERTHYNAS Â'R DATGANIADAU ARIANNOL CYFUNOL Y FLWYDDYN YN DIWEDDU 31 GORFFENAF 2019

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am baratoi'r Adolygiad Strategol a'r datganiadau ariannol cyfunol yn unol â gofynion Memorandwm Sicrwydd ac Atebolrwydd Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru a chyfraith a rheoliadau perthnasol.

Mae'n ofynnol iddynt baratoi datganiadau ariannol ar gyfer y grŵp a'r rhiant-brifysgol yn unol â safonau cyfrifo'r Deyrnas Unedig a chyfraith berthnasol (yr arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol yn y Deyrnas Unedig), gan gynnwys FRS 102 y Safon Adrodd Ariannol sy'n gymwys yn y Deyrnas Unedig a Gweriniaeth Iwerddon.

Mae'r Memorandwm Sicrwydd ac Atebolrwydd yn ei gwneud yn ofynnol bod y datganiadau ariannol yn cael eu paratoi'n unol â Datganiad o'r Arfer a Argymhellir - Cyfrifo ar gyfer Addysg Bellach ac Addysg Uwch, yn unol â gofynion y Cyfarwyddyd i Sefydliadau Addysg Uwch ynglŷn â'u Cyfrifon a gyhoeddwyd gan HEFCW. Mae'n ofynnol i'r Cyngor baratoi datganiadau ariannol sy'n rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa'r grŵp a'r rhiant-brifysgol ac o'u hincwm a'u gwariant, enillion a cholledion a newidiadau mewn cronfeydd wrth gefn ar gyfer y cyfnod hwnnw.

Wrth baratoi pob un o ddatganiadau ariannol y grŵp a'r rhiant-brifysgol, mae'n ofynnol i'r Cyngor:

- ddewis polisiau cyfrifo addas, ac yna'u defnyddio'n gyson;
- dod i farn ac amcangyfrif mewn modd sy'n rhesymol a doeth;
- datgan a yw safonau cyfrifo perthnasol y Deyrnas Unedig wedi'u dilyn, yn amodol ar unrhyw wyriadau materol berthnasol a ddatgelwyd ac a esboniwyd yn y datganiadau ariannol;
- asesu gallu'r grŵp a'r rhiant-brifysgol i barhau fel busnes hyfyw, gan ddatgelu, fel y bo'n berthnasol, faterion sy'n ymwneud â busnes hyfyw; a
- defnyddio sail cyfrifo busnes hyfyw oni bai eu bod naill ai'n bwriadu datod y grŵp neu'r rhiant-brifysgol neu roi'r gorau i weithredu, neu nad oes ganddynt unrhyw ddewis realistig arall ond gwneud hynny.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gadw cofnodion cyfrifo sy'n ddigonol i ddangos ac esbonio trafodion y rhiant-brifysgol a datgelu gyda chywirdeb rhesymol ar unrhyw adeg sefyllfa ariannol y rhiant-brifysgol a'u galluogi i sicrhau bod y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth berthnasol a safonau cyfrifo perthnasol eraill. Nhw sy'n gyfrifol am unrhyw gamau rheoli mewnol sy'n angenrheidiol yn eu barn nhw i alluogi paratoi datganiadau

ariannol lle na cheir camddatganiad materol berthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu wall, ac yn gyfrifol yn gyffredinol dros gymryd unrhyw gamau sy'n rhesymol agored iddynt i ddiogelu asedau'r grŵp ac i atal a chanfod twyll ac unrhyw anghysondebau eraill.

Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol o dan y Memorandwm Sicrwydd ac Atebolrwydd am:

- sicrhau mai dim ond ar gyfer y dibenion y rhoddyd ef y defnyddir cyllid gan HEFCW a chyrrff cyllido eraill, ac yn unol â'r Memorandwm Sicrwydd ac Atebolrwydd ac unrhyw amodau eraill y gallai HEFCW eu pennu o bryd i'w gilydd;
- sicrhau fod camau rheoli ariannol priodol ar waith i ddiogelu arian cyhoeddus ac arian o ffynonellau eraill;
- sicrhau rheolaeth ddarbodus, effeithlon ac effeithiol dros adnoddau a gwariant y Brifysgol.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal yr wybodaeth gorfforaethol ac ariannol a geir ar wefan y Brifysgol ac am ei chywirdeb. Gall deddfwriaeth yn y Deyrnas Unedig yn ymwneud â pharatoi a dosbarthu datganiadau ariannol fod yn wahanol i ddeddfwriaeth mewn awdurdodaethau eraill.

ADRODDIAD YR ARCHWILYDD ANNIBYNNOL I GYNGOR PRIFYSGOL BANGOR

Y FLWYDDYN YN DIWEDDU 31 GORFFENAF 2019

ADRODDIAD AR YR ARCHWILIAD O'R DATGANIADAU ARIANNOL

Barn

Rydym wedi archwilio datganiadau ariannol Prifysgol Bangor ("y Brifysgol") am y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019 sy'n cynnwys Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Cyfunol a Phrifysgol, Datganiad o Newidiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn Cyfunol a Phrifysgol, Mantolenni Cyfunol a Phrifysgol, Datganiad Llif Arian Cyfunol a nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y Datganiad Polisiâu Cyfrifo.

Yn ein barn ni, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o gyflwr materion y Grŵp a'r Brifysgol ar 31 Gorffennaf 2019, ac o incwm a gwariant y Grŵp a'r Brifysgol, enillion a cholledion a newidiadau mewn cronfeydd wrth gefn, ac o lif arian y Grŵp, am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny;
- wedi cael eu paratoi'n briodol yn unol â safonau cyfrifo'r Deyrnas Unedig, gan gynnwys FRS 102 ar y Safon Adrodd Ariannol sy'n gymwys yn y Deyrnas Unedig a Gweriniaeth Iwerddon, a chyda Datganiad o'r Arfer a Argymhellir – Cyfrifo ar gyfer Addysg Bellach ac Addysg Uwch 2015;
- yn bodloni gofynion Cyfarwyddyd i Sefydliadau Addysg Uwch ynglŷn â'u Cyfrifon 2018-19 a gyhoeddwyd gan HEFCW ar 11 Gorffennaf 2019;
- wedi cael eu paratoi'n briodol yn unol â gofynion Deddf Elusennau 2011.

Sail y farn

Cynhaliom ein harchwiliad yn unol â Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (y Deyrnas Unedig) a chyfraith berthnasol. Caiff ein cyfrifoldebau eu disgrifio isod. Rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau moesegol o dan, ac rydym yn annibynnol ar y grŵp yn unol â, gofynion moesegol y Deyrnas Unedig, gan gynnwys Safon Foesebol y Cyngor Adrodd Ariannol. Credwn fod y dystiolaeth archwilio a gawsom yn sail ddigonol a phriodol i ni roi barn.

Effaith ansicrwydd oherwydd bod y Deyrnas Unedig yn gadael yr Undeb Ewropeaidd ar ein harchwiliad

Mae'r ansicrwydd sy'n gysylltiedig ag effeithiau Brexit yn berthnasol er mwyn deall ein harchwiliad o'r datganiadau ariannol. Mae pob archwiliad yn asesu ac yn herio rhesymolrwydd amcangyfrifon a wneir gan y cyfarwyddwyr, megis y darpariaethau pensiwn a datgeliadau cysylltiedig ynghyd â phriodoldeb paratoi'r datganiadau ariannol ar sail busnes hyfyw. Mae gwneud pob un o'r pethau hyn yn dibynnu ar asesu'r amgylchedd economaidd yn y dyfodol ac asesu rhagolygon a pherfformiad y Brifysgol yn y dyfodol.

Brexit yw un o'r digwyddiadau economaidd mwyaf arwyddocaol i'r Deyrnas Unedig, ac ar ddyddiad yr adroddiad hwn mae ei effaith yn amodol ar lefelau digynsail o ansicrwydd o ran canlyniadau, ac nid yw'r holl effeithiau posibl yn hysbys. Rydym wedi defnyddio dull safonol, y mae'r cwmni cyfan yn ei ddefnyddio, wrth ymateb i'r ansicrwydd hwnnw wrth asesu rhagolygon a pherfformiad y Brifysgol yn y dyfodol. Fodd bynnag, ni ddylid disgwyl i unrhyw archwiliad ragfynegi'r ffactorau anhysbys na phob goblygiad posibl i gwmni yn y dyfodol ac mae hyn yn arbennig o wir mewn perthynas â Brexit.

Busnes hyfyw

Mae'r Cyngor wedi paratoi'r datganiadau ariannol ar sail busnes hyfyw gan nad ydynt yn bwriadu datod y Grŵp na'r Brifysgol na rhoi'r gorau i weithredu, a gan eu bod wedi dod i'r casgliad bod sefyllfa ariannol y Grŵp a'r Brifysgol yn golygu bod hyn yn realistig. Daethant hefyd i'r casgliad nad oes unrhyw ansicrwydd materol berthnasol a allai fod wedi bwrw amheuaeth sylweddol ar eu gallu i barhau fel busnes hyfyw am o leiaf blwyddyn o ddyddiad cymeradwyo'r datganiadau ariannol ("y cyfnod busnes hyfyw").

Mae'n ofynnol i ni adrodd wrthyhych os ydym wedi dod i'r casgliad bod defnyddio sail cyfrifo busnes hyfyw yn amhriodol neu os oes ansicrwydd materol berthnasol heb ei ddatgelu a allai fwrw amheuaeth sylweddol ar ddefnyddio'r sail honno am gyfnod o flwyddyn o leiaf o ddyddiad

cymeradwyo'r datganiadau ariannol. Yn ein gwerthusiad o gasgliadau'r Cyngor, ystyriom y risgiau cynhenid i fodel busnes y Grŵp, gan gynnwys effaith Brexit, a dadansoddi sut y gallai'r risgiau hynny effeithio ar y Grŵp ac ar adnoddau ariannol y Brifysgol neu ar ei gallu i barhau i weithredu dros y cyfnod busnes hyfyw. Nid oes gennym unrhyw beth i'w adrodd yn y cyswllt hwn.

Fodd bynnag, gan na allwn ragfynegi pob digwyddiad neu amod yn y dyfodol ac oherwydd y gall digwyddiadau o'r fath arwain at ganlyniadau sy'n anghyson â barn a oedd yn rhesymol pan gawsant eu ffurfio, nid yw peidio â chyfeirio at ansicrwydd materol berthnasol yn yr adroddiad hwn gan yr archwiliwr yn gwarantu y bydd y Grŵp neu'r Brifysgol yn parhau i weithredu.

Gwybodaeth arall

Y Cyngor sy'n gyfrifol am weddill yr wybodaeth, sef yr Adolygiad Strategol a'r Datganiad Budd Cyhoeddus, a'r Datganiadau Llywodraethu Corfforaethol a Chyfrifoldebau'r Cyngor. Nid yw ein barn ar y datganiadau ariannol yn ymwneud â gweddill yr wybodaeth ac felly nid ydym yn mynegi barn archwilio nac yn dod i unrhyw fath o gasgliad sicrwydd am yr wybodaeth honno.

Ein cyfrifoldeb ni yw darllen gweddill yr wybodaeth ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth ynddi, yn seiliedig ar ein gwaith yn archwilio'r datganiadau ariannol, yn gamddatganiad materol berthnasol neu'n anghyson â'r datganiadau ariannol neu ein gwybodaeth archwilio. Yn seiliedig ar y gwaith hwnnw yn unig, nid ydym wedi nodi unrhyw gamddatganiadau materol berthnasol yng ngweddill yr wybodaeth.

Cyfrifoldebau'r Cyngor

Fel yr esboniwyd yn llawnach yn eu datganiad a nodir ar dudalen 33, mae'r Cyngor yn gyfrifol am y canlynol: paratoi'r datganiadau ariannol a bodloni eu bod yn rhoi golwg wir a theg; camau rheoli mewnol fel sy'n anenrheidiol ym marn y Cyngor i alluogi paratoi datganiadau ariannol lle na cheir unrhyw gamddatganiad materol berthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu wall; asesu gallu'r grŵp a'r rhiant-brifysgol i barhau fel busnes hyfyw, gan

ddatgelu, fel sy'n berthnasol, faterion sy'n gysylltiedig â bod yn fusnes hyfyw; a defnyddio sail cyfrifo busnes hyfyw oni bai ei fod naill ai'n bwriadu datod y grŵp neu'r rhiant-brifysgol neu roi'r gorau i weithredu, neu bod dim dewis arall realistig ond gwneud hynny.

Cyfrifoldebau'r Archwiliwr

Penodwyd ni yn archwiliwr o dan adran 144 Deddf Elusennau 2011 (neu ei rhagflaenwyr) ac rydym yn adrodd yn unol â rheoliadau a wnaed o dan adran 154 y Ddeddf honno.

Ein hamcanion yw cael sicrwydd rhesymol na cheir yn y datganiadau ariannol, drwodd a thro, gamddatganiad materol berthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu wall, ac i gyflwyno ein barn mewn adroddiad archwiliwr. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (y Deyrnas Unedig) bob amser yn canfod camddatganiad materol berthnasol pan fo un yn bodoli. Gall camddatganiadau godi o ganlyniad i dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn faterol berthnasol os gellid disgwyl yn rhesymol iddynt, yn unigol neu'n yn gyfun, ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wnaed yn seiliedig ar y datganiadau ariannol.

Ceir disgrifiad llawnach o'n cyfrifoldebau ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn: www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities.

ADRODDIAD AR OFYNIION CYFREITHIOL A RHEOLEIDDIO ERAILL

Mae'n ofynnol i ni adrodd ar y materion canlynol o dan God Ymarfer Archwilio HEFCW a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Addysg Bellach ac Uwch 1992.

Yn ein barn ni, ym mhob ffordd faterol berthnasol:

- mae arian o ba ffynhonnell bynnag a weinyddir gan y Grŵp neu'r Brifysgol at ddibenion penodol wedi'u defnyddio'n briodol at y dibenion hynny ac wedi'u rheoli'n unol â deddfwriaeth berthnasol;
- mae'r arian a ddarparwyd gan HEFCW wedi'i ddefnyddio'n unol â'r Memorandwm Sicrwydd ac Atebolrwydd ac unrhyw delerau ac amodau eraill sy'n gysylltiedig â nhw.

Materion y mae angen i ni adrodd arnynt drwy eithriad

Nid oes gennym ddim i adrodd arno o ran y materion canlynol lle mae Deddf Elusennau 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i ni adrodd wrthyh os, yn ein barn ni:

- bod yr wybodaeth a roddwyd yn yr Adolygiad Strategol yn anghyson mewn unrhyw ffordd faterol berthnasol â'r datganiadau ariannol; neu
- os nad yw'r Brifysgol wedi bod yn cadw cofnodion cyfrifo digonol; neu
- os nad yw'r datganiadau ariannol yn cytuno â'r cofnodion cyfrifo; neu
- Nid ydym wedi derbyn yr holl wybodaeth a'r esboniadau y mae arnom eu hangen ar gyfer ein harchwiliad.

Pwrpas ein gwaith archwilio ac i bwy y mae ein cyfrifoldebau ni yn ddyledus

Llunnir yr adroddiad hwn i'r Cyngor yn unig, yn unol ag Erthygl 12(ii) o Siartrau a Statudau'r Brifysgol ac adran 124B o Ddeddf Diwygio Addysg 1988 ac yn unol ag adran 144 o Ddeddf Elusennau 2011 (neu ei rhagflaenwyr) a rheoliadau a wnaed o dan adran 154 y Ddeddf honno. Gwnaed ein gwaith archwilio er mwyn i ni gael datgan y materion hynny y mae angen i ni eu datgan wrth y Cyngor mewn adroddiad archwiliwr ac i ddim diben arall. Hyd yr eithaf a ganiateir gan y gyfraith, nid ydym yn derbyn nac yn cymryd cyfrifoldeb dros unrhyw un heblaw'r Brifysgol a'i Chyngor am ein gwaith archwilio, am yr adroddiad hwn, neu am y farn y daethom iddi.

Michael Rowley
dros ac ar ran
KPMG LLP, Archwiliwr Statudol
Cyfrifwyr Siartredig

One Snowhill, Queensway
Birmingham, B4 6GH

Dyddiad: 3^{ydd} Rhagfyr 2019

Mae KPMG LLP yn gymwys i weithredu fel archwiliwr o ran adran 1212 Deddf Cwmnïau 2006

Datganiad Cyfunol o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

	Nodiadau	2018/19		2017/18	
		Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Incwm					
Ffioedd dysgu a chontractau addysg	1	80,698	80,698	85,099	85,099
Grantiau corff cyllido	2	13,688	13,688	28,415	28,415
Grantiau a chontractau ymchwil	3	21,098	21,098	21,130	21,130
Incwm arall	4	29,936	26,744	29,427	26,538
Incwm buddsoddi	5	520	667	299	437
Gwaddolion a rhoddion	6	440	440	507	507
Cyfanswm incwm		146,380	143,335	164,877	162,126
Gwariant					
Costau staff	7	84,123	82,376	80,691	78,970
Symudiad yn narpariaeth pensiwn USS	7	18,158	18,158	(1,400)	(1,400)
Treuliau gweithredu eraill		45,908	45,035	47,657	46,951
Dibrisiad	11	12,607	12,169	12,544	12,119
Llog a chostau ariannu eraill	8	5,652	5,534	5,861	5,831
Cyfanswm gwariant	9	166,448	163,272	145,353	142,471
(Diffyg)/Gwarged cyn enillion/(colledion) eraill a chyfran o warged gweithredu menter ar y cyd		(20,068)	(19,937)	19,524	19,655
Enillion ar waredu asedau sefydlog		198	198	0	0
Enillion ar fuddsoddiadau		(34)	(34)	318	318
Cyfran o warged gweithredu mewn mentrau ar y cyd	15	63	0	25	0
(Diffyg)/Gwarged cyn treth		(19,841)	(19,773)	19,867	19,973
Trethiant	10	0	0	0	0
(Diffyg)/Gwarged am y flwyddyn		(19,841)	(19,773)	19,867	19,973
Symudiad yn y ddarpariaeth pensiwn	21	1,261	1,261	6,985	6,985
Cyfanswm (gwariant)/incwm cynhwysfawr am y flwyddyn		(18,580)	(18,512)	26,852	26,958
Cynrychiolir gan:					
Incwm gwaddol cynhwysfawr am y flwyddyn		(137)	(137)	494	494
Incwm cyfyngedig cynhwysfawr am y flwyddyn		47	47	45	45
Incwm anghyfyngedig cynhwysfawr am y flwyddyn		(18,490)	(18,422)	26,313	26,419
		(18,580)	(18,512)	26,852	26,958
Gwarged/(Diffyg) am y flwyddyn wedi ei briodoli i:					
Budd anrheolaethol		63	0	25	0
Prifysgol		(19,904)	(19,773)	19,842	19,973
Cyfanswm incwm/(gwariant) cynhwysfawr am y flwyddyn wedi ei briodoli i:					
Budd anrheolaethol		63	0	25	0
Prifysgol		(18,643)	(18,512)	26,827	26,958

Mae holl eitemau cyfanswm incwm a gwariant cynhwysfawr yn ymwneud â gweithgareddau sy'n parhau. Mae'r Datganiad Polisiâu Cyfrifo a'r Nodiadau ar dudalennau 40 i 64 yn rhan o'r datganiadau ariannol.

Datganiad o Newidiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn Cyfunol a Phrifysgol

Y sefyllfa ar 31 Gorffennaf 2019

Cyfunol	Cyfrif incwm a gwariant			Cyfanswm £'000
	Gwaddol £'000	Cyfngedig £'000	Anghyfngedig £'000	
Ar 1 Awst 2017	6,746	488	203,645	210,879
Gwarged/(diffyg) o'r datganiad incwm a gwariant	644	212	19,011	19,867
Incwm cynhwysfawr arall	0	0	6,985	6,985
Rhyddhau cronfeydd cyfyngedig a wariwyd yn y flwyddyn	(150)	(167)	317	0
Cyfanswm incwm cynhwysfawr am y flwyddyn	494	45	26,313	26,852
Ar 1 Awst 2018	7,240	533	229,958	237,731
Gwarged o'r datganiad incwm a gwariant	189	186	(20,216)	(19,841)
Incwm cynhwysfawr arall	0	0	1,261	1,261
Rhyddhau cronfeydd cyfyngedig a wariwyd yn y flwyddyn	(326)	(139)	465	0
Cyfanswm incwm cynhwysfawr am y flwyddyn	(137)	47	(18,490)	(18,580)
Ar 31 Gorffennaf 2019	7,103	580	211,468	219,151

Prifysgol	Cyfrif incwm a gwariant			Cyfanswm £'000
	Gwaddol £'000	Cyfngedig £'000	Anghyfngedig £'000	
Ar 1 Awst 2017	6,746	488	203,680	210,914
Gwarged o'r datganiad incwm a gwariant	644	212	19,117	19,973
Incwm cynhwysfawr arall	0	0	6,985	6,985
Rhyddhau cronfeydd cyfyngedig a wariwyd yn y flwyddyn	(150)	(167)	317	0
Cyfanswm incwm cynhwysfawr am y flwyddyn	494	45	26,419	26,958
Ar 1 Awst 2018	7,240	533	230,099	237,872
Gwarged/(diffyg) o'r datganiad incwm a gwariant	189	186	(20,148)	(19,773)
Incwm cynhwysfawr arall	0	0	1,261	1,261
Rhyddhau cronfeydd cyfyngedig a wariwyd yn y flwyddyn	(326)	(139)	465	0
Cyfanswm incwm cynhwysfawr am y flwyddyn	(137)	47	(18,422)	(18,512)
Ar 31 Gorffennaf 2019	7,103	580	211,677	219,360

Mae'r Datganiad Polisiâu Cyfrifo a'r Nodiadau ar dudalennau 40 i 64 yn rhan o'r datganiadau ariannol.

Datganiad Sefyllfa Ariannol Cyfunol a Phrifysgol

Y sefyllfa ar 31 Gorffennaf 2019

	Nodiadau	2019		2018	
		Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Asedau anghyfredol					
Asedau Sefydlog	11	328,822	322,797	335,133	328,758
Buddsoddiadau	14	6,118	6,168	6,184	6,234
Buddsoddiad mewn menter ar y cyd	15	137	0	74	0
		335,077	328,965	341,391	334,992
Asedau cyfredol					
Stoc	16	109	78	91	70
Masnach a symiau derbyniadwy eraill	17	21,657	27,474	20,435	23,540
Buddsoddiadau	18	10,463	10,463	0	0
Arian parod a chywerthoedd arian parod	24	19,412	18,991	32,448	32,225
		51,641	57,006	52,974	55,835
Llai: Credydwy: symiau sy'n ddyledus o fewn un flwyddyn	19	(33,040)	(32,275)	(36,706)	(35,216)
		18,601	24,731	16,268	20,619
Cyfanswm asedau llai rhwymedigaethau cyfredol		353,678	353,696	357,659	355,611
Credydwy: symiau sy'n ddyledus ar ôl mwy nag un flwyddyn	20	(103,460)	(103,269)	(107,395)	(105,206)
Darpariaethau					
Darpariaethau pensiwn	21	(30,329)	(30,329)	(12,533)	(12,533)
Darpariaethau eraill	21	(738)	(738)	0	0
		219,151	219,360	237,731	237,872
Cronfeydd Cyfyngedig					
Cronfa gwaddol	22	7,103	7,103	7,240	7,240
Cronfa incwm a gwariant	23	580	580	533	533
Cronfeydd Anghyfyngedig					
Cronfa incwm a gwariant		211,468	211,677	229,958	230,099
		219,151	219,360	237,731	237,872

Mae'r Datganiad Polisiâu Cyfrifo a'r Nodiadau ar dudalennau 40 i 64 yn rhan o'r datganiadau ariannol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan y Cyngor ar 29 Tachwedd 2019 a chawsant eu llofnodi gan:

Yr Athro I Davies, Is-Ganghellor

Syr Paul Lambert, Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid ac Adnoddau

M Davies, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cyllid ac Ymchwil

Datganiad Llif Arian Cyfunol

Y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019

	Nodiadau	2018/19 £'000	2017/18 £'000
Llif arian o weithgareddau gweithredu			
(Diffyg) / Gwarged am y flwyddyn		(19,841)	19,867
Addasiad ar gyfer eitemau nad arian parod mohonynt			
Dibrisiad	11	12,607	12,544
Colledion / (Enillion) ar fuddsoddiadau		34	(318)
(Cynnydd) / Gostyngiad mewn stoc	16	(18)	7
Gostyngiad / (Cynnydd) mewn dyledwyr		402	(601)
(Gostyngiad) / Cynnydd mewn credydwyr		(4,876)	(21,205)
Cynnydd / (Gostyngiad) yn y ddarpariaeth pensiwn	21	19,057	(580)
Cynnydd / (Gostyngiad) mewn darpariaethau eraill	21	738	(3,100)
Cyfran o warged gweithredu mewn mentrau ar y cyd	15	(63)	(25)
		27,881	(13,278)
Addasiad ar gyfer gweithgareddau buddsoddi neu gyllido			
Incwm grant cyfalaf		(3,969)	(3,515)
Adenillion ar werthu asedau sefydlog		(198)	0
Incwm buddsoddi	5	(520)	(299)
Llog sy'n daladwy	8	5,365	5,443
Incwm gwaddol	6	(6)	(167)
		672	1,462
		8,712	8,051
Mewnlif arian parod net o weithgareddau gweithredu			
Llifoedd arian o weithgareddau buddsoddi			
Derbyniadau grant cyfalaf		2,344	14,196
Derbyniadau o werthu asedau sefydlog		212	0
Taliadau a wnaed i gaffael asedau sefydlog		(5,078)	(11,775)
Incwm buddsoddi	5	520	299
Buddsoddiadau asedau cyfredol newydd		(10,463)	0
Gwaredu buddsoddiadau asedau cyfredol		0	0
Buddsoddiadau asedau anghyfredol newydd		(2,094)	(1,675)
Gwaredu buddsoddiadau asedau anghyfredol		2,126	2,089
		(12,433)	3,134
Llifoedd arian o weithgareddau cyllido			
Llog a dalwyd	8	(1,424)	(1,266)
Elfen log prydles gyllidol a thaliadau consesiwn gwasanaeth	8	(3,941)	(4,177)
Arian parod gwaddol a dderbynnir	22	6	167
Ad-dalu prydles cyllidol a chonsesiynau gwasanaeth	19/20	(1,417)	(1,351)
Benthyciadau ansicredig newydd	19/20	2,334	0
Ad-dalu benthyciadau sicredig	19/20	(2,409)	(1,065)
Ad-dalu benthyciadau ansicredig	19/20	(2,464)	(2,090)
		(9,315)	(9,782)
		(13,036)	1,403
(Gostyngiad) / Cynnydd mewn arian parod a chywerthoedd arian parod yn y flwyddyn			
Arian parod a chywerthoedd arian parod ar ddechrau'r flwyddyn	24	32,448	31,045
Arian parod a chywerthoedd arian parod ar ddiwedd y flwyddyn	24	19,412	32,448
		(13,036)	1,403

Mae'r Datganiad Polisiâu Cyfrifo a'r Nodiadau ar dudalennau 40 i 64 yn rhan o'r datganiadau ariannol.

DATGANIAD PRIF BOLISIAU CYFRIFO Y FLWYDDYN YN DIWEDDU 31 GORFFENNAF 2019

1. GWYBODAETH GYFFREDINOL

Mae Prifysgol Bangor wedi ei chofrestru gyda'r Comisiwn Elusennau (rhif 1141565). Cyfeiriad y swyddfa gofrestredig yw Prifysgol Bangor, Ffordd y Coleg, Bangor, Gwynedd, LL57 2DG.

2. DATGANIAD CYDYMFFURFIO

Paratowyd y datganiadau ariannol Cyfunol a Phrifysgol yn unol â Safonau Cyfrifeg y Deyrnas Unedig, gan gynnwys Safon Adrodd Ariannol 102 (FRS 102) a Datganiad o'r Arfer a Argymhellir (SORP): Cyfrifo ar gyfer Addysg Bellach ac Addysg Uwch a gyhoeddwyd yn 2015. Fe'u paratowyd hefyd yn unol â phwerau a dyletswyddau a 'ddygwyd ymlaen' o ddeddfwriaeth flaenorol (Deddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 a Deddf Addysg Uwch 2004) a phwerau newydd Deddf Addysg Uwch ac Ymchwil 2017 yn ystod y cyfnod trosglwyddo hyd 31 Gorffennaf 2019, y Siarter Frenhinol a'r Cyfarwyddyd ynghylch Cyfrifon a gyhoeddwyd gan Gyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (HEFCW).

Mae'r Brifysgol yn endid budd cyhoeddus ac felly mae wedi gweithredu gofynion budd cyhoeddus perthnasol deddfau a safonau cyfrifeg y Deyrnas Unedig.

3. SAIL PARATOI

Paratowyd y datganiadau ariannol Cyfunol a Phrifysgol o dan y confensiwn cost hanesyddol (a addaswyd trwy ailbrisiu rhai asedau a rhwymedigaethau ariannol ar werth teg).

Caiff gweithgareddau'r Brifysgol, ynghyd â'r ffactorau sy'n debygol o effeithio ar ei datblygiad, ei pherfformiad a'i safle yn y dyfodol, eu nodi yn yr Adolygiad Strategol sydd hefyd yn disgrifio sefyllfa ariannol y Brifysgol, ei llofoedd arian, ei sefyllfa hylifedd a'i chyfleusterau benthyca. Mae gan Gyngor y Brifysgol ddisgwyliad rhesymol bod gan y Brifysgol adnoddau digonol i barhau i fodoli'n weithredol hyd y gellir rhagweld. Felly mae'n parhau i ddefnyddio sail cyfrifo busnes hyfyw wrth baratoi'r datganiadau ariannol

blynyddol. Paratwir y datganiadau ariannol mewn sterling sef arian cyfred gweithredol y grŵp a chaiff y symiau eu talgrynnu i'r £'000 agosaf.

4. EITHRIADAU O DAN FRS 102

Mae'r Brifysgol wedi manteisio ar yr eithriad a geir o dan adran 3.3 SORP (1.12(b) yn FRS 102) i beidio â chynhyrchu datganiad llif arian ar gyfer y Brifysgol yn ei datganiadau ariannol ar wahân.

5. SAIL CYFUNO

Mae'r datganiadau ariannol cyfunol yn cynnwys datganiadau ariannol y Brifysgol a'i holl is-gwmnïau ynghyd â chyfran canlyniadau mentrau ar y cyd a chwmnïau cysylltiedig ar gyfer y flwyddyn ariannol hyd at 31 Gorffennaf 2019.

Mae canlyniadau is-gwmnïau a gafodd eu caffael neu eu gwaredu yn ystod y cyfnod wedi eu cynnwys yn y datganiad cyfunol o incwm cynhwysfawr o'r dyddiad caffael neu hyd at y dyddiad gwaredu. Caiff trafodion rhyng-grŵp eu dileu pan gânt eu cyfuno.

Mae enillion neu golledion ar unrhyw drafodion rhyng-grŵp yn cael eu dileu yn llawn. Mae symiau mewn perthynas â dyledion a hawliadau rhwng ymgymeriadau sydd wedi'u cynnwys wrth gyfuno hefyd yn cael eu dileu. Ni chaiff balansau rhwng y Brifysgol a'i chwmnïau cysylltiedig a'i mentrau ar y cyd eu dileu. Mae trafodion masnachu arferol nad ydynt wedi'u setlo erbyn dyddiad y fantolen yn cael eu cynnwys fel asedau neu rwymedigaethau cyfredol. Mae unrhyw enillion neu golledion wedi'u cynnwys yn swm cario asedau'r naill endid neu'r llall, a chaiff y rhan sy'n ymwneud â chyfran y Brifysgol ei dileu.

Nid yw'r datganiadau ariannol cyfunol yn cynnwys Undeb y Myfyrwyr gan nad oes gan y Brifysgol reolaeth na dylanwad llywodraethol dros benderfyniadau polisi.

Defnyddir y dull ecwiti i roi cyfrif am fentrau ar y cyd.

6. BUSNES HYFYW

Paratwir y datganiadau ariannol ar sail busnes hyfyw. Cred y Cyngor fod hwn yn ddull priodol am y rhesymau canlynol: Mae'r Grŵp yn cyflawni ei ofynion o ran cyfalaf gweithio o ddydd i ddydd drwy falansau arian parod anghyfyngedig presennol, sy'n ddigonol i gwrdd â rhwymedigaethau fel y dônt yn ddyledus hyd y gellir rhagweld. Mae'r Cyngor wedi paratwir gwybodaeth fanwl am lif arian fesul mis ar gyfer 2019/20 a 2020/21. Ar sail yr wybodaeth hon am y llif arian, mae'r Cyngor o'r farn y bydd y Grŵp yn parhau â hylifedd digonol hyd y gellir rhagweld.

Wrth baratoi'r cyfrifon a'r rhagamcniadau ar gyfer y dyfodol, rhoddwyd sylw dyledus i lefel ddigynsail y gystadleuaeth a'r ansicrwydd sy'n bodoli ar hyn o bryd yn y sector Addysg Uwch ac nid yw'r ffactorau hynny'n debygol o ddiflannu'n fuan. Mae'r Brifysgol wedi ymateb i hyn trwy barhau i fonitro ei pherfformiad ariannol yn fisol a thrwy fuddsoddi'n sylweddol mewn datblygu rhaglenni ar gyfer y dyfodol a marchnata gan barhau i ganolbwyntio ar gyfyngu ar gostau. Cydnabyddir bod gwireddu'r rhagamcniadau ariannol yn allweddol er mwyn parhau i gydymffurfio â chyfamodau banc, yn ogystal â darparu'r sail ariannol i barhau â'r buddsoddiad cyfalaf pellach a gynlluniwyd. Yn seiliedig ar yr hyn a nodir uchod, mae'r Cyngor yn credu ei bod yn parhau i fod yn briodol paratoi'r datganiadau ariannol ar sail busnes hyfyw.

Cydnabod incwm

Caiff incwm o werthiant nwyddau neu wasanaethau ei gredydu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Cyfunol pan gaiff y nwyddau neu'r gwasanaethau eu cyflenwi i'r cwsmeriaid allanol neu pan fo telerau'r contract wedi cael eu bodloni.

Caiff incwm ffioedd ei ddatgan fel ffigur gros o unrhyw wariant nad yw'n ddisgownt a'i gredydu i'r Datganiad o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Cyfunol dros y cyfnod y mae'r myfyrwyr yn astudio. Lle mae swm y ffioedd dysgu wedi ei

ostwng, er enghraifft, drwy ddisgownt am dalu'n brydlon neu ffurf arall ar hepgoriad, dangosir yr incwm a dderbynnir fel ffigwr net o unrhyw ostyngiadau o'r fath. Mae taliadau bwrsariaethau ac ysgoloriaethau wedi eu cyfrifo'n gros fel gwariant ac nid ydynt wedi'u didynnu o incwm.

Caiff incwm buddsoddi ei gredydu i'r datganiad incwm a gwariant ar sail dderbyniadwy.

Nid yw cyllid y mae'r Brifysgol yn ei dderbyn a'i all dalu fel asiant talu ar ran corff cyllido wedi ei gynnwys yn incwm a gwariant y Brifysgol lle nad oes fawr ddim risg na budd economaidd i'r Brifysgol mewn perthynas â'r trafodyn.

Cyllid grant

Caiff cyllid grant yn cynnwys grant bloc gan gyngor cyllido, grantiau ymchwil o ffynonellau llywodraeth a grantiau (yn cynnwys grantiau ymchwil) o ffynonellau an-llywodraethol eu cydnabod fel incwm pan fo gan y Brifysgol hawl i'r incwm a phan fo amodau'n ymwneud â pherfformiad wedi cael eu cyflawni. Caiff incwm a dderbynnir ymlaen llaw cyn cyflawni amodau'n ymwneud â pherfformiad ei gydnabod fel incwm gohiriedig o fewn credydwy'r ar y fantolen a'i ryddhau i incwm wrth i'r amodau gael eu cyflawni.

Rhoddion a gwaddolion

Mae trafodion digyfnewid nad oes iddynt amodau'n ymwneud â pherfformiad yn rhoddion a gwaddolion.

Caiff rhoddion a gwaddolion sydd â chyfyngiadau gan y rhoddwr yn gysylltiedig â nhw eu cydnabod mewn incwm pan fo gan y Brifysgol hawl i'r cyllid. Cedwir yr incwm o fewn y gronfa gyfyngedig hyd nes caiff ei ddefnyddio yn unol â'r cyfryw gyfyngiadau pryd y caiff yr incwm ei ryddhau drwy drosglwyddiad i gronfeydd cyffredinol.

Caiff rhoddion heb gyfyngiadau eu cydnabod mewn incwm pan fo gan y Brifysgol hawl i'r cyllid.

Cofnodir incwm buddsoddi ac adbrisiant gwaddolion mewn incwm yn y flwyddyn pan mae'n codi naill ai fel incwm cyfyngedig neu anghyfyngedig yn unol â thelerau'r gronfa waddol unigol. Ceir pedwar prif fath o roddion a gwaddolion o fewn cronfeydd:

1. Rhoddion cyfyngedig - mae'r rhoddwr wedi pennu bod rhaid defnyddio'r rhodd ar gyfer amcan neilltuol.
2. Gwaddolion parhaol anghyfyngedig - mae'r rhoddwr wedi pennu bod y cyllid i'w fuddsoddi'n barhaol i gynhyrchu ffrwd incwm er budd cyffredinol y Brifysgol.
3. Gwaddolion gwariadwy cyfyngedig - mae'r rhoddwr wedi pennu amcan neilltuol ac eithrio prynu neu adeiladu asedau diriaethol sefydlog, ac mae gan y Brifysgol rym i ddefnyddio'r cyfalaf.
4. Gwaddolion parhaol cyfyngedig - mae'r rhoddwr wedi pennu bod y cyllid i'w fuddsoddi'n barhaol i gynhyrchu ffrwd incwm i'w defnyddio ar gyfer amcan neilltuol.

Grantiau cyfalaf

Caiff grantiau cyfalaf eu cydnabod mewn incwm pan fo gan y Brifysgol hawl i'r cyllid yn amodol ar gyflawni unrhyw amodau'n ymwneud â pherfformiad.

7. CYFRIFO BUDDION YMDDEOL

Y ddau brif gynllun pensiwn i staff y Brifysgol yw Cynllun Pensiwn y Prifysgolion (USS) a Chynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor 1978 (BUPAS). Mae'r cynlluniau'n gynlluniau â buddion wedi'u diffinio a gyllidir yn allanol ac sydd wedi eu contractio allan o Ail Gynllun Pensiwn y Wladwriaeth (S2P).

Caiff y ddwy gronfa eu prisio bob tair blynedd gan actiwariaid annibynnol gyda chymwysterau proffesiynol.

Cynllun aml-gyflogwr â buddion wedi'u diffinio yw'r USS ac nid yw'n bosibl nodi'r asedau a'r rhwymedigaethau yn ôl y prifysgolion sy'n aelodau oherwydd natur gydfuddiannol y cynllun ac felly cyfrifir y cynllun hwn fel cynllun buddion ymddeol â chyfraniadau wedi'u diffinio. Cofnodir rhwymedigaeth o fewn y darpariaethau ar gyfer unrhyw ymrwymiad contract i ariannu diffygion yn y gorffennol yng nghynllun yr USS.

Cynllun â Chyfraniadau wedi'u Diffinio

Cynllun buddion ôl-gyflogaeth yw cynllun â chyfraniadau wedi'u diffinio lle mae'r Brifysgol yn talu

cyfraniadau sefydlog i endid ar wahân ac ni fydd unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol na thrwy ddehongliad arno i dalu symiau pellach. Caiff rhwymedigaethau am gyfraniadau i gynlluniau pensiwn â chyfraniadau wedi'u diffinio eu cydnabod fel traul yn y datganiad incwm yn y cyfnodau pryd y rhoddwyd gwasanaethau gan weithwyr.

Cynlluniau aml-gyflogwr

Pan na all y Brifysgol nodi ei chyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau sylfaenol mewn cynllun aml-gyflogwr ar sail resymol a chyson, bydd yn cyfrifo fel pe bai'r cynllun yn gynllun â chyfraniadau wedi'u diffinio. Pan fo'r Brifysgol wedi mynd i gytundeb â chynllun aml-gyflogwr o'r fath sy'n pennu sut y bydd y Brifysgol yn cyfrannu at gynllun adfer diffyg, mae'r Brifysgol yn cydnabod ei rhwymedigaeth dros y cyfraniadau sy'n daladwy sy'n deillio o'r cytundeb, i'r graddau y maent yn ymwneud â'r diffyg, a chaiff y traul o ganlyniad i hynny ei gydnabod fel gwariant.

Cynlluniau â buddion wedi'u diffinio

Cynllun buddion ôl-gyflogaeth nad cynllun â chyfraniadau wedi'u diffinio mohono yw cynllun â buddion wedi'u diffinio. Dan gynlluniau â buddion wedi'u diffinio, rhwymedigaeth y Brifysgol yw darparu'r buddion y cytunwyd arnynt i weithwyr presennol ac i gyn-weithwyr, ac mae'r risg actiwaraidd (y bydd y buddion yn costio mwy neu lai nag a ddisgwyliwyd) a'r risg buddsoddi (y bydd adenillion ar asedau a neilltuwyd i gyllido'r buddion yn wahanol i'r hyn a ddisgwyliwyd) yn cael eu dwyn, yn eu hanfod, gan y Brifysgol.

Cydnabyddir y rhwymedigaeth net yn y fantolen mewn perthynas â phob cynllun a dyma werth presennol y rhwymedigaeth ar gyfer buddion wedi'u diffinio ar y dyddiad adrodd llai gwerth teg asedau'r cynllun ar y dyddiad adrodd.

Dylai'r Grŵp gydnabod rhwymedigaeth am ei ymrwymadau dan gynlluniau â buddion wedi'u diffinio yn net o asedau'r cynllun. Caiff y rhwymedigaeth hon am fuddion net wedi'u diffinio ei mesur fel amcangyfrif o swm y buddion y mae gweithwyr wedi ei ennill yn gyfnewid am eu gwasanaeth yn y cyfnod cyfredol ac mewn cyfnodau blaenorol, wedi'i ddisgowntio i bennu ei werth presennol, llai gwerth teg asedau'r cynllun (ar bris bidio).

Gwneir y cyfrifiad hwn gan actiwari cymwysedig yn defnyddio'r dull rhagamcanu unedau credyd. O dan adran 28.22 (Buddion Gweithwyr - ased cynllun â buddion wedi'u diffinio) yn FRS 102 nid yw'r Brifysgol yn cydnabod gwarged y cynllun gan nad yw'n gallu adennill y gwarged trwy gyfraniadau is yn y dyfodol na thrwy ad-daliadau o'r cynllun. Mae darpariaeth yn y Weithred Ymddiriedolaeth i'r Brifysgol, yn unochrog, ddirwyn Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor i ben, ac os digwydd hynny bod unrhyw symiau gweddilliol ar ôl setlo holl rwymedigaethau'r cynllun yn cael eu had-dalu i'r Brifysgol. O ganlyniad, mae'r Brifysgol wedi penderfynu bod ganddi hawl ddiadmod i gael ad-daliad wrth ddirwyn i ben. Fodd bynnag, mae darpariaeth yn y Weithred Ymddiriedolaeth hefyd i Ymddiriedolwyr y Gronfa drosglwyddo polisiâu blwydd-dal i enwau aelodau unigol heb fod angen cydsyniad y Brifysgol. Oherwydd bodolaeth yr hawliau hynny i Ymddiriedolwyr y Gronfa, mae'r Brifysgol o'r farn ei bod yn briodol peidio â chydabod y gwarged o fewn y datganiadau ariannol mewn perthynas â'r Gronfa Bensiwn.

Bob blwyddyn mae'r Brifysgol yn cyflogi actiwariaid annibynnol i gyfrifo'r rhwymedigaeth ar gyfer pob cynllun. Pennir y gwerth presennol trwy ddisgowntio taliadau amcangyfrifedig yn y dyfodol ar gyfradd ddisgowntio sy'n seiliedig ar gynnyrch y farchnad ar fondiau corfforaethol ansawdd uchel mewn sterling sydd â thelerau sy'n cyfateb i gyfnod amcangyfrifedig y taliadau yn y dyfodol.

Caiff gwerth teg asedau cynllun ei fesur yn unol â hierarchaeth gwerth teg FRS 102 ac yn unol â pholisi'r Brifysgol ar gyfer asedau tebyg. Mae hyn yn cynnwys defnyddio technegau prisio priodol.

Caiff enillion a cholledion actiwaraidd sy'n deillio o addasiadau profiad a newidiadau i dybiaethau actiwaraidd eu codi neu eu credydu i incwm cynhwysfawr arall. Caiff y symiau hyn ynghyd â'r adenillion ar asedau'r cynllun, llai symiau sydd wedi'u cynnwys mewn llog net, eu datgelu fel enillion a cholledion actiwaraidd.

Mae cost y cynllun â buddion wedi'u diffinio, a gydnabyddir mewn gwariant fel costau staff, ac eithrio

pan gaiff ei gynnwys yng nghost ased, yn cynnwys y cynnydd o ran y rhwymedigaeth buddion pensiwn sy'n deillio o wasanaeth gweithwyr yn ystod y cyfnod a chost cyflwyno i'r cynllun, newidiadau i fuddion, cwtogiadau, a setliadau. Cyfrifir cost llog net trwy gymhwyso'r gyfradd ddisgowntio i'r rhwymedigaeth net. Cydnabyddir y gost hon mewn gwariant fel cost cyllid.

Darperir rhagor o fanylion am y cynlluniau pensiwn penodol yn Nodyn 29 y cyfrifon.

8. BUDDION CYFLOGAETH

Caiff buddion cyflogaeth tymor byr, megis cyflogau ac absenoldebau digolledol eu cydnabod fel traul yn y flwyddyn pryd y rhoddodd y gweithwyr wasanaeth i'r Brifysgol. Cronnir unrhyw fuddion na ddefnyddir a'u mesur fel y swm ychwanegol y mae'r Brifysgol yn disgwyl ei dalu o ganlyniad i hawl na ddefnyddiwyd.

9. PRYDLESI CYLLIDOL

Caiff prydlesi lle mae'r Brifysgol yn ysgwyddo yn eu hanfod yr holl risgiau a'r gwobrau sy'n gysylltiedig â bod yn berchen ar yr ased ar brydles eu dosbarthu fel prydlesi cyllidol. Mae asedau ar brydles a gafodd eu caffael drwy brydles gyllidol a rhwymedigaethau'r prydlesi hynny'n cael eu cydnabod yn y lle cyntaf ar swm sy'n hafal â'r isaf o blith eu gwerth teg a gwerth presennol y taliadau prydles isaf ar gychwyniad y brydles.

Caiff y taliadau prydles isaf eu dosrannu rhwng y tâl cyllid a'r gostyngiad yn y rhwymedigaeth sy'n ddyledus. Pennir y tâl cyllid i bob cyfnod yn ystod oes y brydles er mwyn rhoi cyfradd gyfnodol gyson o log ar y balans sy'n weddill o'r rhwymedigaeth.

10. TREFNIADAU CONSESIWN GWASANAETH

Mae trafodion Mentrau Cyllid Preifat (PFI), sydd o fewn diffiniad trefniant concesiwn gwasanaeth, yn cael eu cyfrifo fel bod 'ar y Fantolen' gan y Brifysgol. Caiff yr asedau sylfaenol eu cydnabod fel Asedau Sefydlog ar eu gwerth teg fel y pennir hynny ym model y gweithredwyr. Cydnabyddir rhwymedigaeth ariannol gyferth yn unol â FRS 102.

Caiff taliadau blynyddol y contract eu dosrannu rhwng ad-dalu'r rhwymedigaeth, cost cyllid a'r taliadau am wasanaethau. Cyfrifir y gost cyllid gan ddefnyddio'r gyfradd llog ymhlwg ar gyfer y cynllun.

Caiff y tâl gwasanaeth ei gydnabod yn y treuliau gweithredu a chodir y gost cyllid i Gostau Cyllid yn y Datganiad o Incwm Cynhwysfawr.

Caiff elfen o'r cynnydd yn y tâl unedol blynyddol o ganlyniad i fynegeio cronus ei dyrannu i'r brydles gyllidol. Yn unol â FRS 102, ni chaiff y swm hwn ei gynnwys yn y taliadau prydles isaf, ond yn hytrach caiff ei drin fel rhent amodol. Mewn gwirionedd, mae'r swm hwn yn gost cyllid mewn perthynas â'r rhwymedigaeth a chyflwynir y draul fel cost cyllid amodol yn y Datganiad o Incwm Cynhwysfawr.

Caiff costau adnewyddu cylch oes eu cydnabod mewn treuliau gweithredu yn seiliedig ar y rhaglen adnewyddu y mae'r gweithredwyr wedi ei chynllunio.

11. PRYDLESI GWEITHREDOL

Codir costau'n ymwneud â phrydlesi gweithredol ar sail llinell syth dros gyfnod y brydles. Caiff unrhyw bremsiau neu gymhellion prydles eu gwasgaru dros y cyfnod prydlesu lleiaf.

12. ARIAN TRAMOR

Caiff trafodion mewn arian tramor eu trosi i arian swyddogaethol endidau'r Grŵp ar y gyfradd gyfnewid dramor ar ddyddiad y trafodyn. Caiff asedau ariannol a rhwymedigaethau mewn arian tramor ar ddyddiad y fantolen eu trosi i'r arian swyddogaethol ar y gyfradd gyfnewid dramor ar y dyddiad hwnnw. Caiff gwahaniaethau cyfnewid tramor a geir wrth drosi eu cydnabod fel Gwarged neu Ddiffyg.

Caiff asedau a rhwymedigaethau anariannol a fesurir yn nhermau cost hanesyddol mewn arian tramor eu trosi gan ddefnyddio'r gyfradd gyfnewid ar ddyddiad y trafodyn. Caiff asedau a rhwymedigaethau anariannol mewn arian tramor a gaiff eu datgan ar werth teg eu haildrosi i'r arian swyddogaethol ar gyfraddau cyfnewid tramor ar y dyddiadau y pennwyd y gwerth teg.

13. EIDDO, PEIRIANWAITH AC OFFER

Tir ac adeiladau

Caiff tir ac adeiladau eu cyfalafu ar gost wrth eu cydnabod y tro cyntaf.

Ar ôl cael eu cydnabod y tro cyntaf caiff tir ac adeiladau eu mesur ar gost dybiedig llai dibrisiad cronedig a cholledion amhariad cronedig.

Cafodd rhai tiroedd ac adeiladau eu hailbriso i werth teg ar ddyddiad y trawsnewid i FE HE SORP 2015, ac fe'u mesurir ar sail cost dybiedig, sef swm yr ailbrisiad ar ddyddiad yr ailbrisiad hwnnw. Gwnaed y prisiad gan gwmni proffesiynol cymwys o Syrffewyr Siartredig. Ni chafodd rhai asedau eu cynnwys yn y prisiad gan eu bod yn cael eu hystyried i'w gwaredu, eu dymchwel neu eu hadnewyddu'n sylweddol.

Caiff costau a gafwyd mewn perthynas â thir ac adeiladau ar ôl y prynu neu'r adeiladu cychwynnol eu cyfalafu i'r graddau eu bod yn cynyddu'r buddion a ddisgwyllir i'r Brifysgol yn y dyfodol.

Ni ddibrisir tir rhydd-ddaliol gan yr ystyrir bod iddo oes fuddiol amhenodol. Oni bai eu bod yn cael eu cydrannu, caiff adeiladau rhydd-ddaliol eu dibrisio ar sail llinell syth dros eu hoes fuddiol ddisgwylliedig fel a ganlyn:

Adeiladau	50 mlynedd
Adewyddiadau i adeiladau	15 mlynedd

Lle bo'n briodol, caiff adeiladau eu cydrannu'n dair rhan: adeiladwaith, ffitiadau ac elfennau mecanyddol a pheirianegol. Nodir y rhain fel eitemau ar wahân o asedau sefydlog a chaiff pob rhan ei dibrisio ar sail llinell syth dros gyfnod eu hoes fuddiol

Adeiladwaith	Hyd at 50 mlynedd
Ffitiadau	Hyd at 20 mlynedd
Elfennau Mecanyddol a Pheirianegol	Hyd at 20 mlynedd

Dibrisir gwelliannau i eiddo prydlesol dros gyfnod oes y brydles.

Ni chodir dibrisiad ar asedau sydd wrthi'n cael eu hadeiladu.

Adolygir dulliau dibrisio, oes fuddiol a gwerthoedd gweddilliol ar ddyddiad paratoi pob Datganiad Sefyllfa Ariannol.

Offer

Caiff offer ei gyfalafu ar gost wrth eu cydnabod y tro cyntaf ac wedi hynny ar gost llai dibrisiad cronedig a cholledion amhariad cronedig.

Caiff offer, gan gynnwys cyfrifiaduron a meddalwedd, sy'n costio llai na £10,000 fesul eitem unigol de minimus, neu grŵp o eitemau cysylltiedig, ei gydnabod fel gwariant. Caiff pob offer arall eu cyfalafu.

Nodir offer a gyfalafwyd ar gost a chaiff ei ddibrisio dros ei oes fuddiol ddisgwylliedig fel a ganlyn:

Offer Cyfrifiadurol	5 mlynedd
Offer ar gyfer projectau ymchwil penodol	5 mlynedd
Cyfarpar arall	5 mlynedd
Cerbydau modur	5 mlynedd

Adolygir dulliau dibrisio, oes fuddiol a gwerthoedd gweddilliol ar ddyddiad paratoi pob Datganiad Sefyllfa Ariannol.

Amhariad

Adolygir amhariad i eiddo, peirianwaith ac offer os oes digwyddiadau neu newidiadau mewn amgylchiadau yn dangos efallai na fydd modd adennill swm cario eiddo, peirianwaith ac offer.

Costau benthyca

Cydnabyddir costau benthyca fel gwariant yn y cyfnod pryd maent yn digwydd.

14. ASEDAU TREFTADAETH

Mae'r Brifysgol yn berchen ar gasgliad helaeth o weithiau celf, a chasgliadau amgueddfa eraill, gan gynnwys llestri, offerynnau cerdd, eitemau astudiaethau natur, arteffactau daearegol a llawysgrifau, sydd gan mwyaf wedi eu rhoi neu eu gadael i'r Brifysgol yn ystod y 130 mlynedd ddiwethaf. Nid yw'r eitemau hyn wedi eu cynnwys yn y datganiadau ariannol gan fod y Brifysgol yn ystyried na fyddai'n ymarferol cael prisiad ystyrion ohonynt yn y rhan fwyaf o achosion, oherwydd eu natur unigryw. Ychydig iawn o asedau treftadaeth y gallai'r Brifysgol eu gwerthu oherwydd natur gyfyngiadol eu caffael. Rhoddir rhagor o wybodaeth yn Nodyn 12. Nodir cost cadwraeth ac adfer y casgliad treftadaeth yn y Datganiad o Incwm Cynhwysfawr am y flwyddyn pryd y digwyddodd.

15. BUDDSODDIADAU

Rhoddir buddsoddiadau asedau anghyfredol mewn gwarantau heb eu rhestru ar y Datganiad Sefyllfa Ariannol ar gost llai amhariad.

Caiff buddsoddiadau mewn endidau a reolir ar y cyd, cwmnïau cysylltiedig ac is-gwmnïau eu cario ar gost llai amhariad yn Natganiadau Ariannol y Brifysgol.

Rhoddir buddsoddiadau yn y Datganiad Sefyllfa Ariannol fel asedau ariannol sylfaenol a chânt eu mesur yn unol â Nodyn 18 y polisi cyfrifyddu.

16. STOC

Caiff stoc ei ddal ar yr isaf o blith cost a gwerth gwiredadwy net, a chaiff ei fesur yn defnyddio fformiwla costau cyfartalog.

17. ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN PAROD

Mae arian parod yn cynnwys arian mewn llaw ac adneuo sy'n ad-daladwy ar gais. Mae adneuo yn ad-daladwy ar gais os ydynt ar gael o fewn 24 awr heb gost.

Buddsoddiadau tymor byr hynod hylifol yw cywerthoedd arian parod y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau hysbys o arian parod heb risg sylweddol y bydd newid mewn gwerth.

18. DARPARIAETHAU, RHWYMEDIGAETHAU AMODOL AC ASEDU AMODOL

Cydnabyddir darpariaethau yn y datganiadau ariannol pan:

(a) mae gan y Brifysgol rhwymedigaeth bresennol (cyfreithiol neu trwy ddehongliad) o ganlyniad i ddigwyddiad yn y gorffennol;

(b) mae'n debygol y bydd angen all-lif o fuddion economaidd i setlo'r rhwymedigaeth; a

(c) gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth.

Pennir y swm a gydnabyddir fel darpariaeth drwy ddisgowntio'r llofoedd arian disgwylidig yn y dyfodol ar gyfradd cyn treth sy'n adlewyrchu risgiau penodol i'r rhwymedigaeth.

Mae rhwymedigaeth amodol yn codi o ddigwyddiad yn y gorffennol sy'n rhoi rhwymedigaeth bosibl i'r Brifysgol ond y cadarnheir ei bodolaeth yn unig gan ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol, neu fel arall, na fydd yn llwyr o fewn rheolaeth y Brifysgol. Mae rhwymedigaethau amodol yn codi hefyd mewn amgylchiadau lle byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall, ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur swm y rhwymedigaeth mewn modd dibynadwy.

Mae ased amodol yn codi pan fo digwyddiad wedi digwydd sy'n rhoi ased bosibl i'r Brifysgol ond y cadarnheir ei bodolaeth yn unig gan ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol, neu fel arall, na fydd yn llwyr o fewn rheolaeth y Brifysgol.

Ni chaiff asedau a rhwymedigaethau amodol eu cydnabod yn y Fantolen ond maent yn cael eu datgelu yn y nodiadau.

19. CYFRIFO AR GYFER GWEITHREDIADAU AR Y CYD, ASEDU A REOLIR AR Y CYD A GWEITHREDIADAU A REOLIR AR Y CYD

Mae'r Brifysgol yn defnyddio'r dull ecwiti i roi cyfrif am ei chyfran o fentrau ar y cyd.

Mae'r Brifysgol yn rhoi cyfrif am ei chyfran o drafodion o weithrediadau ar y cyd ac asedau a reolir ar y cyd yn y Datganiad Cyfunol o Incwm a Gwariant.

20. TRETHIANT

Caiff y dreth gyfredol, gan gynnwys treth gorfforaeth y Deyrnas Unedig a threth dramor, ei darparu ar symiau y disgwylir eu talu (neu eu hadennill) gan ddefnyddio'r cyfraddau treth a'r cyfreithiau a ddeddfwyd erbyn dyddiad y fantolen.

Ystyrir bod y Brifysgol yn pasio'r profion a nodir ym Mharagraff 1 Atodlen 6 Deddf Cyllid 2010 ac felly mae'n cyflawni'r diffiniad o gwmni elusennol i ddibenion treth gorfforaeth y Deyrnas Unedig. Felly, mae'r Brifysgol o bosibl wedi ei heithrio o drethiant mewn perthynas ag incwm neu enillion cyfalaf a dderbyniwyd o fewn categorïau a ddaw dan adran 478-488 Deddf Treth Gorfforaeth 2010 (CTA 2010) neu adran 256 Deddf Trethiant Enillion Trethadwy 1992, i'r graddau y defnyddir y cyfryw incwm neu enillion i ddibenion elusennol yn unig.

21. OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae'r Brifysgol wedi dewis mabwysiadu Adranau 11 a 12 FRS 102 mewn perthynas â chynabod, mesur a datgelu offerynnau ariannol.

Cydnabyddir asedau a rhwymedigaethau ariannol pan ddaw'r Brifysgol yn rhan o ddarpariaeth gontractol yr offeryn ac fe'u dosbarthir yn ôl sylwedd y trefniadau contractol yr ymrwymwyd iddynt.

Caiff ased ariannol a rhwymedigaeth ariannol eu gwrthbwysio dim ond pan fo hawl y gellir ei gorfodi'n gyfreithiol i wrthbwysio'r symiau a gydnabyddir a bwriad naill ai i setlo ar sail net, neu i wireddu'r ased a setlo'r rhwymedigaeth ar yr un pryd.

Asedau ariannol

Mae asedau ariannol sylfaenol yn cynnwys symiau masnach a symiau derbyniadwy eraill, arian parod a chywerthoedd arian parod, a buddsoddiadau mewn papur masnachol (h.y. adneuron a bondiau). Caiff yr asedau hyn eu cydnabod y tro cyntaf ar bris y trafodyn oni bai bod y trefniant yn drafodyn cyllido, pan gaiff y trafodyn ei fesur yn ôl gwerth presennol y derbyniadau yn y dyfodol wedi'u disgowntio ar gyfradd llog y farchnad. Yn dilyn hynny, caiff asedau o'r fath eu cario ar gost wedi'i hamorteiddio gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol. Asesir asedau ariannol i weld a oes arwyddion o amhariad ar bob dyddiad adrodd. Os oes tystiolaeth wrthrychol bod amhariad, caiff colled amhariad ei chynabod yn y Datganiad o Incwm Cynhwysfawr.

Yn achos asedau ariannol sy'n cael eu cario ar gost wedi'i hamorteiddio y gollod amhariad yw'r gwahaniaeth rhwng swm cario'r ased a gwerth presennol llofoedd arian amcangyfrifedig yn y dyfodol, wedi'i ddisgowntio ar gyfradd llog effeithiol wreiddiol yr ased.

Mae asedau ariannol eraill, gan gynnwys buddsoddiadau mewn offerynnau ecwiti nad ydynt yn is-gwmnïau, yn gwmnïau cysylltiedig nac yn fentrau ar y cyd, yn cael eu mesur y tro cyntaf ar werth teg, sef pris y trafodyn fel arfer. Wedi hynny, caiff yr asedau hyn eu cario ar werth teg a chaiff newidiadau mewn gwerth teg ar y dyddiad adrodd eu cydnabod yn y datganiad o incwm cynhwysfawr. Pan nad yw'r buddsoddiad mewn offerynnau ecwiti'n cael ei fasnachu'n gyhoeddus a phan na ellir mesur y gwerth teg yn ddibynadwy, caiff yr asedau eu mesur ar gost llai amhariad.

Caiff asedau ariannol eu dad-gydnabod pan fo hawliau contractol i llofoedd arian o'r ased yn dod i ben neu'n cael eu setlo neu pan fo holl risgiau a manteision bod yn berchen ar yr ased yn cael eu trosglwyddo yn eu hanfod i barti arall.

Rhwymedigaethau ariannol

Mae rhwymedigaethau ariannol sylfaenol yn cynnwys symiau masnach a symiau taladwy eraill, benthyciadau banc a benthyciadau rhyng-grŵp. Caiff y rhwymedigaethau hyn eu cydnabod y tro cyntaf ar bris y trafodyn oni bai bod y trefniant yn drafodyn cyllido, pan gaiff yr offeryn dyled ei fesur ar werth presennol taliadau yn y dyfodol wedi'u disgowntio ar gyfradd llog y farchnad. Yn dilyn hynny, caiff offerynnau dyled eu cario ar gost wedi'i hamorteiddio gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol.

Caiff ffioedd a delir wrth sefydlu cyfleusterau benthyciad eu cydnabod fel costau trafod y benthyciad i'r graddau ei bod yn debygol y bydd peth neu'r cyfan o'r cyfleuster yn cael ei dynnu i lawr.

Rhwymedigaethau yw symiau masnach taladwy i dalu am nwyddau a gwasanaethau a gafwyd fel rhan o'r busnes arferol oddi wrth gyflenwyr. Dosberthir cyfrifon taladwy fel rhwymedigaethau cyfredol os ydynt yn daladwy o fewn blwyddyn neu lai. Os nad ydynt, cânt eu cyflwyno fel rhwymedigaethau anghyfredol. Caiff symiau masnach taladwy eu cydnabod y tro cyntaf ar bris y trafodyn ac wedi hynny cânt eu

mesur ar gost wedi'i hamorteiddio gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol.

Nid yw deilliadau ariannol, gan gynnwys blaen-gontractau cyfnewid tramor, yn offerynnau ariannol sylfaenol. Caiff deilliadau ariannol eu cydnabod y tro cyntaf ar werth teg ar ddyddiad ymrwymo i'r contract deilliadol ac wedi hynny cânt eu hail-fesur yn ôl eu gwerth teg ar y dyddiad adrodd. Caiff newidiadau yng ngwerth teg deilliadau ariannol eu cydnabod yn y Datganiad o Incwm Cynhwysfawr mewn costau cyllid neu incwm cyllid fel y bo'n briodol, oni bai eu bod wedi eu cynnwys mewn trefniant ymddiogelu.

I'r graddau y mae'r Brifysgol yn ymrwymo i flaen-gontractau cyfnewid tramor sy'n parhau i fod heb eu setlo ar y dyddiad adrodd, adolygir gwerth teg y contractau ar y dyddiad hwnnw. Mesurir y gwerth teg cychwynol fel pris y trafodyn ar ddyddiad sefydlu'r contractau. Caiff prisiadau dilynol eu hystyried ar sail blaen-gyfraddau'r contractau hynny sydd heb eu setlo ar y dyddiad adrodd. Nid yw'r Brifysgol yn defnyddio cyfrifyddu ymddiogelu mewn perthynas â blaen-gontractau cyfnewid tramor a ddelir er mwyn rheoli achosion o amlygu llofodd arian i drafodion

arian tramor sy'n cael eu rhagweld.

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu dad-gydnabod pan fydd y rhwymedigaeth yn cael ei rhyddhau, ei chanslo neu pan ddaw i ben.

22. CRONFEYDD WRTH GEFN

Dosberthir cronfeydd yn rhai cyfyngedig neu anghyfyngedig. Mae cronfeydd gwaddol cyfyngedig yn cynnwys rhai balansau sydd, drwy waddol i'r Brifysgol, yn cael eu dal fel cronfa gyfyngedig barhaol y mae'n rhaid i'r Brifysgol ei dal yn fytholbarhaus.

Mae cronfeydd cyfyngedig eraill yn cynnwys balansau lle mae'r rhoddr wedi pennu diben penodol ac felly mae'r Brifysgol wedi ei chyfyngu o ran defnyddio'r cyllid hwn.

23. BARN GYFRIFYDDU GRITIGOL A FFYNONELLAU ALLWEDDOL ANSICRWYDD AMCANGYFRIF

Wrth baratoi datganiadau ariannol y Brifysgol mae angen i'r rheolwyr ffurfio barn a gwneud amcangyfrifon a thybiaethau sy'n effeithio ar sut y defnyddir polisïau cyfrifo ac ar symiau asedau a rhwymedigaethau, incwm a threuliau yr adroddir amdanynt. Mae'r farn, yr amcangyfrifon a'r tybiaethau hyn

yn seiliedig ar brofiad hanesyddol a ffactorau eraill, gan gynnwys disgwyliadau o ran digwyddiadau yn y dyfodol y credir eu bod yn rhesymol o dan yr amgylchiadau. Anaml, trwy ddiffiniad, y bydd yr amcangyfrifon cyfrifyddu a geir yn hafal i'r canlyniadau gwirioneddol cysylltiedig.

Mae'r rheolwyr o'r farn mai'r meysydd a nodir isod yw'r rhai lle cafodd barn gyfrifyddu gritigol ei defnyddio a gall yr amcangyfrifon a'r tybiaethau sy'n deillio o hynny arwain at addasiadau i symiau cario asedau a rhwymedigaethau yn y dyfodol:

Cydnabod incwm

Defnyddir barn wrth bennu gwerth ac amseriad rhai eitemau incwm sydd i'w cydnabod yn y datganiadau ariannol. Mae hyn yn cynnwys penderfynu pryd y mae amodau sy'n gysylltiedig â pherfformiad wedi cael eu bodloni, a phenderfynu ar y refeniw sy'n gysylltiedig â chyrtsiau a hyfforddiant a gyflwynwyd yn rhannol pan nad yw'r gweithgareddau wedi'u cwblhau'n llawn ar y dyddiad adrodd.

Oes fuddiol eiddo, peirianwaith ac offer

Mae eiddo, peirianwaith ac offer yn cynrychioli cyfran sylweddol o gyfanswm asedau'r Brifysgol. Felly, gall amcangyfrif oes fuddiol gael effaith sylweddol ar y dibrisiad a godir ac ar y perfformiad y mae'r Brifysgol yn adrodd yn ei gylch. Pennir oes fuddiol pan gaiff ased ei chaffael a chaiff ei adolygu'n rheolaidd o ran priodoldeb. Mae'r oes yn seiliedig ar brofiad hanesyddol o ymwneud ag asedau tebyg yn ogystal â rhagweld digwyddiadau yn y dyfodol. Dangosir manylion gwerthoedd cario eiddo, peirianwaith ac offer yn Nodyn 11.

Adenilladwyedd dyledwyr

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer dyledion amheus yn seiliedig ar amcangyfrif i ba raddau y gellir adennill y dyledion hynny. Mae'r ddarpariaeth yn seiliedig ar sefyllfa bresennol y cwsmer, proffil oedran y ddyled a natur y swm sy'n ddyledus.

Mae balans Symiau Masnach Derbyniadwy, Nodyn 17, y Brifysgol yn datgelu'r swm sy'n ddyledus i'r Brifysgol ac i'r Grŵp ar ôl didynnu'r ddarpariaeth drwgddyled o

£1,508k (2018: £1,187k) a £1,587k (2018: £1,264k) yn y drefn honno. Mae'r ddarpariaeth drwgddyled yn ymwneud yn bennaf â ffioedd neuaddau a ffioedd dysgu sy'n ddyledus gan fyfyrwyr. Mae'r rheolwyr wedi adolygu dyledion unigol ac wedi asesu i ba raddau y gellid eu hadennill gan ystyried oedran, statws y dyledwr, ac unrhyw wybodaeth berthnasol arall sy'n ymwneud â'r oedi wrth dalu.

Cytundebau consesiwn gwasanaeth

Mae gan y Brifysgol ddau gytundeb consesiwn gwasanaeth ar ei Mantolen, sef cynlluniau Ffordd Ffriddoedd a'r Santes Fair (Nodyn 13). Cafwyd y rhwymedigaethau cyllid cysylltiedig drwy ddefnyddio offeryn modelu ar gyfer cytundebau consesiwn gwasanaeth dan gyfarwyddyd ymgynghorwyr proffesiynol y Brifysgol, gyda mewnbynnau'n deillio o'r modelau gweithredwyr a oedd yn sail i'r contractau a luniwyd â'r partneriaid o'r sector preifat. Mae gwerth yr asedau'n seiliedig ar gostau a gymerwyd o'r un modelau gweithredwyr, ac mae'r rhain yn cael eu hadolygu am amhariad bob blwyddyn. Ni chododd unrhyw amhariad yn 2018/19 (2017/18 - Dim).

Tybiwyd bod unrhyw wariant cylch oes yn refeniw yn ei natur yn seiliedig ar yr wybodaeth yn y modelau gweithredwyr.

Rhwymedigaethau buddion ymddeol

Darpariaeth pensiwn USS

Pennir cost cynlluniau pensiwn â buddion wedi'u diffinio yn defnyddio prisiadau actiwaraid. Mae'r prisiad actiwaraid yn golygu gwneud tybiaethau ynghylch cyfraddau disgowntio, codiadau cyflog yn y dyfodol, cyfraddau marwolaethau a chodiadau pensiwn yn y dyfodol. Oherwydd cymhlethdod y prisiad, y tybiaethau sylfaenol a natur tymor hir y cynlluniau hyn, mae ansicrwydd sylweddol yn gysylltiedig ag amcangyfrifon o'r fath. Rhoddir rhagor o fanylion yn Nodyn 29.

Mae'r rheolwyr yn fodlon bod Cynllun Pensiwn y Prifysgolion yn cyflawni'r diffiniad o gynllun aml-gyflogwr ac felly wedi cydnabod gwerth teg disgowntiedig

y cyfraniadau contractol dan y cynllun ariannu sydd mewn bodolaeth ar ddyddiad cymeradwyo'r datganiadau ariannol.

Gan fod y Brifysgol yn rhwym o dan contract i wneud taliadau adfer diffyg i'r USS, caiff hyn ei gydnabod fel rhwymedigaeth ar y fantolen. Ar hyn o bryd mae'r ddarpariaeth yn seiliedig ar gynllun adfer diffyg yr USS y cytunwyd arno ar ôl prisiad actiwaraid 2017, sy'n diffinio'r taliad adfer diffyg sy'n ofynnol fel canran o gyflogau'r dyfodol tan 2034. Bydd y cyfraniadau hyn yn cael eu hailasesu ym mhrisiad y cynllun bob tair blynedd.

Mae'r ddarpariaeth yn seiliedig ar amcangyfrif y rheolwyr o chwyddiannau cyflog disgwyliedig yn y dyfodol, newidiadau yn nifer y staff a chyfradd gyffredinol y disgownt. Nodir manylion pellach yn nodyn 29A.

Buddion ymddeol (BUPAS)

Mae sefyllfa'r rhwymedigaeth pensiwn, fel y ceir yn y cyfrifon, yn seiliedig ar nifer o asediadau cymhleth ac ar farn yn ymwneud â chyfraddau disgowntio, codiadau cyflog rhagamcanol, newidiadau i oedranau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac elw a ddisgwyllir ar asedau'r cynllun. Mae'r Brifysgol yn cyflogi cwmni proffesiynol o actiwariaid i roi cyngor arbenigol ar y tybiaethau i'w gweithredu ac i gyfrifo rhwymedigaeth y cynllun.

Manylir ar y tybiaethau a ddefnyddir yn y flwyddyn gyfredol yn Nodyn 29B.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol

Y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019

	2018/19		2017/18	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
1 Ffioedd dysgu a chontractau addysg				
Myfyrwyr llawn amser o'r DU/UE	51,475	51,475	55,043	55,043
Myfyrwyr rhyngwladol llawn amser	13,807	13,807	16,352	16,352
Myfyrwyr rhan amser	2,034	2,034	1,730	1,730
Grantiau cefnogi hyfforddiant ymchwil	923	923	1,097	1,097
Ffioedd cyrsiau byr	892	892	668	668
Contractau addysg	11,567	11,567	10,209	10,209
	80,698	80,698	85,099	85,099
2 Grantiau cyrff cyllido				
Grant rheolaidd				
Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru	8,156	8,156	6,463	6,463
Grantiau penodol				
Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru				
Rhwydwaith ymchwil cenedlaethol	0	0	267	267
Cronfa Newton a'r her fyd-eang	86	86	145	145
Ymgeisio'n uwch, ymgeisio'n ehangach	384	384	491	491
Grantiau Cyfalaf	1,571	1,571	1,117	1,117
Cronfa datblygu strategol	395	395	0	0
Mentrau cyfrwng Cymraeg	935	935	959	959
Arall	98	98	(14)	(14)
Llywodraeth Cymru				
Ymarferwyr cenedlaethol	380	380	345	345
Canolfan Cymraeg i Oedolion	1,574	1,574	1,261	1,261
Arall	109	109	104	104
Llywodraeth Cymru / Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru				
Grant Cyfalaf Parc Gwyddoniaeth Menai	0	0	17,277	17,277
	13,688	13,688	28,415	28,415
3 Grantiau a chontractau ymchwil				
Cynghorau ymchwil	3,636	3,636	3,227	3,227
Y Deyrnas Unedig - elusennau	1,103	1,103	1,478	1,478
Y Deyrnas Unedig - llywodraeth	5,797	5,797	5,642	5,642
Y Deyrnas Unedig - diwydiant a Masnach	316	316	558	558
Yr Undeb Ewropeaidd - llywodraeth	9,491	9,491	9,290	9,290
Yr Undeb Ewropeaidd - arall	8	8	29	29
Tramor - arall	618	618	575	575
Ffynonellau eraill	129	129	331	331
	21,098	21,098	21,130	21,130
Mae'r cyfansymiau contractau a grantiau ymchwil yn cynnwys incwm a gydnabyddir yn llawn o £1.6m (2017/18 - £2.4m) a dderbyniwyd i grantiau cyfalaf lle mae amodau perfformiad wedi'u bodloni. Bydd yr offer cysylltiedig a brynwyd yn cael eu dibrisio dros 5 mlynedd yn unol â Pholisïau Cyfrifo'r Brifysgol.				
4 Incwm arall				
Preswylfeydd, arlwyo a chynadleddau	14,138	14,138	15,117	15,118
Gwasanaethau eraill a ddarperir gan y Brifysgol	4,971	4,979	4,511	4,511
Incwm arall	7,690	7,627	6,838	6,909
Is-gwmnïau				
NWWMDC Cyf	2,493	0	2,650	0
Eraill	644	0	311	0
	29,936	26,744	29,427	26,538
5 Incwm buddsoddi				
Incwm buddsoddi ar waddolion	217	217	160	160
Incwm buddsoddi ar gronfeydd cyfyngedig	0	0	0	0
Incwm buddsoddi arall	303	450	139	277
	520	667	299	437

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

6 Incwm rhoddion a gwaddolion	2018/19		2017/18	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Gwaddolion newydd	6	6	167	167
Rhoddion gyda chyfyngiadau	186	186	212	212
Rhoddion anghyfyngedig	248	248	128	128
	440	440	507	507

7 Costau staff	2018/19		2017/18	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Cyflogau	64,923	63,344	64,287	62,712
Costau nawdd cymdeithasol	6,257	6,134	6,232	6,102
Costau Ailstrwythuro	1,353	1,353	(1,014)	(1,014)
Symudiad ar ddarpariaeth USS	18,158	18,158	(1,400)	(1,400)
Symudiad ar ddarpariaeth USS	1,164	1,164	0	0
Costau pensiwn eraill	10,426	10,381	11,186	11,170
Cyfanswm	102,281	100,534	79,291	77,570

Taliadau i'r Is-ganghellor 1 Awst 2018 i 31 Gorffennaf 2019:

	Yr Athro J Hughes hyd 31/12/18		Yr Athro G Upton o 01/01/19	
	2018/19 £'000	2017/18 £'000	2018/19 £'000	2017/18 £'000
Cyflog	124	252	106	0
Buddion nad ydynt yn drethadwy: Llety Byw	6	11	0	0
Cyfraniadau pensiwn i USS mewn perthynas â'r cynllun adfer diffyg	2	5	0	0
Tâl yn lle rhybudd diswyddo	112	0	0	0
Cyfanswm y tâl	244	268	106	0

Tâl yr Is-ganghellor fel cymhareb â chyflog yr holl weithwyr eraill ar sail CALL

	2018/19	2017/18	2018/19	2017/18
Canolrif cyflog sylfaenol	1 : 6.82	1 : 6.79	1 : 5.15	0
Canolrif cyfanswm y tâl	1 : 7.27	1 : 7.25	1 : 5.15	0

Dangosir taliadau i'r Is-ganghellor ar yr un sail â staff ar gyflogau uwch ond maent yn cynnwys cyfraniad y cyflogwr i gynllun adfer diffyg yr USS.

Taliadau i staff ar gyflogau uwch, heb gynnwys cyfraniadau pensiwn y cyflogwr:

	Nifer	Nifer
£100,000 i £104,999	2	2
£105,000 i £109,999	3	5
£110,000 i £114,999	2	2
£115,000 i £119,999	2	1
£120,000 i £124,999	0	0
£125,000 i £129,999	0	0
£130,000 i £139,999	1	1
£135,000 i £139,999	2	2
£140,000 i £144,999	0	1
£145,000 i £149,999	1	0
£150,000 i £154,999	0	1
£155,000 i £159,999	0	0
£160,000 i £164,999	0	0
£235,000 i £239,999	1	0
£250,000 i £254,999	0	1
£270,000 i £274,999	1	0
	15	16

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019

7 Costau staff (parhad)	2018/19	2017/18
Cyfartaledd nifer staff fesul prif gategori:	Nifer	Nifer
Academaidd a chysylltiedig ac ymchwil	944	955
Clercyddol	329	339
Technegol	94	92
Arall	300	299
	1,667	1,685

Mynegir niferoedd staff fel niferoedd cyfwerth ag amser llawn.

£1.95m (2017/18 - £1.82m) oedd y costau staff annodweddiadol (costau staff Is-gwmnïau, Asiantaethau, Hunangyflogedig a di-gontract), ac eithrio costau staff yr Is-gwmnïau £210k (2017/18 - £80k)

Talwyd iawndal am golli swydd i un cyn weithiwr ar gyflog uwch o dan delerau cynllun diswyddo gwirfoddol safonol y Brifysgol, y swm a dalwyd oedd £179,258 (2017/18 £51,825).

Staff rheoli allweddol

Staff rheoli allweddol yw'r bobl hynny sydd ag awdurdod a chyfrifoldeb dros gynllunio, cyfarwyddo a rheoli gweithgareddau'r Brifysgol. Mae costau staff yn cynnwys cyfraniadau'r cyflogwyr at bensiwn ac Yswiriant Gwladol.

	2018/19	2017/18
	£'000	£'000
Cost staff rheoli allweddol	1,561	1,443
	Nifer	Nifer
Nifer staff rheoli allweddol	11	10

Ar 31 Gorffennaf 2019 roedd 11 o staff rheoli allweddol.

Aelodau'r Cyngor

Mae aelodau cyngor y Brifysgol yn ymddiriedolwyr i ddibenion cyfraith elusennol. Oherwydd natur gweithrediadau'r Brifysgol a chyfansoddiad y Cyngor, wedi eu tynnu o sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r sector preifat yn lleol, mae'n anrnod y gwneir trafodion lle y gallai aelod o'r Cyngor fod â budd ynddynt.

Cynhelir yr holl drafodion yn ymwneud â sefydliadau y gall aelod o'r Cyngor fod â budd ynddynt o hyd braich ac yn unol â Rheoliadau Ariannol y Brifysgol a threfn caffael arferol. Nodir isod werth y trafodion hyn a adlewyrchir yn y cyfrifon am y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019.

Trefnu	Enw	Swydd	Incwm	Gwariant	Dyledus oddi wrth/(i) ar 31 Gorffennaf 2019
			£000	£000	£000
Cyngor Celfyddydau Cymru	Mrs Marian Wyn Jones	Is-gadeirydd	402	0	0
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	Yr Athro Jo Rycroft-Malone	Aelod o'r Bwrdd	686	911	44
Canolfan Gerdd William Mathias	Mrs Marian Wyn Jones	Ymddiriedolwr	0	14	0
Coleg Cymraeg Cenedlaethol	Yr Athro Jerry Hunter	Aelod o'r Bwrdd	9	32	0
Grŵp Llandrillo-Menai	Dr Griffith W Jones	Is-gadeirydd	983	799	83
Cyngor Ymchwil i'r Amgylchedd Naturiol	Yr Athro David N Thomas	Aelod	0	84	(4)
Yr Asiantaeth Sicrhau Ansawdd	Yr Athro Oliver Turnbull	Cyfarwyddwr	0	68	0
UM Association Ltd	Mr Mike Davies	Cyfarwyddwr	0	386	0

Ni dderbyniodd unrhyw aelod lleyg o'r cyngor dâl gan y grŵp yn ystod y flwyddyn (2018 - Un).

Cyfanswm y treuliau a dalwyd i neu ar ran 6 aelod lleyg o'r Cyngor oedd £6,508 (2018 - £2,047 i 4 aelod). Mae hyn yn cynrychioli treuliau teithio wrth ddod i gyfarfodydd y Cyngor, ac i bwyllgorau a digwyddiadau eraill yn rhinwedd eu swydd.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

8 Llog a chostau ariannu eraill

	Nodyn	2018/19		2017/18	
		Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Llog benthyciad		1,424	1,306	1,266	1,236
Llog prydles gyllidol (yn cynnwys tâl cyllid consesiwn gwasanaeth)		3,941	3,941	4,177	4,177
Tâl net ar gynllun pensiwn	21	287	287	418	418
Arall		0	0	0	0
		5,652	5,534	5,861	5,831

9 Dadansoddiad o gyfanswm gwariant fesul gweithgaredd

Adrannau academaidd	46,671	47,080	46,352	46,765
Gwasanaethau academaidd	11,549	11,597	10,664	10,691
Gweinyddiaeth a gwasanaethau canolog	8,054	8,066	10,304	10,316
Addysgol cyffredinol	11,387	11,390	12,107	12,125
Cyfleusterau staff a myfyrwyr	7,367	6,833	5,933	5,426
Eiddo	18,503	18,893	21,292	21,688
Preswylfeydd a gweithrediadau arlwyio	15,183	15,184	15,165	15,169
Grantiau a chontractau ymchwil	18,970	18,979	17,595	17,623
Gwasanaethau a ddarperir	7,360	3,677	6,551	3,216
Costau ailstrwythuro / (heb eu defnyddio)	1,351	1,351	(1,014)	(1,014)
Symudiad ar ddarpariaeth USS	18,158	18,158	(1,400)	(1,400)
Arall	1,895	2,064	1,804	1,866
	166,448	163,272	145,353	142,471

Treuliau gweithredu eraill yn cynnwys:

	£'000	£'000	£'000	£'000
Tâl archwilwyr allanol				
Gwasanaethau archwilio	99	79	64	50
Gwasanaethau heblaw archwilio	73	67	107	100
Rhenti prydles weithredol				
Tir ac adeiladau	237	237	13	13
Arall	1,108	1,108	1,086	1,086
Costau ailstrwythuro / (heb eu defnyddio) yn cynnwys				
Diswyddo Staff	1,353	1,353	(480)	(480)
Arall	(2)	(2)	(534)	(534)

10 Trethiant

	2018/19		2017/18	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Treth gyfredol				
Treth gorfforaeth y DU o 19% (2017: 19.67%) ar ddiffyg am y flwyddyn	0	0	0	0
Cyfanswm tâl treth	0	0	0	0
Ffactorau'n effeithio ar y tâl treth				
Mae'r dreth a aseswyd am y flwyddyn yn is na chyfradd safonol treth gorfforaeth yn y Deyrnas Unedig. Eglurir y gwahaniaeth isod.				
(Diffyg)/Gwarged cyn treth	(19,841)	(19,773)	19,867	19,973
(Diffyg)/Gwarged wedi'i luosi gan gyfradd safonol treth gorfforaeth yn y Deyrnas Unedig o 19% (2018: 19%)	(3,770)	(3,757)	3,775	3,795
Gwarged/(Diffyg) o fewn eithriad elusennol	3,770	3,757	(3,775)	(3,795)
Effaith newid yng nghyfradd treth gorfforaeth	0	0	0	0
Tâl treth cyfredol	0	0	0	0

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

11 Eiddo, Peirianwaith ac Offer

	Tir ac Adeiladau Rhydd-ddaliol	Gwelliannau Prydlesol	Trefniant consesiwn gwasanaeth Tir ac Adeiladau	Gosodiadau, Ffitiadau ac Offer	Asedau sydd wrthi'n cael eu Hadeiladu	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfunol						
Cost						
Ar 1 Awst 2018	290,522	11,079	68,652	27,976	1,903	400,132
Ychwanegiadau	0	0	0	2,172	4,138	6,310
Trosglwyddiadau	497	0	0	72	(569)	0
Gwarediadau	0	0	0	(2,173)	0	(2,173)
Ar 31 Gorffennaf 2019	291,019	11,079	68,652	28,047	5,472	404,269
Dibrisiad						
Ar 1 Awst 2018	31,818	4,714	5,163	23,304	0	64,999
Tâl am y flwyddyn	8,781	374	1,465	1,987	0	12,607
Gwarediadau	0	0	0	(2,159)	0	(2,159)
Ar 31 Gorffennaf 2019	40,599	5,088	6,628	23,132	0	75,447
Gwerth net ar bapur						
Ar 31 Gorffennaf 2019	250,420	5,991	62,024	4,915	5,472	328,822
Ar 31 Gorffennaf 2018	258,704	6,365	63,489	4,672	1,903	335,133
Prifysgol						
Cost						
Ar 1 Awst 2018	290,522	58	68,652	26,175	1,903	387,310
Ychwanegiadau	0	0	0	2,084	4,138	6,222
Trosglwyddiadau	497	0	0	72	(569)	0
Gwarediadau	0	0	0	(2,173)	0	(2,173)
Ar 31 Gorffennaf 2019	291,019	58	68,652	26,158	5,472	391,359
Dibrisiad						
Ar 1 Awst 2018	31,818	6	5,163	21,565	0	58,552
Tâl am y flwyddyn	8,781	1	1,465	1,922	0	12,169
Gwarediadau	0	0	0	(2,159)	0	(2,159)
Ar 31 Gorffennaf 2019	40,599	7	6,628	21,328	0	68,562
Gwerth net ar bapur						
Ar 31 Gorffennaf 2019	250,420	51	62,024	4,830	5,472	322,797
Ar 31 Gorffennaf 2018	258,704	52	63,489	4,610	1,903	328,758

Ar 31 Gorffennaf 2019, roedd tir ac adeiladau rhydd-ddaliol yn cynnwys £38.7m (2018 - £38.7m) mewn perthynas â thir rhydd-ddaliol ac nid yw wedi'i ddibrisio.

Asedau ar brydles a gynhwyswyd uchod:

Gwerth Net ar Bapur:

Ar 31 Gorffennaf 2018

£'000

84

Ar 31 Gorffennaf 2019

12

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

12 Asedau Treftadaeth

Mae gan y Brifysgol nifer o gasgliadau o Asedau Treftadaeth, yn cynnwys: Casgliadau Celf – oddeutu 600 o ddarluniau olew, dyfrlliw, printiau a lluniadau, yn ogystal â 9 o gerfluniau, yn dyddio o'r ail ganrif ar bymtheg i'r unfed ganrif ar hugain; Casgliad Cerameg - yn cynnwys oddeutu 500 o ddarnau sy'n cael eu harddangos ac wedi'u cadw; Casgliad Cerdd - oddeutu 600 o offerynnau cerdd ethnograffig, ynghyd â 325 o offerynnau clai cyn-Golumbaidd; Casgliad Daeareg - tua 8,000 o greigiau a 6,000 o ffosiliau o bob rhan o'r byd; Casgliad Astudiaethau Natur - yn cynnwys tua 40,000 o sbesimenau (gyda tua 500 yn cael eu harddangos); Casgliad Hynafiaethau Cymreig - a hynafiaethau eraill a arddangosir yn Amgueddfa ac Oriol Gelf Gwynedd; a Chasgliad Llawysgrifau - mae gan y Llyfrgell tua 16,500 o lyfrau prin neu o bwysigrwydd arbennig ac mae gan yr Adran Archifau tua 80 o gasgliadau, y rhan fwyaf yn bapurau ystadau a theuluoedd o siroedd Gogledd Cymru, ynghyd â phapurau preifat unigolion amlwg a chasgliad amrywiol o gofnodion llenyddol, hanesyddol a hynafiaethol.

Mae Asedau Treftadaeth y Brifysgol yn cael eu cofnodi a chawsant eu prisio ar £12.3m at ddibenion yswiriant yn unig. Nid yw'r gwerth hwn yn cael ei adlewyrchu yn Natganiadau Ariannol y Brifysgol.

13 Trefniadau consesiwn gwasanaeth

Mae gan y Brifysgol ddau drefniant consesiwn gwasanaeth ar y Fantolen, sef safleoedd y Santes Fair a Ffordd Ffriddoedd, lle mae darparu gwasanaeth wedi dechrau.

Symudiad yn asedau trefniant consesiwn gwasanaeth

Gwerth ased y consesiynau gwasanaeth a gynhwysir ar y Fantolen ar 31 Gorffennaf 2019 yw £62,024k (1 Awst 2018 £63,489k). Mae'r gostyngiad o £1,465k yn deillio o daliadau dibrisiad yn ystod y flwyddyn.

Symudiad yn rhwymedigaethau trefniant consesiwn gwasanaeth

Cyfanswm y rhwymedigaethau'n ymwneud â'r consesiynau gwasanaeth a gynhwysir ar y Fantolen ar 31 Gorffennaf 2019 oedd £64,782k (1 Awst 2018 £66,128k). Mae'r gostyngiad o £1,345k yn deillio o daliadau dibrisiad yn ystod y flwyddyn.

Ymrwymadau yn y dyfodol

Mae'r tabl canlynol yn dadansoddi ymrwymadau'r Brifysgol yn y dyfodol mewn perthynas â threfniadau consesiwn gwasanaeth.

	Taladwy mewn 1 flwyddyn £'000	Taladwy mewn 2-5 mlynedd £'000	Taladwy mewn 6 mlynedd neu fwy £'000	Cyfanswm £'000
Ad-daliadau rhwymedigaethau	1,438	5,555	57,790	64,783
Tâl cyllid	3,585	13,410	38,812	55,807
Tâl gwasanaeth	1,871	9,660	75,696	87,227
	6,894	28,625	172,298	207,817

Mae'r nodiadau isod yn rhoi rhagor o wybodaeth am drefniadau cyfredol consesiwn gwasanaeth y Brifysgol ar y Fantolen:

a) Cynllun Ffordd Ffriddoedd

Ar 6 Hydref 2006 llofnododd y Brifysgol gontract 29 mlynedd gyda darparwr trydydd parti i ddarparu a chynnal a chadw llety i 1,136 o fyfyrwyr.

Caiff yr asedau a'r rhwymedigaethau'n ymwneud â'r cynllun hwn eu cydnabod ar Fantolen y Brifysgol.

Dechreuodd y gwasanaeth ar 1 Hydref 2009 a bydd y contract yn gorffen ar 30 Medi 2038.

b) Cynllun y Santes Fair

Ar 23 Gorffennaf 2014 llofnododd y Brifysgol gontract 40 mlynedd gyda darparwr trydydd parti i ddarparu a chynnal a chadw llety i 602 o fyfyrwyr.

Caiff yr asedau a'r rhwymedigaethau'n ymwneud â'r cynllun hwn eu cydnabod ar Fantolen y Brifysgol.

Dechreuodd y gwasanaeth ar 25 Medi 2015 a bydd y contract yn gorffen ar 24 Medi 2055.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

14 Buddsoddiadau Anghyfredol	Is-gwmniau (Nodyn 27)	Cwmniau cysylltiedig (Nodyn 27)	Mentrau ar y cyd (Nodyn 15)	Buddsoddiadau Anghyfredol Eraill	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfunol					
Ar 1 Awst 2018	0	50	0	6,134	6,184
Rhyddhau yn ystod y flwyddyn	0	0	0	(32)	(32)
Ailbrisiad	0	0	0	(34)	(34)
Ar 31 Gorffennaf 2019	0	50	0	6,068	6,118
Prifysgol					
Ar 1 Awst 2018	0	50	50	6,134	6,234
Rhyddhau yn ystod y flwyddyn	0	0	0	(32)	(32)
Ailbrisiad	0	0	0	(34)	(34)
Ar 31 Gorffennaf 2019	0	50	50	6,068	6,168

Nodir buddsoddiadau anghyfredol ar gost ac eithrio cronfeydd a reolir gan y Brifysgol a nodir ar werth y farchnad.

	Prifysgol £'000
Mae buddsoddiadau anghyfredol eraill yn cynnwys:	
CVCP Properties plc	33
Laser Micromachining Ltd	80
Cronfeydd a reolir mewn ecwitiau a gwarantau llog sefydlog	5,955
	6,068

Delir cronfeydd a reolir gyda UBS Asset Management (UK) Limited a HSBC Private Bank (UK) Limited sydd wedi eu trwyddedu gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol.

15 Buddsoddiad mewn mentrau ar y cyd

Mae gan y Brifysgol gyfran o 50% (50,000 o gyfrannau cyffredin £1) yn P&O Maritime Ocean Sciences Limited, sef cwmni wedi'i gofrestru yn Lloegr, sy'n ymwneud â llogi llong ymchwil. Cwmni cyd-fentro yw hwn y mae'r Brifysgol a P&O Maritime Services (UK) Limited yn berchnogion cyfartal arno. Caiff y trefniant ei drin fel menter ar y cyd a'i gyfrifo gan ddefnyddio'r dull ecwiti, fel bod 50% o asedau a rhwymedigaethau gros y cwmni'n cael eu hymgorffori ym mantolen gyfunol y Brifysgol a 50% o'i incwm net yn cael ei adrodd yn Natganiad Cyfunol o Incwm Cynhwysfawr y Brifysgol.

Cyfrif incwm a gwariant	2018/19 £'000	2017/18 £'000
Cyfran o incwm	606	460
Cyfran o wariant	(543)	(435)
Cyfran o warged am y flwyddyn	63	25
Mantolen	2019 £'000	2018 £'000
Asedau sefydlog	226	289
Asedau cyfredol	366	347
	592	636
Credydwy'r: symiau sy'n ddyledus o fewn un flwyddyn	(185)	(176)
Credydwy'r: symiau sy'n ddyledus ar ôl mwy nag un flwyddyn	(270)	(386)
	(455)	(562)
Cyfran o asedau net	137	74

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

16 Stoc	2019		2018	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Stociau arlwyo ac adwerthu	109	78	91	70
	<u>109</u>	<u>78</u>	<u>91</u>	<u>70</u>
17 Symiau masnach a symiau derbyniadwy eraill	2019		2018	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Symiau sy'n ddyledus o fewn un flwyddyn:				
Symiau masnach derbyniadwy	11,362	10,528	10,333	9,522
Symiau derbyniadwy eraill - treth adferadwy	0	0	0	0
Rhagdaliadau ac incwm cronedig	9,662	9,602	9,242	9,232
Symiau dyledus gan is-gwmnïau	0	2,759	0	1,725
Swm dyledus gan fenter ar y cyd	200	200	152	152
Rhagdaliad i fenter ar y cyd	50	50	50	50
	<u>21,274</u>	<u>23,139</u>	<u>19,777</u>	<u>20,681</u>
Symiau sy'n ddyledus ar ôl un flwyddyn:				
Symiau dyledus gan is-gwmnïau	0	1,888	0	0
Benthyciad i fenter ar y cyd	300	300	525	525
Rhagdaliad i fenter ar y cyd	83	83	133	133
Rhagdaliad i ymgymeriadau is-gwmni	0	2,064	0	2,201
	<u>21,657</u>	<u>27,474</u>	<u>20,435</u>	<u>23,540</u>
18 Buddsoddiadau cyfredol	2019		2018	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Adneuon tymor byr	10,463	10,463	0	0
	<u>10,463</u>	<u>10,463</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
19 Credydwy: symiau sy'n ddyledus o fewn un flwyddyn	2019		2018	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Rhwymedigaethau dan brydlesi cyllidol	12	12	71	71
Trefniadau consesiwn gwasanaeth (Nodyn 13)	1,438	1,438	1,346	1,346
Benthyciadau sicredig	567	567	532	230
Benthyciadau ansicredig	2,220	2,220	2,326	2,326
Gorddrafft Banc	34	34	0	0
Credydwy	8,109	7,952	8,895	8,920
Nawdd cymdeithasol a threthi taladwy eraill	1,805	1,704	1,753	1,646
Croniadau ac incwm gohiriedig	18,643	17,697	21,674	20,495
Symiau dyledus i fenter ar y cyd	212	212	109	109
Symiau dyledus i ymgymeriadau is-gwmnïau	0	439	0	73
	<u>33,040</u>	<u>32,275</u>	<u>36,706</u>	<u>35,216</u>
Incwm gohiriedig				
Wedi eu cynnwys o fewn cronïadau ac incwm gohiriedig mae'r eitemau incwm canlynol sydd wedi eu gohirio nes bod amodau penodol sy'n gysylltiedig â pherfformiad wedi cael eu cyflawni.				
Grantiau ymchwil a dderbyniwyd ar gyfrif	3,841	3,841	4,233	4,233
Grantiau corff cyllido	1,634	1,634	910	910
Arall	607	607	960	960
	<u>6,082</u>	<u>6,082</u>	<u>6,103</u>	<u>6,103</u>

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

20 Credydwy: symiau sy'n ddyledus ar ôl mwy nag un flwyddyn

	2019		2018	
	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Incwm gohiriedig	274	83	291	291
Rhwymedigaethau dan brydles gyllidol	0	0	13	13
Rhwymedigaethau consesiwn gwasanaeth sy'n ddyledus ar ôl un flwyddyn	63,345	63,345	64,782	64,782
Benthyciadau sicredig	67	67	2,511	322
Benthyciadau ansicredig	39,774	39,774	39,798	39,798
	103,460	103,269	107,395	105,206

Dadansoddiad o fenthyciadau sicredig ac ansicredig:

Dyledus o fewn un flwyddyn neu ar gais	2,787	2,787	2,858	2,556
Dyledus rhwng un a dwy flynedd	2,912	2,668	2,912	3,214
Dyledus rhwng dwy a phum mlynedd	8,542	8,239	8,542	9,448
Dyledus ymhen pum mlynedd neu fwy	28,387	28,933	30,855	27,458
Dyledus ar ôl mwy nag un flwyddyn	39,841	39,841	42,309	40,120
Cyfanswm benthyciadau sicredig ac ansicredig	42,628	42,628	45,167	42,676
Benthyciadau sicredig sy'n ad-daladwy erbyn 2026	634	634	3,043	552
Benthyciadau ansicredig sy'n ad-daladwy erbyn 2033	41,994	41,994	42,124	42,124
	42,628	42,628	45,167	42,676

Mae'r canlynol wedi'u cynnwys mewn benthyciadau:

Benthyciwr	Swm £'000	Aeddfedu	Cyfradd llog %	Rhodddwr Benthyc
Prifysgol	322	2020	LIBOR + 1.45%	Bank of Scotland plc
Prifysgol	2,334	2029	0%	Salix Energy Efficiency Loans
Prifysgol	22,418	2033	Sefydlog 3.913%	Banc Buddsoddi Ewrop
Prifysgol	17,554	2033	Sefydlog 2.135%	Banc Buddsoddi Ewrop
Cyfanswm Prifysgol	42,628			

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

21 Darpariaethau ar gyfer rhwymedigaethau	Diffyg USS	Cynllun lleol	Cyfanswm Darpariaethau Pensiwn	Darpariaeth Ailstrwythuro	Cyfanswm Arall
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfunol a Phrifysgol					
Ar 1 Awst 2018	12,533	0	12,533	0	0
Cost staff	0	281	281	0	0
Cyfraniad Adfer Diffyg	(633)	(200)	(833)	0	0
Cost cyllid	271	16	287	0	0
Prisiad / Addasiad GMP USS 2017	18,158	1,164	19,322	0	0
Symudiad ar y Cynllun Pensiwn	0	(1,261)	(1,261)	0	0
Ychwanegiadau	0	0	0	738	738
Ar 31 Gorffennaf 2019	30,329	0	30,329	738	738

Diffyg USS

Mae'r rhwymedigaeth i ariannu'r diffyg yng Nghynllun Pensiwn y Prifysgolion (USS) yn y gorffennol yn deillio o'r ymrwymiad contract gyda'r cynllun pensiwn am gyfanswm taliadau'n ymwneud â buddion yn deillio o berfformiad yn y gorffennol. Wrth asesu gwerth y ddarpariaeth hon mae'r rheolwyr wedi asesu gweithwyr a fydd yn dod i'r cynllun USS a thaliadau cyflogau dros gyfnod yr ymrwymiad contract.

Diffyg y cynllun lleol

Roedd rhwymedigaethau â buddion wedi'u diffinio ar 1 Awst 2018 yn ymwneud â'r rhwymedigaethau dan gynllun pensiwn BUPAS y Brifysgol. Rhoddir rhagor o fanylion yn Nodyn 29.

Darpariaeth Ailstrwythuro

Cafodd rhaglen ailstrwythuro ei gymeradwyo gan Cyngor y Prifysgol yn ystod tymor hydref 2018 fel ymateb i lefel is na ddisgwyliwyd yn recriwtio myfyrwyr,

22 Cronfeydd gwaddol	Gwaddolion parhaol cyfyngedig	Gwaddolion parhaol anghyfyngedig	Gwaddolion gwariadwy cyfyngedig	2019 Cyfanswm	2018 Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfunol a Phrifysgol					
Ar 1 Awst					
Cyfalaf	4,377	201	1,639	6,217	5,900
Incwm cronedig	784	6	233	1,023	846
	5,161	207	1,872	7,240	6,746
Gwaddolion newydd	0	0	6	6	167
Incwm buddsoddi	153	7	57	217	160
Gwariant	(70)	(13)	(243)	(326)	(150)
Cynnydd yng ngwerth buddsoddiadau ar y farchnad	(25)	(1)	(8)	(34)	317
Cyfanswm incwm/(gwariant) cynhwysfawr gwaddolion am y flwyddyn	58	(7)	(188)	(137)	494
Ar 31 Gorffennaf	5,219	200	1,684	7,103	7,240
Cynrychiolir gan:					
Cyfalaf	4,352	200	1,631	6,183	6,217
Incwm cronedig	867	0	53	920	1,023
	5,219	200	1,684	7,103	7,240
Dadansoddiad yn ôl ased					
Buddsoddiadau asedau anghyfredol				5,955	6,021
Arian parod a chywerthoedd arian parod				1,148	1,219
				7,103	7,240

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

23 Cronfeydd cyfyngedig eraill

Mae'r cronfeydd gyda chyfyngiadau fel a ganlyn:

	2019	2018
Cyfunol a Phrifysgol	Rhoddion	Rhoddion
Ar 1 Awst	£'000	£'000
Rhoddion newydd	186	212
Incwm buddsoddi	0	0
Gwariant	(139)	(167)
Cynnydd yng ngwerth buddsoddiadau ar y farchnad	0	0
Trosglwyddo rhwng cronfeydd wrth gefn	0	0
Cyfanswm incwm cyfyngedig cynhwysfawr am y flwyddyn	47	45
Ar 31 Gorffennaf	580	533

24 Arian parod a chywerthoedd arian parod

	2019		2018	
	Cyfunol	Prifysgol	Cyfunol	Prifysgol
	£'000	£'000	£'000	£'000
Ar 1 Awst	32,448	32,225	31,045	30,556
Llifoedd arian	(13,036)	(13,234)	1,403	1,669
Ar 31 Gorffennaf	19,412	18,991	32,448	32,225

25 Cyfalaf ac ymrwymadau eraill

Nid yw darpariaeth wedi ei gwneud ar gyfer yr ymrwymadau cyfalaf canlynol ar 31 Gorffennaf 2019:

	2019		2018	
	Cyfunol	Prifysgol	Cyfunol	Prifysgol
	£'000	£'000	£'000	£'000
Ymrwymadau y contractiwyd ar eu cyfer	495	495	2,372	2,372
	495	495	2,372	2,372

26 Rhwymedigaethau prydles

Cyfanswm rhenti taladwy dan brydlesi gweithredol:

Cyfunol a Phrifysgol	Tir ac adeiladau	Prydlesi eraill	2019	2018
	£'000	£'000	Cyfanswm	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Taladwy yn ystod y flwyddyn	286	1,108	1,394	1,099
Taliadau prydles isaf sy'n ddyledus yn y dyfodol:				
Heb fod yn hwyrach nag 1 flwyddyn	246	860	1,106	1,058
Hwyrach nag 1 flwyddyn a heb fod yn hwyrach na 5 mlynedd	755	1,352	2,107	2,873
Hwyrach na 5 mlynedd	14,294	0	14,294	14,577
Cyfanswm taliadau prydles dyledus	15,295	2,212	17,507	18,508

27 Digwyddiadau ar ôl y cyfnod adrodd

Fel y nodir yn Nodyn 29 mewn perthynas â chynllun pensiwn yr USS, cytunwyd ar Atodlen Cyfraniadau newydd yn seiliedig ar brisiad actiwaraid 2018. Mae hyn yn arwain at ostyngiad o £12.1 miliwn yn y ddarpariaeth ar gyfer y Rhwymedigaeth i ariannu'r diffyg ym mhensiwn yr USS a fyddai oni bai am hynny yn £18.2 miliwn. Bydd yr addasiad hwn yn cael ei adlewyrchu yn Natganiadau Ariannol y Brifysgol am y flwyddyn a ddaw i ben 31 Gorffennaf 2020.

Nid oedd unrhyw ddigwyddiad ar ôl dyddiad y fantolen i adrodd yn ei gylch.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

28 Cynlluniau Pensiwn is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig

	Statws	Cyfalaf Cyfrannau a Ddelir	Gwlad y Cofrestriad	Prif Weithgaredd
Canolfan Datblygu Rheolaeth Gogledd Orllewin Cymru Cyf.	100%	1 Gyfran Gyffredin £1	Cymru	Cyrsiau rheolaeth, cynadleddau a llety
UNDEB (Trading) Cyfyngedig	100%	2 Gyfran Gyffredin £1	Cymru	Rhai gweithgareddau masnachol i gefnogi Undeb y Myfyrwyr
Parc Gwyddoniaeth Menai Cyfyngedig	100%	1 Gyfran Gyffredin £1	Cymru	Datblygu parc gwyddoniaeth
The Shellfish Centre	-	Cyfyngedig trwy warant	Cymru	Prosesu pysgod cregyn ac ymchwil
Naturiol Bangor Limited	20%	20 Cyfran Gyffredin £1	Cymru	Ymchwil i ddeunyddiau naturiol
Daliad wedi ei gaffael ar gost o £50,000				
Suprex Limited	40%	3,600 o Gyfrannau Cyffredin £0.01	Cymru	Prosesu cemegol a gwasanaethau ymchwil
Daliad wedi ei gaffael ar gost o £36 ar 9 Mehefin 2016				

Nid yw'r datganiadau ariannol yn cynnwys Naturiol Bangor Limited, Suprex Limited na The Shellfish Centre gan nad ystyrir bod canlyniadau ac asedau a rhwymedigaethau'r cwmnïau hyn yn berthnasol.

29 Cynlluniau Pensiwn

Roedd gwahanol gategoriâu staff yn gymwys i ymuno ag un o'r cynlluniau a ganlyn:

- Cynllun Pensiwn y Prifysgolion (USS)
- Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor 1978 (BUPAS)
- Cynllun pensiwn gweithleoedd y Llywodraeth (NEST)

Mae nifer fechan o staff yn parhau mewn cynlluniau eraill nad ydynt yn agored i aelodau newydd.

29A Cynllun Pensiwn y Prifysgolion

Cynllun Pensiwn y Prifysgolion (USS) yw'r prif gynllun i'r rhan fwyaf o staff academiaidd ac academiaidd-gysylltiedig. Mae'r Cynllun yn gynllun pensiwn hybrid, sy'n darparu buddion wedi'u diffinio (ar gyfer pob aelod), yn ogystal â buddion cyfraniadau wedi'u diffinio. Cedwir asedau'r cynllun mewn cronfa ar wahân a weinyddir gan ymddiriedolwyr.

Oherwydd natur gydfuddiannol y cynllun, ni phriodolir asedau'r cynllun i sefydliadau unigol a phennir cyfradd gyfrannu i'r cynllun yn ei gyfanrwydd. Felly, mae'r sefydliad yn agored i risgiau actiwaraid yn gysylltiedig â gweithwyr sefydliadau eraill ac ni all bennu ei gyfran o asedau a rhwymedigaethau sylfaenol y cynllun ar sail gyson a rhesymol. Fel sy'n ofynnol yn Adran 28 FRS 102 "Buddion Gweithwyr", mae'r sefydliad yn cyfrif am y cynllun fel pe bai'n gynllun â chyfraniadau wedi'u diffinio. O ganlyniad, mae'r swm a godir ar y Datganiad Cyfunol o Incwm Cynhwysfawr yn cynrychioli'r cyfraniadau sy'n daladwy i'r cynllun. Ers i'r Brifysgol fynd i gytundeb (y Cynllun Adfer) sy'n pennu sut y bydd pob cyflogwr o fewn y cynllun yn ariannu'r diffyg cyffredinol, mae'r Brifysgol yn cydnabod ei rhwymedigaeth dros y cyfraniadau sy'n daladwy sy'n deillio o'r cytundeb (i'r graddau y maent yn ymwneud â'r diffyg) ac felly cydnabyddir traul.

Cyfanswm y gost a dalwyd i'r Datganiad o Incwm Cynhwysfawr yw £8,359k (2018: £8,085k).

Gwnaed y prisiad actiwaraid llawn diweddaraf o adran Adeiladu Incwm Ymddeol y Cynllun ar 31 Mawrth 2017 (y dyddiad priso) gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd prisiad ar 31 Mawrth 2018 ar y gweill ond heb ei gwblhau eto.

Gan na all y Brifysgol nodi beth yw ei chyfran ei hun o asedau a rhwymedigaethau adran Adeiladu Incwm Ymddeol y cynllun, mae'r datgeliadau canlynol yn adlewyrchu'r hyn sy'n berthnasol i'r cynllun yn ei gyfanrwydd.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019

29A Cynllun Pensiwn y Prifysgolion (parhad)

Prisiad 2017 oedd y pedwerydd prisiad i'r USS dan y drefn gyllido cynllun-benodol a gyflwynwyd gan Ddeddf Pensiynau 2004. Dan y drefn hon mae angen i gynlluniau fabwysiadu amcan cyllido statudol, sef bod ag asedau digonol a phriodol ar gyfer eu darpariaethau technegol. Ar y dyddiad prisio, roedd gwerth asedau'r cynllun yn £60.0 biliwn ac roedd gwerth darpariaethau technegol y cynllun yn £67.5 biliwn, gan ddynodi diffyg o £7.5 biliwn a chymhareb ariannu o 89%.

Disgrifir y tybiaethau ariannol allweddol a ddefnyddiwyd ym mhrisiad 2017 isod. Nodir rhagor o fanylion yn y Datganiad Egwyyddorion Ariannu.

Cyfradd ddisgowntio (blaen-gyfraddau)	Blynnyddoedd 1-10: CPI - 0.53% yn gostwng yn llinol i CPI - 1.32% Blynnyddoedd 11-20: CPI + 2.56% yn gostwng yn llinol i CPI - 1.7% erbyn blwyddyn 21 Blynnyddoedd 21+: CPI + 1.7%
Codiadau pensiwn (CPI)	Cyfraddau tymor-ddibynnol yn unol â'r gwahaniaeth rhwng cromliniau cynnyrch Llog Sefydlog a rhai Mynegai Gysylltiedig, llai 1.3% y flwyddyn.

Mae'r prif dybiaeth ddemograffig a ddefnyddir yn gysylltiedig â thybiaethau marwolaethau. Mae'r tybiaethau hyn yn seiliedig ar ddadansoddiad o brofiad y cynllun a wnaed fel rhan o brisiad actiwaraid 2017. Mae'r tybiaethau marwolaethau a ddefnyddir yn y ffigyrau hyn fel a ganlyn:

	<u>Cyn ymddeol</u>
Tabl Sylfaen	71% o AMC00 (hyd 0) yn achos dynion a 112% o AFC00 (hyd 0) yn achos merched.
Marwolaethau	<u>Ar ôl ymddeol</u> 96.5% o'r SAPS S1NMA yn "ysgafn" yn achos dynion a 101.3% o RFV00 yn achos merched.
Gwelliannau i'r sylfaen marwolaethau yn y dyfodol	CMI_2016 gyda pharamedr llyfnhau o 8.5 a chyfradd gwelliant tymor hir o 1.8% y flwyddyn yn achos dynion a 1.6% y flwyddyn yn achos merched.

Y disgwyliadau oes ar hyn o bryd i rai'n ymddeol yn 65 yw:

	2019	2018
Dynion sy'n 65 oed ar hyn o bryd	24.6	24.5
Merched sy'n 65 oed ar hyn o bryd	26.1	26.0
Dynion sy'n 45 oed ar hyn o bryd	26.6	26.5
Merched sy'n 45 oed ar hyn o bryd	27.9	27.8

Buddion presennol:

Asedau'r cynllun	£67.4bn	£63.6bn
Cyfanswm rhwymedigaethau'r cynllun	£79.2bn	£72.0bn
Cyfanswm diffyg FRS 102 y cynllun	£11.8bn	£8.4bn
Cyfanswm lefel ariannu FRS 102	85%	88%

Y tybiaethau allweddol a ddefnyddir yw:

Cyfradd ddisgowntio	2.44%	2.64%
Twf cyflog pensiynadwy	Amh	Amh
Codiadau pensiwn (CPI)	2.11%	2.02%

Ar ddiwedd y flwyddyn mae'r Brifysgol wedi cydnabod darpariaeth o £30.3m (2018 - £12.5m) mewn perthynas â'r rhwymedigaeth am y cyfraniadau sy'n daladwy o dan y cynllun adfer diffyg. Mae cyfrifiad y rhwymedigaeth yn seiliedig ar nifer o dybiaethau a allai gynrychioli ffynhonnell o ansicrwydd materol berthnasol yn y datganiadau ariannol.

Yn unol â gofynion y Datganiad o'r Arfer a Argymhellir: Cyfrifo ar gyfer Addysg Bellach ac Addysg Uwch 2015, mae'r Brifysgol ar hyn o bryd yn cydnabod darpariaeth ar gyfer ei rhwymedigaeth i ariannu diffygion yn y gorffennol sy'n codi yn yr USS. Mae'r cynllun adfer ym mhrisiad actiwaraid 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i gyflogwyr gyfrannu 2.1% o gyflogau tuag at adfer y diffyg dros gyfnod o 17 mlynedd, ac mae 13 blynedd yn weddill. Mae manylion y ddarpariaeth hon, sydd wedi'i disgowntio ar gyfradd o 1.58% ar 31 Gorffennaf 2019, wedi'u cynnwys yn nodyn 21 y datganiadau ariannol.

Cafodd prisiad actiwaraid 2018 ei gadarnhau'n derfynol ar ôl diwedd y flwyddyn ac roedd yn nodi diffyg o £3.6 biliwn a chymhareb ariannu o 95%.

Ers diwedd y flwyddyn, ar ôl cwblhau prisiad actiwaraid 2018, cytunwyd ar gynllun adfer diffyg newydd. Mae hyn yn diwygio'r cynllun adfer diffyg presennol fel y'i nodwyd yn Atodlen Cyfraniadau prisiad 2017. Mae'r cynllun newydd hwn yn gwneud taliadau adfer diffyg o 2% o gyflogau yn ofynnol rhwng 1 Hydref 2019 a 30 Medi 2021 ac yna taliadau o 6% o gyflogau rhwng 1 Hydref 2021 a 31 Mawrth 2028. Ar 31 Gorffennaf 2019 a chan dybio bod yr holl dybiaethau eraill a ddefnyddir i gyfrifo'r ddarpariaeth yn aros yr un fath, byddai hyn wedi arwain at ddarpariaeth ddiwygiedig o £18.2 miliwn, gostyngiad o £12.1 miliwn o'r ddarpariaeth ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol a gwerth enwol is i'r Datganiad o Incwm Cynhwysfawr o £12.2 miliwn.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019

29A Cynllun Pensiwn y Prifysgolion (parhad)

	2018/19 £'000	2017/18 £'000
Diffyg ar 1 Awst	(12,533)	(13,680)
Cost llog net	(271)	(253)
Cost gwasanaeth cyfredol	(7,726)	(6,228)
Newid yn nhybiaethau'r cynllun lleihau diffyg	(18,158)	(457)
Cost pensiwn USS yn y Datganiad Cyfunol o Incwm Cynhwysfawr	(26,155)	(6,938)
Cyfraniad o'r Brifysgol	8,359	8,085
Diffyg ar 31 Gorffennaf (Nodyn 21)	(30,329)	(12,533)

Ym marn y Brifysgol, gan nad yw prisiad 2017 wedi'i gwblhau'n ffurfiol, ac oherwydd bod gwahanol gamau o'r ymgynghori yn parhau i ddigwydd ynghylch y ffactorau allweddol sy'n ymwneud yn benodol ag ariannu'r diffyg yn y gorffennol, gan gynnwys lefel y cyfraniadau sy'n ofynnol, cyfnod y cynllun adfer a lefel perfformiad asedau dros y cyfnod, mae'n parhau i fod yn briodol cyfrif am y rhwymedigaeth dros ddiffyg yn y gorffennol yn unol â'r cynllun y cytunwyd arno ar ôl prisiad actiwaraid 2014.

Y tybiaethau allweddol wrth gyfrifo rhwymedigaeth yr USS yw'r gyfradd ddisgowntio, chwyddiant cyflogau a newidiadau o ran yr aelodau staff yn y cynllun. Wrth gyfrifo'r ddarpariaeth ar 31 Gorffennaf 2019 roedd y gwerth y tybiaethau fel a ganlyn:

- Cyfradd ddisgowntio 1.58% (2018: 2.16%)
- Twf cyflogau 2% am y cyfnod (2018: 4% am y cyfnod)
- Cynnydd mewn aelodau 2020: 0.95%, 2021: (5.19)%, 2022: (0.99)%, 2023: (4.94)% a 0% wedi hynny

Fodd bynnag, mae risg sylweddol na fydd y ddarpariaeth ar ddiwedd y flwyddyn fel y cafodd ei chyfrifo yn adlewyrchu'r sefyllfa yn dilyn cantyniad terfynol y trafodaethau, a hynny o bosibl gan swm sylweddol iawn yn dibynnu ar yr hyn y cytunir arno yn y pen draw o ran cyfraniadau adfer diffyg yn y dyfodol a hyd y cyfraniadau hynny. Mae'r Brifysgol yn disgwyl cael rhagor o eglurder yn hyn o beth yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf. Yn seiliedig ar y mewnbynnau i'r model, mae'r dadansoddiad sensitifrwydd canlynol yn amlinellu'r effaith bosibl ar y rhwymedigaeth bresennol £30.3m (gan dybio yr un gyfradd ddisgowntio o 1.58%).

Fel y nodir yn y polisiau cyfrifo, caiff barn feirniadol ei ffurfio wrth amcangyfrif y rhwymedigaeth ar gyfer ariannu diffyg yr USS.

Nodir isod sensitifrwydd y prif dybiaethau a ddefnyddir i fesur darpariaeth diffyg yr USS:

- Bydd cynnydd/(gostyngiad) o 0.5% y flwyddyn yn y gyfradd ddisgowntio yn newid y ddarpariaeth gan +/- £1.25m
- Bydd cynnydd o 1% y flwyddyn mewn chwyddiant cyflogau dros y cyfnod yn cynyddu'r ddarpariaeth gan £2.6m
- Bydd cynnydd o 1% mewn newidiadau staff ym mhob blwyddyn yn ystod y 5 mlynedd gyntaf yn cynyddu'r ddarpariaeth gan £1.4m
- Bydd cynnydd o 0.5% mewn newidiadau staff dros gyfnod y cynllun yn cynyddu'r ddarpariaeth gan £1.3m
- Bydd cynnydd o flwyddyn yn hyd y cyfnod adfer diffyg yn cynyddu'r ddarpariaeth gan £1.6m

29B Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor 1978 (BUPAS)

Mae'r Brifysgol yn gweithredu-cynllun pensiwn â buddion wedi'u diffinio i staff ategol a staff cefnogi, sef Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor 1978 (BUPAS). Ariennir y cynllun yn allanol a chafodd ei all-gontractio o Ail Gynllun Pensiwn y Wladwriaeth (S2P) tan 31 Mawrth 2016.

Gwnaed y prisiad actiwaraid tair blynedd ffurfiol diwethaf ar y cynllun ar 1 Awst 2017 gan actiwari proffesiynol cymwysedig.

Yn ystod y flwyddyn, talodd y Brifysgol gyfraniadau i'r cynllun pensiwn ar gyfradd o 19.50% (2018: 18.35%).

Cyfanswm cost y cyfraniadau a dalwyd gan y Brifysgol oedd £1,832k (2018: £1,755k). Talodd y Brifysgol gyfraniad pellach o £200k (2018: £700k) tuag at gynllun adfer diffyg y cynllun.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019

29B Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor 1978 (BUPAS) (parhad)

Tybiaethau

Y tybiaethau ariannol a ddefnyddiwyd i gyfrifo rhwymedigaethau'r cynllun dan FRS102 yn y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf yw:

	2019 % y flwyddyn	2018 % y flwyddyn
Chwyddiant prisiau (RPI)	3.40%	3.35%
Chwyddiant prisiau (CPI)	2.40%	2.35%
Cyfradd cynnydd mewn cyflogau	3.70%	3.65%
Cyfradd cynnydd pensiynau a delir i aelodau BUPAS	2.25%	2.20%
Cynnydd i bensiynau gohiriedig cyn ymddeoliad	2.40%	2.35%
Cyfradd ddisgowntio	2.10%	2.70%

Y dybiaeth anariannol fwyaf arwyddocaol yw lefel dybiedig hirhoedledd. Mae'r tabl isod yn dangos y tybiaethau disgwyliad oes a ddefnyddiwyd yn yr asesiadau cyfrifo ar gyfer y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf yn seiliedig ar ddisgwyliad oes aelodau gwrywaidd a benywaidd yn 65 oed.

	2019		2018	
	Dynion	Merched	Dynion	Merched
Aelod 65 oed yn ymddeol heddiw	20.6	23.6	21.1	24.0
Aelod 45 oed yn ymddeol ymhen 20 mlynedd	22.0	25.1	22.5	25.6

Roedd prif gategorïau asedau'r cynllun fel a ganlyn:

	2018/19 £'000	2017/18 £'000
Ecwitiâu	111,820	108,123
Buddsoddiadau ar sail rhwymedigaethau	26,374	31,261
Eiddo	6,283	6,088
Arian parod	18,542	744
Cyfanswm gwerth asedau ar y farchnad	163,019	146,216

Nid oes gan y cynllun unrhyw fuddsoddiadau yn y Brifysgol neu mewn unrhyw eiddo a ddefnyddir gan y Brifysgol.

Cyfanswm adenillion ar asedau'r cynllun:

	2018/19 £'000	2017/18 £'000
Incwm llog	3,927	3,402
Adenillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio swm wedi'i gynnwys mewn traul llog net)	14,451	7,599
Cyfanswm	18,378	11,001

Dadansoddiad o'r swm a ddangosir ar y fantolen:

	2018/19 £'000	2017/18 £'000
<i>Cysoni Asedau</i>		
Ar 1 Awst	146,216	136,927
Buddion a dalwyd	(4,506)	(4,542)
Treuliau gweinyddu	(394)	(536)
Cyfraniadau'r cyflogwr	3,251	3,286
Cyfraniadau gweithwyr	74	80
Incwm llog	3,927	3,402
Adenillion ar asedau	14,451	7,599
Ar 31 Gorffennaf	163,019	146,216

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019

29B Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor 1978 (parhad)

Dadansoddiad o'r swm a ddangosir ar y fantolen (parhad):	2018/19	2017/18
	£'000	£'000
<i>Cysoni Rhwymedigaethau</i>		
Ar 1 Awst	(136,623)	(143,345)
Buddion a dalwyd	4,506	4,542
Cost gwasanaeth	(2,938)	(3,152)
Cyfraniadau gweithwyr	(74)	(80)
Traul llog	(3,684)	(3,567)
(Colled) / Enillion Actiwaraid	(16,421)	8,979
(Colled) / Enillion ar gyflwyno i'r cynllun a newidiadau i'r cynllun	(1,164)	0
Ar 31 Gorffennaf	(156,398)	(136,623)

Pensiwn net a gariwyd ymlaen / (rhwymedigaeth/darpariaeth) (Nodyn 20)	6,621	9,593
--	--------------	-------

Cydnabuwyd £6,985k o'r Enillion Actiwaraid yn 2017/18 yn erbyn y ddarpariaeth yn Nodyn 21. Mae £6,621k yn cynrychioli'r balans a gariwyd ymlaen ond na chafodd ei gydnabod fel ased yn mantolen y Brifysgol.

Ased â buddion wedi'u diffinio i'w chydabod	0	0
--	----------	---

O dan adran 28.22 (Buddion Gweithwyr - ased cynllun â buddion wedi'u diffinio) yn FRS 102 nid yw'r Brifysgol yn cydnabod gwarged y cynllun gan nad yw'n gallu adennill y gwarged trwy gyfraniadau is yn y dyfodol na thrwy ad-daliadau o'r cynllun.

Mae darpariaeth yn y Weithred Ymddiriedolaeth i'r Brifysgol, yn unochrog, ddirwyn Cynllun Pensiwn ac Yswiriant Prifysgol Bangor i ben, ac os digwydd hynny bod unrhyw symiau gweddilliol ar ôl setlo holl rhwymedigaethau'r cynllun yn cael eu had-dalu i'r Brifysgol. O ganlyniad, mae'r Brifysgol wedi penderfynu bod ganddi hawl ddiamed i gael ad-daliad wrth ddirwyn i ben. Fodd bynnag, mae darpariaeth yn y Weithred Ymddiriedolaeth hefyd i Ymddiriedolwyr y Gronfa drosglwyddo polisiau blwydd-dal i enwau aelodau unigol heb fod angen cydsyniad y Brifysgol. Oherwydd bodolaeth yr hawliau hynny i Ymddiriedolwyr y Gronfa, mae'r Brifysgol o'r farn ei bod yn briodol peidio â chydabod y gwarged o fewn y datganiadau ariannol mewn perthynas â'r Gronfa Bensiwn.

O ganlyniad mae'r wybodaeth isod at ddibenion datgelu yn unig ac nid yw'n cael ei chydabod yn y datganiadau ariannol.

Wrth gyfrifo cynllun pensiwn BUPAS arweiniodd hynny at gydnabod tâl ychwanegol o £1.364m (2018 - £0.7m) i gostau staff a chredyd o £0.243m (2018 - £ (0.165m)) i incwm llog. Gan nad yw'r Brifysgol yn gallu cydnabod y gwarged, cydnabuwyd swm ychwanegol o £1.002m (2018 - £6.985m) yn y Datganiad Cyfunol o Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Ni chafodd yr addasiad unrhyw effaith ar asedau net a'r cronfeydd incwm a gwariant.

30 Trafodion partïon cysylltiedig

Wedi eu cynnwys yn y datganiadau ariannol mae trafodion ariannol gyda'r partïon cysylltiedig canlynol lle nad oes gan y Brifysgol fudd rheolaethol. Cynhelir yr holl drafodion o hyd braich ac yn unol â Rheoliadau Ariannol y Brifysgol a threfn caffael arferol. Nodir isod werth y trafodion hyn a adlewyrchir yn y cyfrifon am y flwyddyn yn diwedd 31 Gorffennaf 2019.

Sefydliad	Nodyn	Incwm	Gwariant	Dyledus oddi wrth / (i) ar 31 Gorffennaf 2019
		£'000	£'000	£'000
Undeb Myfyrwyr Prifysgol Bangor		43	1,311	(1)
P&O Maritime Ocean Sciences Ltd.	15	54	970	421

Datgelir trafodion eraill â phartïon cysylltiedig sy'n ymwneud ag aelodau o Gyngor y Brifysgol o dan Nodyn 7.

Nodiadau am y Datganiadau Ariannol (parhad)

Y flwyddyn yn diweddu 31 Gorffennaf 2019

31 Bwrsariaethau

Y Brifysgol yw'r asiant talu ar ran y Gwasanaeth Iechyd Gwladol a Llywodraeth Cymru mewn perthynas â bwrsariaethau a threuliau sydd ar gael i fyfyrwyr sy'n astudio nyrsio a hyfforddiant athrawon. Y symiau a dalwyd yw:

	2018/19	2017/18
	£'000	£'000
Nyrsio	4,723	4,263
Hyfforddiant Athrawon	345	328
	5,068	4,591

Mae'r bwrsariaethau a'r alldaliadau cysylltiedig wedi eu heithrio o'r Datganiad o Incwm Cynhwysfawr.

32 Offerynnau Ariannol

	Nodyn	2019		2018	
		Cyfunol £'000	Prifysgol £'000	Cyfunol £'000	Prifysgol £'000
Asedau ariannol					
Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost:					
Arian parod a chywerthoedd arian parod	24	19,412	18,991	32,448	32,225
Asedau ariannol wedi'u mesur ar werth teg:					
Buddsoddiadau Anghyfredol	14	5,955	5,955	6,021	6,021
Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost llai amhariad:					
Buddsoddiadau Anghyfredol	14	83	213	83	213
Symiau masnach derbyniadwy	17	11,362	10,528	10,333	9,522
Symiau derbyniadwy eraill	17	10,295	16,946	10,102	14,018
		47,107	52,633	58,987	61,999
Rhwymedigaethau ariannol					
Rhwymedigaethau ariannol wedi'u mesur ar gost:					
Symiau masnach a symiau taladwy eraill	18/19	29,077	28,121	32,722	31,534
Rhwymedigaethau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio:					
Benthyciadau	18/19	42,628	42,628	45,167	42,676
Trefniadau Consesiwn Gwasanaeth	18/19	64,783	64,783	66,128	66,128
Prydlesi cyllidol	18/19	12	12	84	84
		136,500	135,544	144,101	140,422

Ceir crynodeb isod o'r incwm a'r gwariant mewn perthynas â'r offerynnau ariannol:

		£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfanswm incwm buddsoddi asedau ariannol ar gost	5	303	450	139	277
Cyfanswm incwm buddsoddi asedau ariannol ar werth teg	5	217	217	160	160
Cyfanswm gwariant llog ar gyfer rhwymedigaethau ariannol ar gost wedi'i hamorteiddio	8	5,365	5,247	5,443	5,413

Mae'r Brifysgol yn ymgymryd yn bennaf â thrafodion nad ydynt yn gymhleth neu rai tymor byr gan olygu y defnyddir offerynnau ariannol sylfaenol. O'r herwydd, mae'r Brifysgol o'r farn bod y risg sy'n gysylltiedig â'r asedau a'r rhwymedigaethau a amlinellir uchod yn gymharol isel. Mae'r asedau ariannol a fesurir ar gost yn bennaf ar ffurf arian parod neu gywerthoedd arian parod a ddelir gyda sefydliadau ariannol ar adnau. Mae asedau ariannol a fesurir ar werth y farchnad yn agored i'r risg y bydd newid ym mhrisiau'r farchnad. Rheolir y rhain yn weithredol gan reolwyr cronfeydd proffesiynol yn unol â strategaeth fuddsoddi a bennwyd gan y Brifysgol.

I gael rhagor o fanylion ynglŷn â'r telerau a'r amodau sy'n gysylltiedig â benthyciadau, cyfeiriwch at Nodyn 20.